CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

पूर्णिमा

इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका

१११

पू
र्णा
ङ्क

संशोधन-मण्डल

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

का.मे.अ.द.नं १५५/२४९

तदिह न गुणदोषौ योजनीयावलीकौ
कथमपि महता यत् संस्कृतोऽयं श्रमेण ।

– बापूदेव शास्त्री

[धैरै मिहिनेत गरी यो तयार गरिएको छ । यस कारण यहाँ भूटो गुण अथवा दोष नलाइदिनुहोला ।]

पूर्णिमा

२८ वर्ष

(इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका)

३ अङ्क

सम्पादक –
महेशराज पन्त
दिनेशराज पन्त

प्रकाशक –
दिनेशराज पन्त
(संशोधन-मण्डलद्वारा)

यस अङ्कको मूल्य रु. ७५।–

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

विषयसूची

१. नेपालमा कहिले कहिले भैँचालो गयो भन्ने विषयमा पत्रपत्रिकाले गरेका अशुद्धि देख्दा - महेशराज पन्त १-७

२. ताडपत्रमा लेखिएका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका, ग्रहण लागेको दिनका ११ वटा दत्तपत्र - महेशराज पन्त ८- २९

३. नेवारराज्यमा ब्राह्मण – थप १० वटा लिखतपत्र - महेशराज पन्त ३०-४२

४. दुर्गानाथी देव गिरिले राखेको शिलापत्र - महेशराज पन्त ४३-५८

५. जगज्जय मल्लले अपुताली भित्र्याएको कुरा पनि भएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको एउटा अर्को पत्र - महेशराज पन्त ५९-६०

६. रणजित् मल्लले घर बिक्री गरी ताडपत्रमा लेखिदिएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको एउटा फार्छपत्र - महेशराज पन्त ६०-६१

७. लक्ष्मीपतिसङ्ग्रहमा रहेका लेखोट पात्राहरूको सूची - महेशराज पन्त ६१-६२

बिक्रीमा भएका, संशोधन-मण्डलले बेच्ने गरेका हाम्रा कृति

१. इतिहास-संशोधन (१-६८ सङ्ख्या)* ३५०।-
२. कौटलीय अर्थशास्त्रको ऐतिहासिक व्याख्या (१-२ सङ्ख्या)* ३०।-
३. व्याकरण-संशोधन (१- १० सङ्ख्या)* ३५।-
४. पञ्चाङ्ग-संशोधन (१-१७ सङ्ख्या) ३०।-
५. सावधान-पत्र (१-३१ सङ्ख्या)* १००।-
६. इतिहास-संशोधनहरूको अभिनन्दन-ग्रन्थ ५।-
७. विद्या-रक्षा (१-१५ सङ्ख्या) ५०।-
८. अभिलेख-सङ्ग्रह (१-१२ भाग)* २००।-
९. पूर्णिमा (१-१११ पूर्णाङ्क)* ३३४८।-
१०. रत्नदीप २।५०
११. वृत्तशतक ३।-
१२. श्री ३ महाराज पद्मशमशेरका कुरा १२।-
१३. नेपालसंवत्‌को राष्ट्रिय मान्यताको अनौचित्य ५।-
१४. इनेप्ट् स्पेसइमिन् ? २०।-
१५. गोरखाको इतिहास (१-४ भाग) ५००।-
१६. ह्वट् डिड् अंशुवर्मन् राइट् ? ४०।-
१७. पशुपतिनाथको दर्शन स्पर्शन पूजनसम्बन्धमा समीक्षा ८०।-
१८. आदर्श, ए सप्लिमन्ट् टु पूर्णिमा, द जर्नल् अफ् द संशोधन-मण्डल (१-२ सङ्ख्या) ५५०।-

* यिनका कुनै कुनै सङ्ख्या/पूर्णाङ्क फोटोकपीमा छन्।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

नेपालमा कहिले कहिले भैँचालो गयो भन्ने विषयमा पत्रपत्रिकाले गरेका अशुद्धि देख्दा

– महेशराज पन्त

वि.सं. १९९० माघ २ गते गएको ठूलो भैँचालोबाट जनधनको निकै खति भएकोले भैँचालो जाँदा त्यस्तो खति फेरि नहोओस् भन्ने इच्छा जान्नेबुझ्नेले राख्नु स्वाभाविक हो। यसैले ६ वर्षयतादेखि हरेक साल माघ २ गतेको दिन भूकम्पसुरक्षादिवस मानी भैँचालोबाट कमसेकम खति बेहोर्न के कसो गर्नुपर्छ भन्ने कुरा जनसाधारणलाई सिकाउने काम भइरहेछ। पहिले पहिले ठूलठूला भैँचाला कहिले कहिले गएका थिए भन्ने विषयमा पनि यसै प्रसङ्गमा पत्रपत्रिकामा लेखिन थालिएका छन्। यस पालाका, माघ २ गतेको अगाडिपछाडिका पत्रपत्रिकामा पनि त्यस्ता भैँचालाको विषयमा चर्चा गरिएका छन्।

नेपालमा कहिले कहिले भैँचालो गयो भन्ने विषयमा सबभन्दा पहिले ब्रह्मसंशेर जङ्गबहादूर राणाले वि.सं. १९९१ मा लेखेका हुन्। उनले वि.सं. १९९० भन्दा पहिले गएका यस्ता ८ वटा भैँचालाको बयान गरेका छन्।[1] त्यसै प्रसङ्गमा संवत् १८६६ (ने.सं. ९३०) मा दशहराको दिन[2] गएको एउटा भैँचालोको बयान पनि त्यसमा परेको छ। वि.सं. १८६६ दशहरामा ने.सं. ९३० नभई ९२९ र ने.सं. ९३० दशहरामा वि.सं. १८६६ नभई वि.सं. १८६७ हुने भएकोले यस भैँचालोको मितिमै शङ्का उठ्न[3] गइरहेको थियो। संस्कृत र नेपालीमा लेखिएको, एउटा तात्कालिक वर्णनबाट र वि.सं. १८६५ को एउटा पात्रोमा टिपिएको टिपोटबाट वि.सं. १८६५ वा ने.सं. ९२८ को ज्येष्ठशुक्लदशमी अर्थात् दशहराको दिन भैँचालो गएको देखिएकोले ब्रह्मसंशेरले गरेको त्यो गल्ती सच्याउन मैले एउटा लेख वि.सं. २०५५ मा सप्रमाण प्रकाश गरेको थिएँ।[4] ब्रह्मसंशेरले थाहा नपाएका २ वटा भैँचाला र उनले

---

१. वि.सं. १९९१ मा काठमाडौँबाट ब्रह्मसंशेर जङ्गबहादूर राणाद्वारा प्रकाशित, उनैको *नेपालको महाभूकम्प (१९९० साल)*का १८२-१९० पृष्ठ। वि.सं. १९९० भन्दा अगाडि गएका ११ वटा भैँचालाको बयान यस पुस्तकमा परेको छ। तिनमा वि.सं. १८९१ मा आषाढशुक्लपञ्चमीदेखि आश्विनकृष्णद्वादशीभित्र गएका ४ वटा भैँचाला पनि परेका छन्। यहाँ मैले तिनलाई भिन्नाभिन्नै नगनी एउटै मानेको छु।

२. उही पुस्तकको १८४ पृष्ठ।

३. वि.सं. २०५५ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ९५ पूर्णाङ्कका ५१-५३ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *वि.सं. १८६५ मा गएको भैँचालोको विषयमा* भन्ने निबन्ध, त्यस पूर्णाङ्कको ५२ पृष्ठ।

४. सोही निबन्ध।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

चर्चा भने गरेका, तर माथि भरखर लेखे जस्तै साल भने बिगारी दिएको अर्को एउटा भैँचालो र भरखरै माथि चर्चा गरिएको, वि.सं. १८६५ को भैँचालोको विषयसमेत हाली वि.सं. २०५८ मा मैले एउटा लामै लेख प्रमाण दिई प्रकाश गरेँ ।[५] यस पालाका पत्रपत्रिका हेर्दा मेरो खोजीको उपयोग अझै नभएको देखेर र पुरानै अशुद्ध कुरा दोहरिएको देखेर भ्रम हटाउन यो लेख कोरिएको छ ।

हुनत यस पाला अरू धेरै पत्रपत्रिकामा कहिले कहिले नेपालमा भैँचालो गएको थियो भन्ने विषयमा लेखिएका थिए होलान्, मेरो आँखामा भने ८ वटा पत्रपत्रिका परे । तिनको नाम अकारादिक्रमबमोजिम यस प्रकारको छ –

१. *अन्नपूर्ण पोष्ट* (दैनिक) २. *नेपाल समाचारपत्र* (दैनिक) ३. *नेपाली टाइम्ज* (साप्ताहिक)
४. *मजदुर* (दैनिक) ५. *महानगर* (दैनिक) ६. *मूलधार* (मासिक)
७. *स्पेसटाइम* (दैनिक) ८. *हिमाल* (पाक्षिक)

नेपालमा सन् १२२५ देखि अहिलेसम्म छ रेक्टरभन्दा ठूला ६५ वटाभन्दा बढी भूकम्प गइसकेका छन् भनी *अन्नपूर्ण पोष्ट*मा लेखिएको रहेछ ।[६] ६ रेक्टरभन्दा ठूला कतिवटा भैँचाला अहिलेसम्म गए भन्ने विषयमा त अहिले म भन्न सक्तिनँ, तर सन् १२२५ मा भैँचालो गयो भन्ने कुराको प्रमाण अहिलेसम्म भेटिएको छैन । अहिलेसम्म थाहा भएअनुसार नेपालमा गएका भैँचालामध्ये सबभन्दा पुरानो ने.सं. ३४४ अर्थात् वि.सं. १२८० पौषशुक्लप्रतिपदाको भएकोले[७] यसलाई ईसवी सन्मा बदल्दा १२२३ डिसेम्बर २४ तारीख हुन्छ ।

---

५. ई.सं. २००२ (वि.सं. २०५८)मा काठमाडौँबाट पन्डिट पब्लिकेशन्जद्वारा प्रकाशित, *आदर्श* २ सङ्ख्यामा छापिएको महेशराज पन्तको *ए स्टेप् टुवर्ड्ज् ए हिस्टरइक्ल् साइज्मिसिटि अफ् नेपाल्* (नेपालमा गएका भैँचालाहरूको इतिहासतिर चालिएको एक पाइला) भन्ने निबन्ध । त्यस सङ्ख्याका २९-३२ पृष्ठमा त्यस निबन्धको सारांश सर्वसाधारणले बुझ्ने गरी दिइएको छ र मूल निबन्धचाहिँ त्यही सङ्ख्याका ३३-६० पृष्ठमा छापिएको छ । ई.सं. २००३ (वि.सं. २०५९)मा प्यारिसबाट सँत्र नासिओनल दे ला रशेर्शे साँतिफिकद्वारा प्रकाशित, जोएल स्माद्जाद्वारा सम्पादित *इस्त्वार् ए दभनिर् दे पेइजाज् अँ इमालाया – रप्रेजँतास्यौँ दे मिल्यु ए जेस्स्यौँ दे रसुर्स् ओ नेपाल् ए ओ लादाख्* (हिमालयमा दृष्टिगोचरीभूत भूप्रदेशको इतिहास र भविष्य – नेपाल र लदाखका विभवको परिसर र निर्वहणको आलेखन)का १२२-१२४, ६१५ पृष्ठमा *आदर्श*मा छापिएको त्यही सारांशको, जोएल स्माज्दाले गरेको फरासीस उल्था *कौँत्रिब्युस्यौँ आलेत्युद् इस्तोरिक् दे सेइस्म् ओ नेपाल्* (नेपालमा गएका भैँचालाको इतिहासको परिशीलनसम्बन्धी लेख) भन्ने नाउँले प्रकाशित भएको छ ।

६. वि.सं. २०६० माघ २ गते काठमाडौँबाट न्यूज मिडिया प्रा लिद्वारा प्रकाशित *अन्नपूर्ण पोष्ट* २ वर्ष २५८ अङ्कको ५ पृष्ठमा छापिएको रमा लुईँटेलको *नेपालसँगै त्रिहत्तर मुलुक भूकम्पको जोखिममा* भन्ने लेख ।

७. *आदर्श* २ सङ्ख्याका ३३-३४ पृष्ठ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

त्यही पत्रिकाको अर्को अङ्कमा भने यस्तो लेखिएको छ –

> विक्रम संवत् १२१८ ताका तात्कालीन नेपालका राजा अजय मल्लको पालामा आएको भूकम्पपछि त्यससम्बन्धी तथ्यांक राख्न थालिएको बताइएको छ ।[८]

मैले माथि भरखरै लेखें, थाहा भएसम्म नेपालमा गएको सबभन्दा पुरानो भैंचालो वि.सं. १२८० को हो । त्यसमाथि नेपालमा अजय मल्ल भन्ने कुनै राजा भएका थिए भन्ने कुरा अहिलेसम्म प्रकाशमा आएको छैन । वि.सं. १२१८ ताका त नेपालमा आनन्ददेवको राज्य चलिरहेको थियो भन्ने कुरा मात्र हामीलाई थाहा छ ।[९] वि.सं. १३१२ मा भैंचालो जाँदा ज्यान गुमाएका राजा अभय मल्ललाई यहाँ अजय मल्ल भनी भनेको हो भने यो घटना वि.सं. १२१८ भन्दा ९४ वर्षपछि घटेको हो भनी भनिरहनु परोइन ।[१०]

अब लागौं अर्को अखवार अर्थात् *नेपाल समाचारपत्र*तिर । पहिले पहिले गएका ९ वटा भैंचालाको चर्चा त्यहाँ गरिएको छ । तिनमध्ये ३ वटा भैंचालाको विषयमा मात्र मैले खोज गरेकोले त्यस अखबारमा ती भैंचालावारे लेखिएको कुराको यहाँ उद्धरण गर्नुपरेको छ –

> नेपालको बारेमा प्राप्त तथ्याङ्कअनुसार, भूकम्पको बारेमा चर्चा गर्नुपर्दा विसं. १२५० मा राजा अभय मल्लको पालामा भूकम्प गएको थियो र उनको मृत्यु पनि भूकम्पबाटै भएको थियो । त्यसपछि विसं. १३१० असोज महिनमा महाभूकम्प जाँदा १५ दिनसम्म कम्पन महसुस गरिएको थियो । त्यस्तै ... विसं. १८६६ ...मा भूकम्प जाँदा पनि ठूलो क्षति नेपालले बेहोर्नुपरेको थियो ।[११]

*नेपाल समाचारपत्र*मा चर्चा गरिएका यी भैंचालाको विषयमा लेख्नुभन्दा अगाडि ब्रह्मसंशेरका तत्सम्बन्धी वाक्यको यहाँ उद्धरण गर्नुपरेको छ –

---

८. वि.सं. २०६० माघ ३ गतेको *अन्नपूर्ण पोष्ट* २ वर्ष २५९ अङ्कको ४ पृष्ठमा छापिएको *दस वर्षभित्र विनाशकारी भूकम्प जानसक्ने आशंका* भन्ने लेख ।

९. वि.सं. २०२१ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ३ पूर्णाङ्कमा छापिएको भोलानाथ पौडेलको *आनन्ददेव, रुद्रदेव र अमृतदेवको समयमा एउटा विचार* भन्ने निबन्ध, त्यस पूर्णाङ्कका २०-२४ पृष्ठ ।

१०. *आदर्श* २ सङ्ख्याका ३४-४५ पृष्ठ ।

११. वि.सं. २०६० माघ २ गते काठमाडौंबाट कामनाप्रकाशनसमूहद्वारा प्रकाशित *नेपाल समाचारपत्र* ९ वर्ष ६ अङ्कको ५ पृष्ठमा छापिएको सन्तोषकुमार भुजेलको *कमजोर निर्माण भूकम्पभन्दा खतरनाक* भन्ने लेख ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

> **... वि. संवत १३१० (ने.सं. ३७४) मा गएको भूकम्पको लेख सब भन्दा पहिलो छ। सो भूकम्प आषाढ शुक्ल तृतीया, पुनर्वसु नक्षत्र, ध्रुव योग, सोमवारका दिन गएथ्यो। देवालय र घर भत्की धेरै मानिस मरे। विराजमान भएका राजा अभयमल्ल पनि त्यसै भूकम्पले मरे। जमीन १५ दिनसम्म वरावर हल्लिरह्यो।[१२]**

ब्रह्मसंशेरले वि.सं. १३१० मा गएको भैँचालोको विषयमा जे जति लेखे, त्यही कुरालाई वि.सं. १२५० मा र वि.सं. १३१० मा गएका भैँचालाका कुराको रूपमा *नेपाल समाचारपत्र*मा प्रस्तुत गरिएको छ भन्ने यी दुइ लेखाइ दाँजेर हेर्दा स्पष्ट हुन्छ।

वि.सं. १३१० आषाढशुक्लतृतीयामा ने.सं. ३७४ नभई ने.सं. ३७३ हुने र ने.सं. ३७४ आषाढशुक्लतृतीयामा वि.सं. १३१० नभई वि.सं. १३११ हुने भएकोले ब्रह्मसंशेरले दिएको वि.सं. र ने.सं. मध्ये एउटा अशुद्ध छ भन्ने कुरामा शङ्का छैन।

ने.सं. ३७५ आषाढशुक्लतृतीयामा भैँचालो गएको कुरा आजभोलि *गोपालराजवंशावली* भनी कहलिएको *राजभोगमाला*मा लेखिएको देखिएकोले र ब्रह्मसंशेरले दिएको भैँचालोको बयानसँग त्यहाँ दिइएको बयान मिलेकोले त्यस वंशावलीमा लेखिएको नेवारी लिपिको ५ को अङ्कलाई भ्रमवश ४ पढ्दा र आषाढको तिथिमिति भएको ने.सं. लाई वि.सं. मा बदल्दा ९३७ जोड्नुपर्नेमा ९३६ जोड्न पुग्दा ब्रह्मसंशेरबाट यो गल्ती भएको देखिन्छ। त्यो भैँचालो वि.सं. १३१० मा गएको नभई वि.सं. १३१२ मा गएको हो भनी मैले ब्रह्मसंशेरको खण्डन गर्दा सप्रमाण र सविस्तर लेखिसकेको छु।[१३]

वि.सं. १२५० मा भैँचालो गएको थियो कि थिएन, यो कुरा मलाई थाहा छैन। वि.सं. १२५० मा नेपालमा अभय मल्लको होइन कि लक्ष्मीकामदेव र विजयकामदेवको राज्य चलेको थियो भन्ने कुराचाहिँ मलाई थाहा छ।[१४] मैले माथि लेखे जस्तै, अहिलेसम्म थाहा भएकोमा सबभन्दा पहिले गएको भैँचालो वि.सं. १२८० को हो। अभय मल्लको पालामा वि.सं. १३१२ आषाढशुक्लतृतीयाको दिन ठूलो भैँचालो गएको र त्यस भैँचालोमा उनको समेत ज्यान गएको कुराको प्रमाण पाइएको छ।[१५] त्यही भैँचालोलाई नै लक्ष्य गरी लेख्दा त्यो भैँचालो वि.सं. १३१२ भन्दा ६२ वर्षअगाडि गएको हुन गएकोले *नेपाल समाचारपत्र*मा अर्थको अनर्थ हुन गएको छ।

---

१२. *नेपालको महाभूकम्प (१९९० साल)*का १८२-१८३ पृष्ठ।

१३. १० सङ्ख्याको टिप्पणीमा उल्लेख भएको प्रमाण हेर्नू।

१४. ई.सं. १९८४ (वि.सं. २०४०)मा रोमबाट इस्तितुतो इतालियानो पेर इल मेदिओ एद एस्त्रेमो ओरियेन्तेद्वारा प्रकाशित, लूच्यानो पेतेकको *मेड्इईभल् हिस्टरि अफ् नेपाल्* (नेपालको मध्यकालको इतिहास)को २ संस्करणका ७४-७६ पृष्ठ।

१५. १० सङ्ख्याको टिप्पणीमा उल्लेख भएको प्रमाण हेर्नू।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

वि.सं. १३१० मा गएको भनी *नेपाल समाचारपत्र*मा जुन भैँचालोको विषयमा लेखियो, त्यो वि.सं. १३१२ मा गएको हो भन्ने यतासम्मका कुराबाट स्पष्ट भइसकेको छ । त्यो भैँचालो असोज महीनामा गएको भनी त्यहाँ लेखिए तापनि असार भन्नुपर्नेमा भ्रमवश असोज हुन पुगेको पनि यतासम्मका कुराबाट स्पष्ट भएको छ । त्यस महाभूकम्प जाँदा १५ दिनसम्म कम्पन महसुस गरिएको थियो भनी *नेपाल समाचारपत्र*मा लेखिएको कुरा पनि त्यतिकै अशुद्ध छ । यो वाक्य ब्रह्मसंशेरको जमीन १५ दिनसम्म वरावर हल्लिरह्यो भन्ने वाक्यकै अर्को रूप हो भनी भनिरहनु परोइन । त्यस भैँचालोको धक्का १५ दिनसम्म होइन कि ४ महीनासम्म वारंवार आइरह्यो भन्ने कुरा पनि त्यही *गोपालराजवंशावली*बाट बुझिन्छ ।[१६]

जुन भैँचालोलाई वि.सं. १८६६ को भनी *नेपाल समाचारपत्र*मा भनियो, त्यो वि.सं. १८६५ ज्येष्ठशुक्लदशमीको दिन गएको भैँचालो हो भनी माथि मैले संक्षेपमा र अन्त सप्रमाण र सविस्तर लेखिसकेकोले त्यो दोहऱ्याइरहनु परोइन ।[१७]

अब लागौँ *नेपाली टाइम्ज*तिर । त्यहाँ ई.सं. १२५५ देखि ई.सं. १९९१ सम्म गएका १९ वटा ठूलठूला भैँचालाको विषयमा लेखिएको छ । त्यहाँ उल्लेख भएका जम्मै भैँचालाको विषयमा त म अहिले जान्नँ, मैले खोजी गरेका भैँचालाको विषयमा मात्र लेख्छु । मैले खोजी गरिसकेका दुइ भैँचालाको विषयमा त्यहाँ यस्तो लेखिएको छ -

> १२५५
>
> वन्-थर्ड् अफ् काठ्मानड्'ज् पप्युलेशन् अफ् १००,००० वज् किल्ड्, इन्क्लुड्इङ् किङ् अभय मल्ल ।
>
> ...
>
> १८०८ अर् १८१०
>
> यर् नट् कन्फर्म्ड्, बट् दिस् भाइअलन्ट् क्वेक् डिस्ट्रइड् मेनइ हाउसइज् इन् भक्तपुर् । टेम्प्ल्ज् इन् काठ्मानड् रिमेन्ड् अनस्केद्ड् ।[१८]

---

१६. *आदर्श* २ सङ्ख्याका ३५-३७ पृष्ठ ।

१७. *पूर्णिमा* ९५ पूर्णाङ्कका ५१-५३ पृष्ठ ।
आदर्श २ सङ्ख्याका ४७-५४ पृष्ठ ।

१८. ई.सं. २००४ को ९-१५ जनवरी (वि.सं. २०६० को २५ पौष-१ माघ)मा ललितपुरबाट हिमालमिडिया प्रा.लि.द्वारा प्रकाशित, *नेपाली टाइम्ज* १७८ अङ्कको ११ पृष्ठमा छापिएको नरेश नेवारको *७० यर्ज् आफ्टर्* (सत्तरी वर्षपछि) भन्ने लेख ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

(ई.सं. १२५५
राजा अभय मल्लसमेत काठमाडौंको एक लाख जनसङ्ख्याको तीन खण्डको एक खण्ड मानिस मरे।
...
१८०८ वा १८१०
साल पक्का छैन, तर यो जोरदार भैँचालोले भक्तपुरमा धेरै घर भत्काइदियो। काठमाडौंका मन्दिरहरूमा भने खति भएन।)

ई.सं. १२५५ को भैँचालो भनी यहाँ लेखिएको वि.सं. १३१२ आषाढशुक्लद्वितीया अर्थात् ई.सं १२५५ जून ७ तारीखको दिन गएको भैँचालो हो। त्यसमा परी राजा अभय मल्लसमेत तीन खण्डको एक खण्ड मानिस मरे भन्ने कुरा साँचो हो। तर त्यसरी मर्ने मानिसहरू काठमाडौंका मात्र होइनन्, अभय मल्लको राज्यभरका मानिस हुन्। त्यसमाथि त्यस वेला काठमाडौंको जनसङ्ख्या एक लाख थियो भनी *नेपाली टाइम्ज*मा लेखिएको कुराको के प्रमाण छ।

एउटा ठूलो भैँचालो ई.सं. १८०८ मा गयो कि १८१० मा गयो भन्ने कुरा अझै प्रमाणित नभएको भनी *नेपाली टाइम्ज*मा लेखिएकोमा केही कुरा भन्नुपरेको छ। त्यो भैँचालो वि.सं. १८६५ ज्येष्ठशुक्ल-दशमीको दिन अर्थात् ई.सं. १८०८ जून ४ तारीखको दिन गएको हो भनी मैले सप्रमाण लेखिसकेको छु।[१९]

वि.सं. १३१२ को भैँचालोमा जस्तै राजासमेत परेको, एउटा ठूलो भैँचालो नै *नेपाली टाइम्ज*मा दिइएको ठूलठूला भैँचालाको सूचीमा छुटेको छ भनी यस प्रसङ्गमा भन्नुपर्छ। त्यो भैँचालो वि.सं. १४०१ आश्विनशुक्लसप्तमीको दिन अर्थात् ई.सं. १३४४ सेप्टेम्बर १४ तारीखको दिन गएको थियो। त्यस भैँचालोमा परी राजा अरि मल्ल परलोक भएका थिए।[२०]

अब लागौं *मजदुर*, *महानगर* र *मूलधार*तिर। ती तीनैमा वि.सं. १९९० भन्दा अगाडि गएका ठूलठूला भैँचालाको चर्चाको प्रसङ्गमा सबभन्दा पहिले सन् ११६१ मा भैँचालो गएको कुरा लेखिएको छ।[२१] सन् ११६१ मा भैँचालो गएको थियो कि थिएन, त्यो त म भन्न सक्दिनँ। मैले माथि नै

---

१९. १७ सङ्ख्याको टिप्पणीमा उल्लेख भएको प्रमाण हेर्नू।

२०. *आदर्श* २ सङ्ख्याको ४६ पृष्ठ।

२१. वि.सं. २०६० माघ २ गते भक्तपुरबाट विष्णुगोपाल कुसीद्वारा प्रकाशित *मजदुर* ५ वर्ष ३५८ अङ्कमा छापिएको *नेपालसहित त्रिहत्तर मुलुक भूकम्पको जोखिममा* भन्ने खबर, त्यस अङ्कको ४ पृष्ठ।

वि.सं. २०६० माघ १ गते काठमाडौंबाट कामनाप्रकाशनसमूहद्वारा प्रकाशित *महानगर* १२ वर्ष २८ अङ्क ३ पृष्ठमा छापिएको सुरेन्द्र पौडेलको *आमविनाशकारी भूकम्पको खतरामा काठमाडौं नम्बर एक* भन्ने लेख।

वि.सं. २०६० माघमा काठमाडौंबाट राजेन्द्र अर्यालद्वारा प्रकाशित *मूलधार* १ वर्ष ४ अङ्कको ३४ पृष्ठमा छापिएको *भूकम्पीय खतरामा काठमाडौं* भन्ने खबर।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

लेखेअनुसार थाहा भएसम्म सबभन्दा पुरानो भैँचालो सन् १२२३ डिसेम्बर २४ तारीखको दिन गएको कुरा प्रमाणबाट पुष्ट भएको छ। ई.सं. १३४४ सेप्टेम्बर १४ तारीखमा र ई.सं. १८०८ जून ४ तारीखमा गएका भैँचालाको बयानचाहिँ ती तीनवटैमा परेको छैन।

अब *स्पेसटाइम*तिर लागौँ। पहिले पहिले गएका १२ वटा भैँचालाको चर्चा त्यहाँ गरिएको छ। ती सबै भैँचालाको विषयमा म अहिले चर्चा गर्दिनँ, खालि मैले खोजी गरेका भैँचालाको विषयमा मात्र केही कुरा भन्छु। त्यसभन्दा पहिले *स्पेसटाइम*बाट सम्बद्ध अंशको उद्धरण गर्नुपरेको छ –

> नेपालकै सन्दर्भमा यहाँ गएका भूकम्पहरूको तथ्यांक नभए पनि नेपालकै सबैभन्दा पहिलो भूकम्प विसं. १३१० सालमा गएको मानिएको छ । त्यसपछि क्रमशः ... १८६६ ... सालमा महाभूकम्प आएको तथ्यांक छ ।[२२]

थाहा पाइएका भैँचालामध्ये सबभन्दा पुरानो वि.सं. १३१० को हो भनी यहाँ लेखिए तापनि मैले माथि नै लेखिसकेँ कि थाहा पाएसम्म सबभन्दा पहिलो भैँचालो वि.सं. १२८० पौषशुक्लप्रतिपदाको दिन गएको थियो। वि.सं. १३१० को भनेर ब्रह्मसंशेरले गरेको अशुद्धि यहाँ दोहऱ्याइएको छ, त्यो भैँचालो वि.सं. १३१० मा गएको नभई वि.सं. १३१२ मा गएको हो भनी मैले माथि पटकपटक लेखिसकेको छु। वि.सं. १८६६ मा गएको भनी यहाँ लेखिएको भैँचालोचाहिँ वि.सं. १८६५ मा गएको हो।

*नेपाली टाइम्ज*मा जहिले जहिले ठूलठूला भैँचाला गए भनी अङ्ग्रेजीमा लेखिएको छ, त्यही नै *हिमाल*मा नेपालीमा दोहऱ्याइएको छ।[२३] *नेपाली टाइम्ज*को विषयमा माथि नै लेखिइसकेकोले त्यसलाई यहाँ दोहऱ्याउन आवश्यक परोइन।

---

२२. वि.सं. २०६० माघ ४ गते काठमाडौँबाट स्पेसटाइम पब्लिकेशन (प्रा.) लि. द्वारा प्रकाशित *स्पेशटाइम* ४ वर्ष ७६ अङ्कको ७ पृष्ठमा छापिएको दीपेश घिमिरेको *काठमाडौंले भूकम्पको खतरा कसरी थाम्ला ?* भन्ने लेख।

२३. वि.सं. २०६० १-१५ माघमा ललितपुरबाट हिमालमिडिया प्रा.लि.द्वारा प्रकाशित *हिमाल* ११५ पूर्णाङ्कमा छापिएको मुकुल हुमागाइँको *काठमाडौं झन् जोखिममा* भन्ने लेख, त्यस अङ्कको २३ पृष्ठ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ताडपत्रमा लेखिएका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका, ग्रहण लागेको दिनका ११ वटा दत्तपत्र

– महेशराज पन्त

ताडपत्रको मूलपाठमा हामीले प्रयोग गरेका चिह्नको विषयमा

१. मूल ताडपत्र भाँचिएर जाँदा नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो (   ) कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

२. मूल ताडपत्रको रेशा उप्किएर जाँदा नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो [   ] कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

३. मूल ताडपत्रको पाप्रो उप्किएर जाँदा नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो [[[   ]]] कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

४. मूल ताडपत्र रद्द गरिएको जनाउन दिइएको यस्तो x चिह्नले छोपिएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो <   > कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

५. मूल ताडपत्र दोब्र्याउँदा परेको डोबले नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो ((   )) कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

६. मूल ताडपत्रमा मेटिएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो [[   ]] कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

७. मूल ताडपत्र मूसाले काट्दा नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो {{   }} कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

८. मूल ताडपत्र कीराले काट्दा नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो <<   >> कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

९. फोटोमा नदेखिएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो {   } कोष्ठभित्र पढिन्छ ।

१०. मूल ताडपत्र भाँचिएर जाँदा नष्ट भएको अक्षर भर्न नसकिँदा यस्तो x चिह्नले जनाइन्छ ।

११. मूल ताडपत्रको रेशा उप्किएर जाँदा पढ्न नसकिएको अक्षर यस्तो * चिह्नले जनाइन्छ ।

१२. मूल ताडपत्रको पाप्रो उप्किएर जाँदा पढ्न नसकिएको अक्षर यस्तो ➡ चिह्नले जनाइन्छ ।

१३. मूल ताडपत्र रद्द गरिएको जनाउन दिइएको यस्तो X चिह्नले छोपिएको अक्षर पढ्न नसकिएको ठाउँमा यस्तो ~ चिह्नले जनाइन्छ ।

१४. मूल ताडपत्र दोब्र्याउँदा परेको डोबले नष्ट भएको अक्षर भर्न नसकिँदा यस्तो ≋ चिह्नले जनाइन्छ ।

१५. मूल ताडपत्रमा मेटिई पढ्न नसकिएको अक्षर यस्तो – चिह्नले जनाइन्छ ।

१६. मूल ताडपत्र मूसाले काट्दा नष्ट भएको अक्षर भर्न नसकिँदा यस्तो ◎ चिह्नले जनाइन्छ ।

१७. मूल ताडपत्र कीराले काट्दा नष्ट भएको अक्षर भर्न नसकिँदा यस्तो ▦ चिह्नले जनाइन्छ

१८. मूल ताडपत्रमा मसी लतपतिई पढ्न नसकिएको अक्षर यस्तो ✪ चिह्नले जनाइन्छ ।

१९. फोटोमा स्पष्ट नआएको अक्षर यस्तो ● चिह्नले जनाइन्छ ।

२०. मूल ताडपत्र भाँचिएर जाँदा नष्ट भएका, तर यति भनी किट्न नसकिएका अक्षर यस्ता ... चिह्नले जनाइन्छन् ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

२१. मूल ताडपत्रको रेशा उप्किएर जाँदा नष्ट भएका, तर यति भनी किट्न नसकिएका अक्षर यस्ता ⋘⋘ चिह्नले जनाइन्छन् ।

२२. मूल ताडपत्र मूसाले काट्दा नष्ट भएका, तर यति भनी किट्न नसकिएका अक्षर यस्ता :::::: चिह्नले जनाइन्छन् ।

२३. फोटोमा नदेखिएका, तर यति भनी किट्न नसकिएका अक्षर यस्ता ::: चिह्नले जनाइन्छन् ।

१ सङ्ख्या

ने.सं. ६७३ (वि.सं. १६०९) पौषअमावास्या श्रवणनक्षत्र शनैश्चरवार सूर्यग्रहण लागेको दिन नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई २१३३/१८

मूलपाठ

१. ॥ श्रेयोऽस्तु ॥ सम्बत् ६७३ पौक्षमासे ॰ कृष्णपक्षे ॰ अमावाश्यां तिथौ श्रवणनक्षत्रे ॰ शनिश्चरवा[1]सरे ॰ सूर्यग्रासदिने ॰ । अद्यश्रीमच्छाक्यसिंहस्य बुद्धक्षे भद्रकल्पे ॰ वैवस्वतमन्वन्तरे ॰ आर्यावर्त्तन पुन्य-भूमौ ॰ हिमवतः पर्व्वराज्ञ ॰ पार्श्वे[2] ॰ जंबूद्वीपे ॰ कलियुगे ॰ नेपालदे-

२. शे ॰ वाङ्गत्या ॰ उत्तरकूले ॰ केशावत्याः पूर्व्वकूले ॰ श्रीमत्काष्टमण्डपमहागरे ॰ स एव तोलके ॰ दानपति ॰ मंदो लिबिछें ॰ ताम्रकार ॰ लुंगुसिंहनाम्नेन ॰ क्षेत्रदानं संप्रदत्तं ॰ श्रीमन्मण्डप[3]महाविहारे ॰ श्रीशाक्यमुनिप्रतिमा ॰ दिवंगत भ्राता ॰ जयहर्षयातं उदेशान ॰ द्व{{य}}-

३. कं ॰ दलुथु बू रो{{व}}[4] ३X थ्वव स्वादिकार जुक्व॰ दुंता जुरो॰ वर्षम्प्रत्ते॰ थ्व बूया वास[5]श्यन॰ सद्धर्म्म ॰ बोस्यं ॰ म्पटं प्वाथ ३ बोसा छजोडन ॰ भोजा ॰ निश्राव ॰ जो २ दक्षिणा दम्म १ थ्वं ग्वड १ शियाप्लके ॰ समे ॰ पितेमाल जुरो ॰ आगमस ॰ पूजा ॰ समय द्वयकं छजोडन यंनेमाल ◎[6]◎

---

१. यो व खुँडे छ ।

२. पाभन्दा पछाडि लेख्न खोजिएको अक्षरलाई र्श्वको एकलख बनाइएको छ ।

३. मण्डपको पछि महाको म लेख्नुपर्नेमा अलि पछि लेख्नुपर्ने विहारको वि लेख्न पुगेकोले विको बाइमात्राको यस्तो ^ भाग छुने गरी डिकोमा यस्ता तीनवटा ॰ धर्का दिई त्यस विलाई खारेज गरिएको छ ।

४. रोभन्दा पछाडिको अक्षरको डिको देखिन्छ ।

५. सभन्दा अगाडि लेखिएको अक्षरको मूल भागलाई केरकार गरेर वको कान्नानी बनाइएको छ । त्यही अक्षरको दायाँपट्टिको भाग मेट्न खोजिए तापनि पूरै मेटिएको छैन ।

६. लभन्दा पछाडिको अक्षरको अघिल्लो भागको केही अंश देखिन्छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

४. थ्वते , निषे ◎[7]◎ {{गुथि}}भारो , थ्व दान , लोपरपं , मनिस्तरपं हंकाले ॰ पंचानंद महापात लाक्व जुरो॰ निस्तरपं उत्तेत्तर॰ दानपतिआयुरारोग्य, जनधनवृद्धिरस्तु॰ दिवं[8]गत भ्राता, सुखावतीभुवन, लाक्वथ जुर ॰ थ्वतेया दृष्टशाक्षि , भ्रातृ लखिमराज भारो ॰ लिखि{{त}} ◎◎

५. य क्षर ◎◎◎◎◎◎ ॥ शुभ ॥

३ सङ्ख्या

नेे.सं. ७३० (वि.सं. १६६६) पौषपूर्णिमा पुनर्वसूनक्षत्र विष्कम्भयोग शनैश्चरवार सूर्य मकरराशिमा र चन्द्र कर्कटराशिमा हुँदा चन्द्रग्रहण लागेको दिन

नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई २१३६/१६

मूलपाठ

१. ९ ॐ अद्य ब्रह्मनो द्वितीयश्वेतवराहकल्पै , वैवश्वतमनोनष्टाविसंतितमस्यं चतुर्जुगस्य कले , प्रथम-पाद्य , जाम्बुदिपे , भर्त्दखण्डे भारतवर्ष्य , आर्य्यांव[9]र्त्तदेशे , हीमवत्दक्षिणपादे , नैपालमण्डले , वासुकीक्षत्रे श्री ३ पशुपतिसंनिधानै , वाग्मत्यायां पश्चिमकुरे , विष्णुमत्यायां पूर्व्वकुरे , इहैव स्थाने , श्रीगागुलंगपर्त्तनै , कान्तिपुलिमहानगरै , ईहैव पुन्यभुमौ ॥ श्रेयोस्तु । सम्वत् ७३० पौषशुक्ल ॥ पूर्ण्णमास्यायां , तिथौ । पुनर्व्वसुनक्षत्र , विस्कम्भजोगे , जथाकरणमुहुत्रे , शनिश्चरवासरे , मक्ररासिगते सवित्ररि ,

२. क्रकटरासिगते चंद्रमसि तस्मिन्तिथौ , राहुग्रस्थे निसाकले , चंद्रग्रास महाप्रर्व्ववेलास , जजमान , श्रीयंबुब्रमायां , श्रीगागुलंगे , माखमण्डपस्तोरके , वंकुलि छें , राम दुवार भारोसन , स्वहस्तेन स्वविद्यमानेन स्ववाचा प्रतिपंनिभुतेन , पुत्री दिवंगत , मंगलामयियातं दिपप्रजोलितार्थ दात्रव्यं , चत्रु ओहो दाम तंका पि ४ चरस ह्म १ षट जाके फं ६ थ्वते टंकाया जाकेया , चरसया , व्रसानन , व्रखं-प्रति यंदयात जोरछि ह्विन दिवा पु १ थव त्वारस , छोयकं यंञ्जमाल , करगुडि कुड १ न दुथ्यफोय , थ्वं छघडिया ,

३. ला दंम १ थ्वते पुनिसि कुह्नु पिंतेमाल , मामन दुंता दिवाभोस दिवा छोयकं यंञ्जमाल थ्वते हंङन प्रसेखन , गुथिभारोपनिस्यंन भक्षाभोजन याङ यंञ्जमाल , थ्वया गुथि , पुत्र , शिराम भारो , गोपिराम भारो , गोपारसिंह भारो , ध्वगलं , थ्वपनि गुथि प्यंह्मसनं , थ्व पतिभाखाथ्यं अविच्छिन ,

---

७. षेभन्दा पछाडिको अक्षरको डिकोको केही अंश देखिन्छ ।

८. यो वं चुच्चे छ ।

९. यो व लाम्चो छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

याङन ، निस्त्रपं यंञ्जमाल ، कडाचितोपि ، मनिस्त्रपं ، रोभ याङसं काले ، गोहथ्या आदिन ، पंचमाहापातक राक्व जुरो ، रोभ मयास्यं अनिग्रह उत्रोतर जुरो ॥ ततपुन्यात्र्थेन जजमानस ،

४. आयुआरोज्ञे ، अहि मूर्य्य जनधनलक्ष्मीसंततिसंतानवृद्धिरस्तु ، अत्र पत्राथे दृष्टसाक्षि जाव चंद्र ، दिवाकरतो शुभं ॥ भुय मुपा गोपारसिंह भारोन ، भेनयातं निमितिन दुंता ، नव जाके फं ९ थ्वतेया ब्रसानन ، माधे ने फान दुथ्यं ، फंछिन घसारयातं जुरो ॥

३ सङ्ख्या

नें.सं. ७८८ (वि.सं. १७२४) मार्गपूर्णिमा रोहिणीनक्षत्र सिद्धियोग बुधवार
सूर्य वृश्चिकराशिमा र चन्द्र वृषराशिमा हुँदा खग्रास चन्द्रग्रहण लागेको दिन

नेपाल–जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई २०३२/३३

माइक्रोफिल्मबाट तयार गरिएको फोटोको फ्याक्सिमिलि

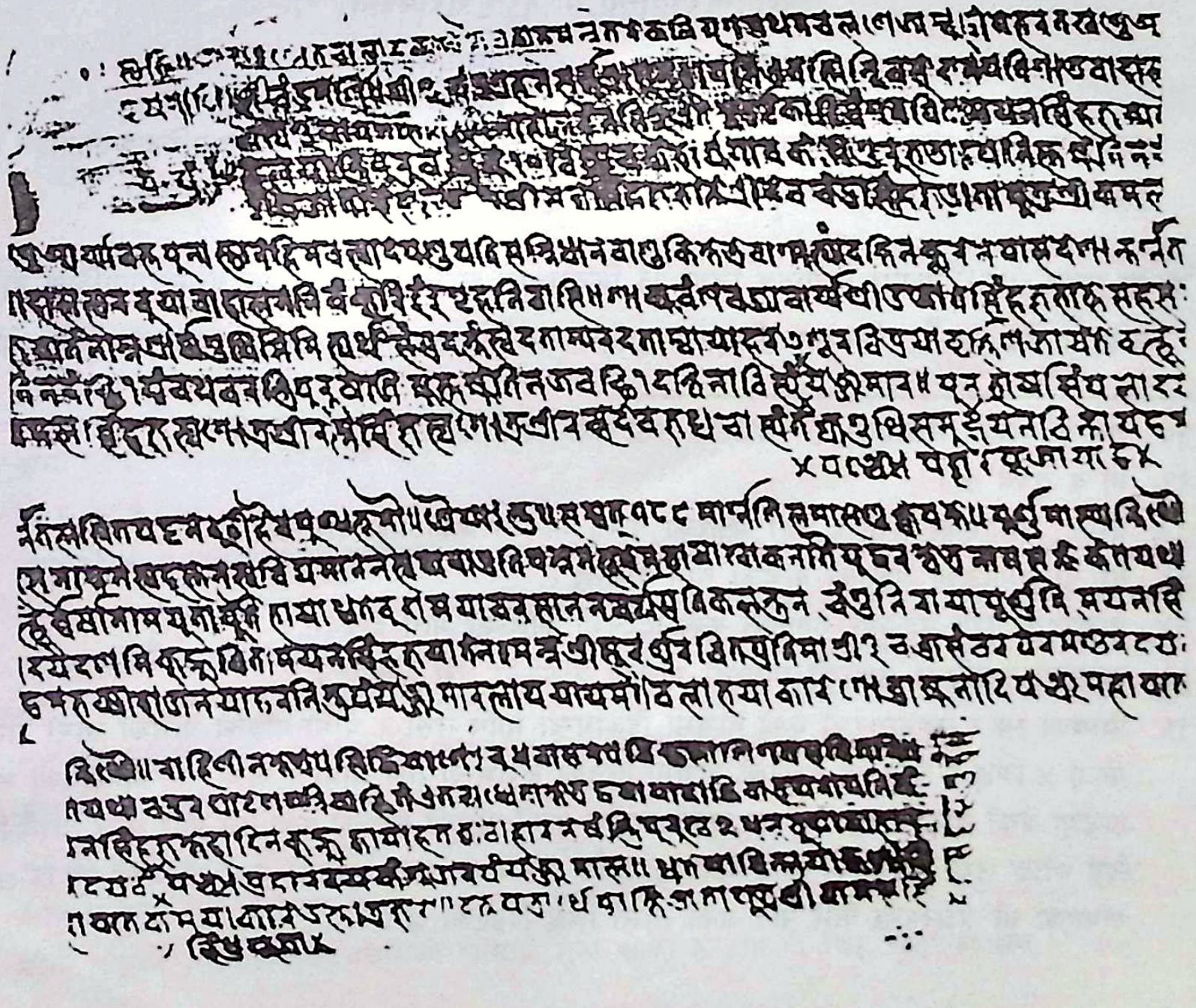

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

मूलपाठ

१. ꣸ स्वस्ति ॥ अद्य[१०] श्वेतवालाहकल्पे वैवस्वतमन्वंतरे कलियुगप्रथमचलणे जाम्बुद्वीपे भरतखण्डे आर्य्यावत्त-पुन्यस्थाने हिमवत्पादे पशुपतिसन्निधाने वाशुकिक्षेत्रे वाग्मत्यां दक्षिनकूरे नेपालदेशान्तर्ग्गतललितपट्टने ईहैव[११] पुण्यभूमौ ॥ श्रेयोऽस्तु ॥ सम्बत् ७८८ मार्ग्गशिलमासे शुक्लपक्षे ॥ पूर्ण्णमास्यान्तिथौ ॥ रोहिणीनक्षेत्रे ॥ सिद्धियोगे ॥ बुधव[११]ासरे ॥ विच्छलाशिगते सवितरि ॥

२. वृषराशिगते चंद्रमशि ॥ श्री ३ चंद्रग्रहनसर्व्वग्रासमहापनि एतस्मिन्दिवसे दानपति गाडबाहालत्वर बु[११]याबाहालननि वंकुरि दुंदुगृहनिवासि ॥ शाक्यवंश वज्राचार्य्य श्रीउजोतसिंहजु भात्तेसहस नाम्नेन स्वहस्तेन स्वविद्यमानेन स्ववाचा प्रतिपन्नेन भूतेन भाषा खोकना तैपुद्वर क्षेत्रनामसज्ञकं ॥ यथाचतुरघाटेण परिव्यस्थितं एतन्मध्ये ता क्षेत्र द्वयोपादोद्धिकत्रयरोपनिकं

३. **[१२] [रो[१३]]व[१४] स्व ३ पयि नसि २ भूय मोहोल टं नसि २ एत क्षेत्र टंका दिवंगत पिता मयनसिंहजुयातं नाम्न श्राद्धगुथिनिमित्यर्थं संप्रदत्तं

स्वदताम्परदताम्बा यो हरेत् शूरविप्रयो
वृर्त्ति श जायते वृत्भूर्व्वर्षानामयुतायुतै

भाषा थ्वते बु[११] दामया वरसानन वर्षप्रति कलन्त्रन ، चंगुनिराया पूर्ण्णमि ، मयनसिंहजु क्षेहादिन कुह्नु ह्ङाया हतक्वबाहार नेह्मं स्त्रिपुरुख २ थव बुयाबाहार-

४. या पंञ्च ((थ))[१५]वलया स्त्रिपुरुष जिह्मं १० बिज्याचकं भोर्ज्य याचकं ، थ्व गुरुभडादपनिस्त ह्मंतिन दंछि १ पंच थव[११]र स्त्रिपुरुष जिह्मस्त ह्मंतिन जव[११]छि १ दक्षिना बिस्यं पञ्चोपहारपूजा याङ[१६]

---

१०. द्यभन्दा पछाडि लेखिएको एक अक्षरमा मसी दली त्यसलाई खारेज गरिएको छ।
११. यो व चुच्चे छ।
१२. वभन्दा अगाडिका दोस्रो र तेस्रो अक्षरका तल्लो भागका केही अंश देखिन्छन्।
१३. वभन्दा अगाडिको अक्षरको बीचको भाग देखिन्छ।
१४. ताडपत्रको रेशा उप्किएर गएकोले वको डिकोको अघिल्लो भाग देखिँदैन।
१५. ञ्चभन्दा पछाडिको अक्षरको अघिल्लो भागको अलिकति अंश देखिन्छ।
१६. बिस्यंको स्यं र यञ्जमारको यको बीचमा डिकाभन्दा माथि तेस्रो र चौथो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा यस्तो x चिह्न र तिनै दुइ अक्षरको बीचमा तिनको खुट्टाभन्दा तल चौथो र पाँचौं पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा अर्को त्यस्तै चिह्न दिई तल खाली ठाउँमा पाँचौं पङ्क्तिको तक्वको तको तल फेरि अर्को त्यस्तै चिह्न दिई पदेखि लेख्न थालिएको छ र थपिएका पदेखि ङसम्मका अक्षर यङनको यको तलसम्म पुगेका छन्। थपिएका ती अक्षरपछि फेरि पनि अर्को त्यस्तै चिह्न दिइएको छ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

यञ्जमार ॥ पुन भार्षा संपलोदयदशमि कुह्नु पिता मयनसिंहजुयातं ना[१७]मन्न श्रीसुव[१८]र्ण्णरचित-प्रतिमा श्री ३ चक्रसंवर परमेश्वर दयकं सिंध्रपूजा[१९] पञ्चाप्रहार दयकं पूजरपं यञ्जमाल ॥ थ्वतेया चिन्ता याक्व गोष्टि

५. **[२०]* श्रीउजोतसिंहजु [भा[२१]त्ते[२२]] श्रीसर्व्वसिंहजु भात्ते श्रीदेव[१८]चंद्रसिंहजु भ्रातापुत्र श्रीकमलसिंहजु स्वगोत्र श्रीरत्नसिंजु स्वगोत्र श्रीरत्नदेवजु थ्व चोस्यं तक्व गुथिसमुर्च्चयन चिन्ता यङन भष्याभोजन याङन निस्त्रपं यञ्जमार लोप याय मतेव लोभ याकारे गोब्राह्मनादिपञ्चमहापातक मयाकारे उत्तोत्र जुरो ॥ दत्तपत्रार्थे साक्षि भ्रातापुत्र श्रीकमलसिं-

(दायाँ फट्केमा तलबाट उठाई तेर्सो पारेर)

हजुस दृष्ट शुभं ॥•

६. ⁛[२३]

(पछाडि बीचमा)

१. १ भ्राता दिवंगत जयतसिंहजुया नामन्न ‸ सुवर्ण्णरचितप्रतिमा श्री ३ अचलदेव ‸ ह्नथ्व क्षंश जाव आयनं

२. पूजरपं यञ्जमार ‸ थ्वया नामन्न ‸ स एवु बुयाबाहारया ‸ वज्राचार्य्य श्रीसिद्धिजु छह्मं १ बिज्या-चकेमाल ॥

---

१७. नामा दुइवटा कान्नानी दिइएको छ ।

१८. यो व चुच्चे छ ।

१९. दयकंको कं र पञ्चाप्रहारको पको बीचमा डिकाभन्दा माथि तेस्रो र चौथो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा यस्तो x चिह्न र तिनै दुइ अक्षरको बीचमा तिनको खुट्टाभन्दा तल चौथो र पाँचौं पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा अर्को त्यस्तै चिह्न दिई तल खाली ठाउँमा पाँचौं पङ्क्तिको °महापातकको कको तल फेरि अर्को त्यस्तै चिह्न दिई सिंदेखि लेख्न थालिएको छ र थपिएका सिंदेखि जासम्मका अक्षर मयाकारेको रेको तलसम्म पुगेका छन् । थपिएका ती अक्षरपछि फेरि पनि अर्को त्यस्तै चिह्न दिइएको छ ।

२०. श्रीभन्दा अगाडिका दोस्रा र तेस्रा अक्षरका डिका देखिन्छन् ।

२१. जुभन्दा पछाडिको अक्षरको डिको र घाँटी देखिन्छ ।

२२. श्रीभन्दा अगाडिको अक्षरको डिको र पछिल्लो भाग देखिन्छ ।

२३. पाँचौं पङ्क्तिको अन्त्यको श्रीकमलसिंको लसिंको मुनि खाली ठाउँमा यी चिह्न दिइएका छन् ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

(पछाडि छेउमा)

दान पत्र

४ सङ्ख्या

ने.सं. ७९८ (वि.सं. १७३५) वैशाखपूर्णिमा विशाखानक्षत्र व्यतीपातउप्रान्त वरीयान्योग शुक्रवार सूर्य मेषराशिमा र चन्द्र तुला राशिमा हुँदा चन्द्रग्रहण लागेको दिन

राष्ट्रिय अभिलेखालयमा ४३ सङ्ख्याको बट्टामा क्रमसङ्ख्या ६३४ को रूपमा मूल पत्र छ।

मूलपाठ

१. ᳲ स्वस्ति ॥ सम्बत् ७९८ वै[२४]शाषमासे शुक्लपक्षे ‚ पूर्ण्णमास्यान्तिथौ ‚ स्वातीप्र[२५]वि[२४]शाषानक्षत्रे ‚ व्येतीपातप्रव[२४]रियानयोगे ‚ शुक्रव[२४]ासरे ‚ मेषरासिगते सवि[२४]तरि ‚ तुरारासिगते चन्द्रमसि ‚ राहु[२६]ग्रस्ते निशाकरे ‚ अस्मिन् चन्द्रग्रासपर्व्वदिने ‚ नोगलभोंत लं व[२४]न्ता दथ्वचोक गृह ‚ शाक्यवं[२४]श श्रीकमलजुस नाम्नेन स्वहस्तेन ‚ ह्मुदोल बु[२४] रोव[२७] ङा ५ थ्वतेस स एवं[२४]ा दानपतिस स्वादिकार अर्द्धभाग जुक्व जुरो ‚ भूय चदोल बु[२४]

२. रोव[२७]छि १ थ्व ने राशि बु[२४]यां यथाचतुराघाटेन परिवे[२४]ष्टितं ‚ एते क्षेत्रा स एव[२४]ा दानपतिस थव[२४] छेंस श्री ३ क्वासपालभट्टारक ‚ श्री ३ आगम ‚ श्री ३ चैत्रभराड आदिन स्थापन यांङ गोष्ठीनाम्ने दत्तं ॥[२८]

---

२४. यो व चोसे छ।

२५. पहिले लेखिएका अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा **स्वातीप्र** लेखिएको छ।

२६. **चन्द्रमसि**को सिभन्दा पछाडि लेखिएका अक्षरको अगाडि यस्तो (चिह्न हालेर र त्यस चिह्नको तल यस्ता ‚ दुइवटा धर्का हालेर **ग्रस्ते**भन्दा अगाडि लेखिएका अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा राहु लेखिएको छ।

२७. यो व चुच्चे छ।

२८. **परिवेष्टितं** ‚ को तं ‚ र **थ्वदत्ता**°को थ्वको बीचमा डिकाभन्दा माथि पहिलो र दोस्रो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा यस्तो v चिह्न र तिनै दुइ अक्षरको बीचमा तिनको खुट्टाभन्दा तल दोस्रो र तेस्रो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा यस्तो ∧ चिह्न दिई माथि खाली ठाउँमा पहिलो पङ्क्तिको °**न्तिथौ**को **थौ**को माथि कुन पङ्क्तिमा थप्ने हो त्यो जनाउन २ लेखी **एतेदेखि** लेख्न थालिएको छ र थपिएका **एतेदेखि दत्तं ॥** सम्मका अक्षर राहुग्रस्तेको ग्रको माथिसम्म पुगेका छन्। थपिएका ती अक्षरपछि यस्तो x चिह्न दिइएको छ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

श्व[२९]दत्ताम्परदत्ताम्बा यो हरेत्सुरवि[३०]प्रयोः ।

षष्ठीव[३०]र्षसहश्राणि वि[३०]ष्ठायां जायते क्रिमि ॥

भाखा थ्वते बु[३१]या व[३०]र्षप्रतिं वरसान , बु[३०]बा[३०]हारया व[३०]ज्राचार्य्य श्रीधनजोतिजु बेतानतं ङह्मं २ श्रीसिद्धिजु ह्मं[३२]छि १ थ्वपनि स्वंह्म बि[३०]ज्याचकं होम यांङन श्रीप[३३]ञ्चमी कुह्नु ब[३०]ासाधन याय-माल , सम्बरदिसि कुह्नुं थ्वपनि स्वंह्मं बिज्याचकं स एवो श्री-

३. मत्श्रीश्रीक्वासपाल भट्टारक आदिन पूजलं यन्तमाल , थ्वतेया चिन्ता याक गोष्ठी , स एव[३०]ो श्रीकमलजु सोलोख जुले थव[३०] वं[३०]श दतोले , थव[३०] वं[३०]श मदतङास , थ[३४]व फुकिंजन निस्त्रपे जुरो , पुन भाखा थ्व नेप घातनं , थव[३०] फुकिंजपनि भक्षाभोजन याचकेमाल जुरो , थ्वते साक्षि दानपतिभ्रातापुत्र श्रीजागेश्वरजु दृष्ट ॥ शुभ ॥

(पछाडि)

१. दा न

२. प त्र

५ सङ्ख्या

ने.सं. ७९९ (वि.सं. १७३६) आश्विनपूर्णिमा चन्द्रग्रहण लागेको दिन

नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई २१३३/६

---

२९. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा श्व लेखिएको छ ।

३०. यो व चोसे छ ।

३१. यो बु लाम्चो छ ।

३२. पहिले लेखिएको अक्षरलाई ह्मं बनाइएको छ ।

३३. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा श्रीप लेखिएको छ ।

३४. पहिले लेखिएको अक्षरको सामै नचलाईकन मूल अक्षरलाई मात्र थ बनाइएको छ ।

माइक्रोफिल्मबाट तयार गरिएको फोटोको फ्याक्सिमिलि

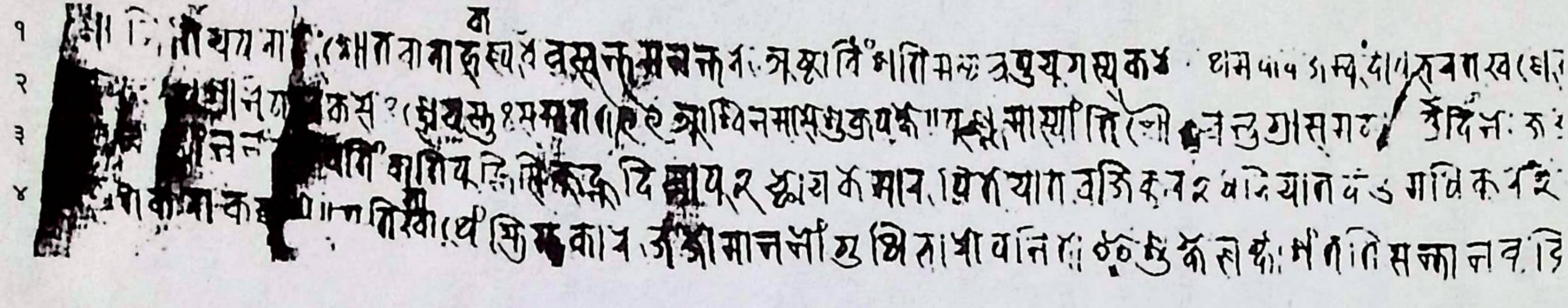

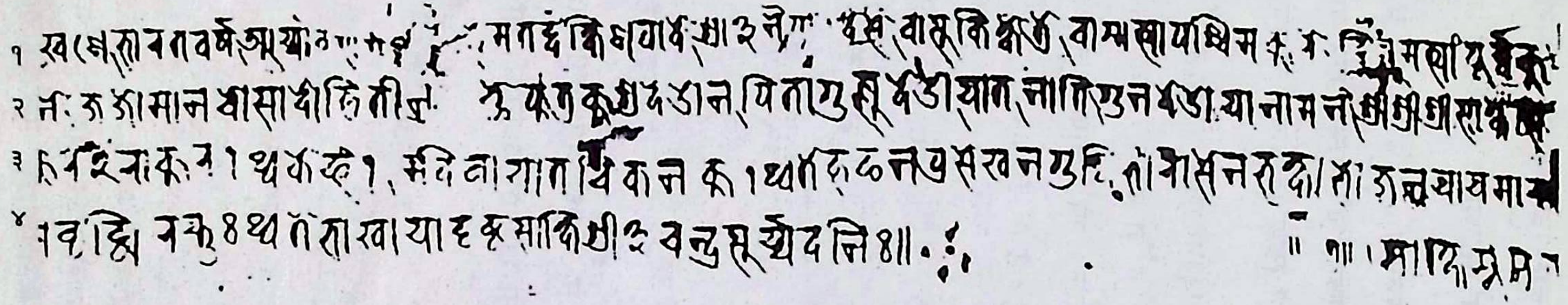

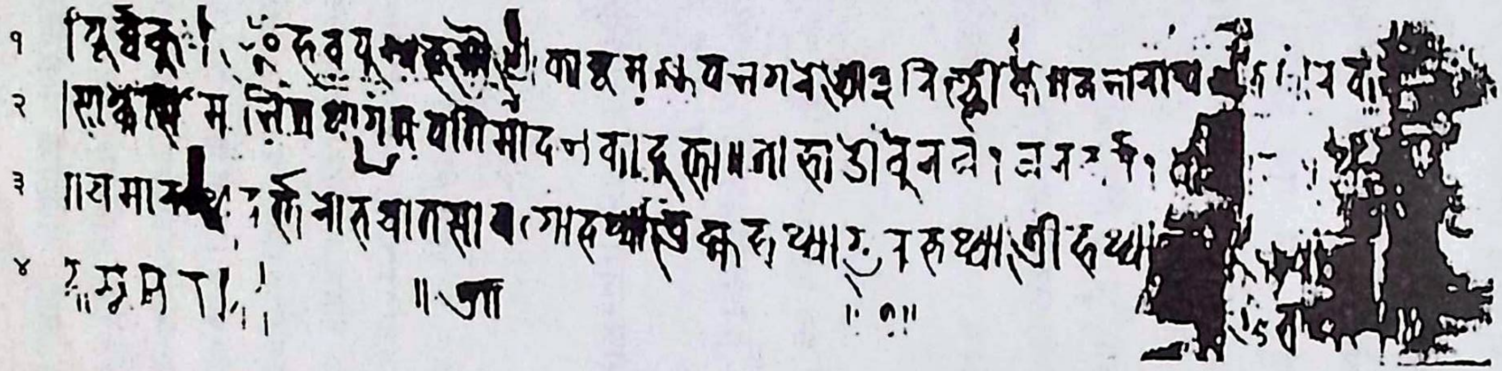

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

मूलपाठ

१. (१ ॐ अद्य ब्रह्म)णो ، द्वितियपराढे ९ शोतव[३५]ाराहक[३६]ल्प ، वैव[३७]स्वन्तमन्वन्तरे ، अष्टाविंशतिमस्य ، चतुर्युगस्य करे ، प्रथमपादे जम्ब ، दीपे भरतखणे ، भारतवर्ष ، आर्य्यावर्त्तमण्डरे ، हेमतर्द्दक्षिण-पादे ، श्री ३ नैपालदेसे ، व[३५]ासुकिक्षेत्रे ، व[३५]ागमत्या पश्चिमकुरे ، विष्णुमत्यां पूर्व्वकुरे ، इहव पुण्यभूमौ ، श्रीकाष्टमण्डपनगरे ، श्री ३ रित्छीकेशव[३८]नारायण भर्त्तारक ने-

२. XXXXXX देसे ॥ अथ श्रीनैपारकसेः श्लेयस्तुः सम्बत ७९९ आश्विनमासे शुक्रपक्षे ॥ पुण्णमास्यां तिथौ चन्द्रग्रासमहा[३९]<<प>>र्व्व[४०]दिने ، जजोमान चोसादोहिती ए<<न्ता>> छे पुत्र कुश्रदेओन ، पिता गुलुदेओ ، यात ، नाति ، गुनदेओया नामनं ، श्रीश्रीश्रीसाक्षेसिं[४१]मुनितथागतपतिमा दएका दुत्ता ॥ ताहाओ बु रव[४२] १ व[३८]र कर्ष १ तोखास ، सुथं पु-

३. XXXXX[४३]तेया व[४२]रसांननं वर्षपतिं कतिपुह्निसि कुह्नु दिव[३७]ा पु २ छोयकेमार ، पितेयात ، वजि कुर २ धरियात दं ६ मधि कुर २ रा कुर १ थ्व के फं १ ، मदिव[३७]ायात चिकन कु १ थ्वते हङन प्रसेखन गुथिभारासेन भक्षाभोजन यायमार <<।>> थ्व[४४] दर्त्त रोभ यातसा[४५] गोहथ्या ، ब्रह्म-हथ्या ، गुरुहथ्या ، त्रीहथ्या ، बारहथ्यां ، एते

---

३५. यो व चुच्चे छ ।

३६. ह र ल्पको बीचमा पर्ने गरी माथि खाली ठाउँमा क थपिएको छ ।

३७. यो व लाम्चो छ ।

३८. यस वको पेट चिरेको जस्तो देखिन्छ ।

३९. ताडपत्र कीराले खाएकोले हको कान्नानीको तल्लो भाग देखिँदैन ।

४०. ताडपत्र कीराले खाएकोले र्व्वको अघिल्लो भागको तल्लो केही अंश देखिँदैन ।

४१. पहिले लेखिएको अक्षरमै केरकार गरी सिं बनाइएको छ ।

४२. यो व खुँडे छ ।

४३. तेभन्दा अगाडिको अक्षरको पछिल्लो भाग देखिन्छ ।

४४. ताडपत्र कीराले खाएकोले थ्वको अघिल्लो भागको तल्लो केही अंश देखिँदैन ।

४५. साभन्दा पछाडि लेखिएको अक्षरको पछिल्लो भागमा मसी दली त्यसलाई खारेज गरिएको छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

४. (पञ्चम)[४६]हाप<<ा>>तक राक जुरो ॥ एति भा[४७]खार्थे स्त्रिस्त[४८]कारे ､ जजोमाननों गुथिभारोवनितो इश्शुक्षेलक्षीशंततिसन्तानवृ[४९]द्धिरस्तुः थ्वते भाखाया दृष्टसाक्षि श्री ३ चन्द्रसुर्य्यदनिः ॥ ः ः [५०]॥
॥ साक्षि मुनितरि ।[५१] ॥ ७ ॥[५२] ॥ ७ ॥[५३]

॥ शुभः॥[५४]

६ सङ्ख्या

ने.सं. ८०७ (वि.सं १७४४) आश्विनअमावास्या सूर्यग्रहण लागेको दिन

राष्ट्रिय अभिलेखालयमा ५९ सङ्ख्याको बट्टामा ८७२ सङ्ख्याको रूपमा मूल पत्र छ ।

---

४६. हाभन्दा अगाडिको अक्षरको सामै देखिन्छ ।

४७. खाको डिकोभन्दा माथि तेस्रो र चौथो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा भा थपिएको छ ।

४८. पहिले लेखिएको अक्षरलाई स्त बनाइएको छ ।

४९. यो वृ चुच्चे छ ।

५०. ॥ भन्दा पछाडि केही ठाउँ खाली छोडी तेस्रो पङ्क्तिको भक्षाभोजनको क्षाको तलबाट लेख्न थालिएको छ ।

५१. ॥ भन्दा पछाडि ठाउँ खाली छोडिएकोमा पछि फरक हस्ताक्षरमा सादेखि रि । सम्म थपिएको छ ।

५२. रि । भन्दा पछाडि केही ठाउँ खाली छोडी तेस्रो पङ्क्तिको यातसाको याको कान्नानीको तलबाट लेख्न थाली माथिको चिह्न दिइएको छ ।

५३. ॥ भन्दा पछाडि केही ठाउँ खाली छोडी तेस्रो पङ्क्तिको गुरुहथ्याको गुको तलबाट लेख्न थाली माथिको चिह्न दिइएको छ ।

५४. ॥ भन्दा पछाडि केही ठाउँ खाली छोडी तेस्रो पङ्क्तिको बारहथ्याको बाको तलबाट लेख्न थालिएको छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

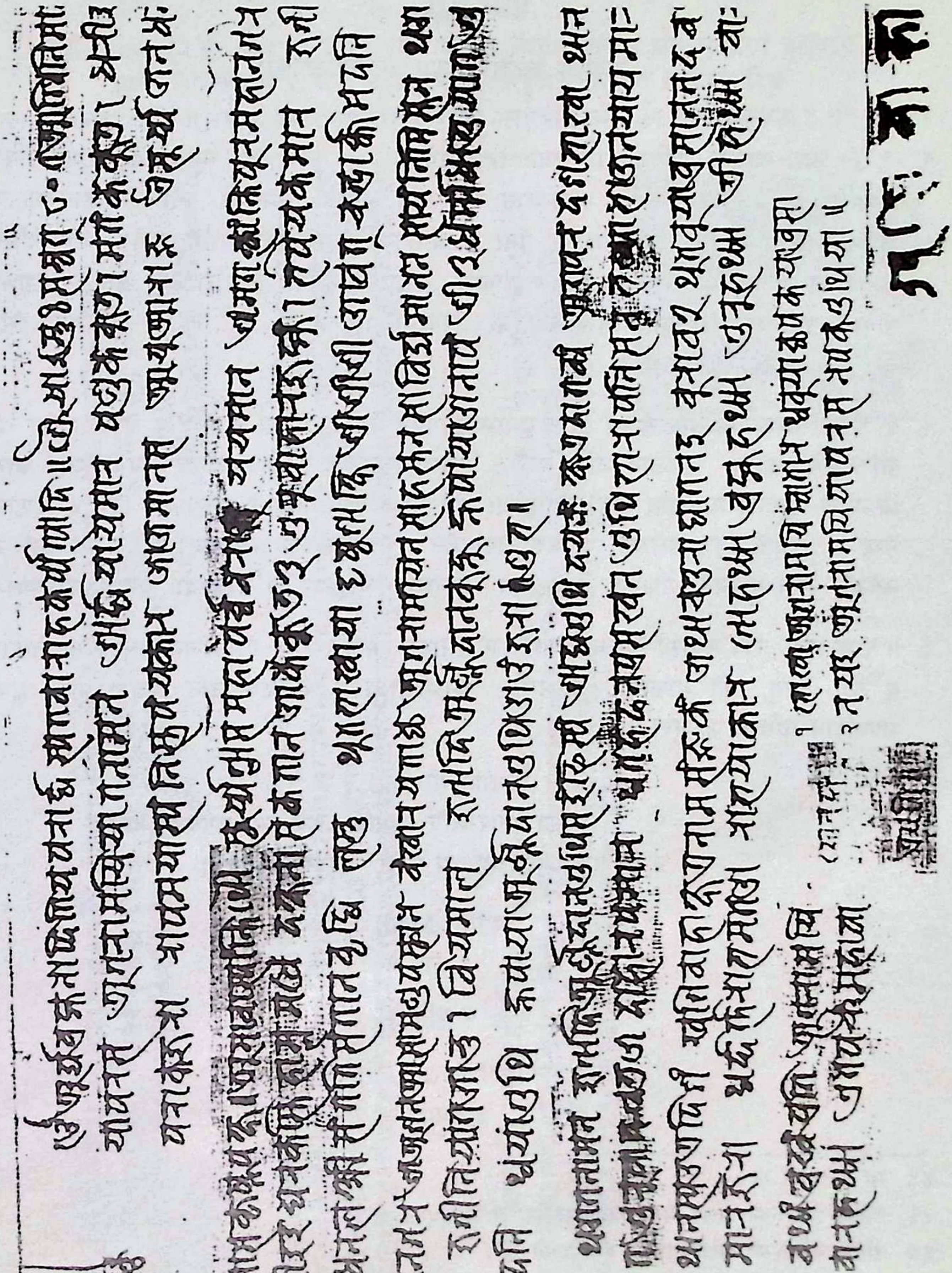

माइक्रोफिल्मबाट तयार गरिएको फोटोको प्रतिलिपि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

मूलपाठ

(बायाँपट्टि फट्केमा, छाप लगाउने ठाउँमा)

ॐ

१. ᥫ ॐ अद्य ब्रह्मनो दितियपरार्द्ध स्यतवाराहकर्प्पेत्यादि ॥ श्रेयोऽस्तुः सम्बत् ८०७ आश्विनिमासे कृष्णपक्ष ॥ अमावास्यांन्तिथौ सूर्य्यग्लास महापर्व्ववे[५५]रास[५६] ययमान श्रीमतत्कांन्तिपुरमहानगरे श्रीअशन आसोमण्डपस्थाने वंखा र येता छे अगरामयिन सोहस्तेन सोविर्द्यमानेन सोयंनिमिस्तेन थओत नामन जुगादिअर्ण्णदान गुथिस दुंफिस्यं श्राद्धगुथि दयकं क्षत्र दातव्यं अत परं देशभाखा थानस्य उत्रदिशं खशिबाहा क्षत्रनामसंज्ञकं जथाचतुराघातन दु बु[५५] रोव २ थुते बुया ब्रसानन दव[५५]थ्यं ब्रखंप्रति अगरामयि-

२. या परस अगरामयियात नामन श्राद्ध यायमार पेण्ड के कुड १ मतं के कुड १ धरी दुदु घेर कस्ति हाम्ल मधे दक्षना सकतान जाके कुड ३ गुरुबाहारजु ह्मं १ भपयकेमार जुगीनियात जाभु १ बियमाल जुगादिअर्ण्णदान कुह्नु ह्नपायाओ नापं श्री ३ धर्म्मधातुयात गुरुपात[५७] ग्वड ५ दोहोरपे-मार ، थ्वते हंङन प्रसेखन गुथिभारोपनिसेन भख्याभोजन यायमार जुरो थ्व ईर्त्त रोभ मतेओ रोभ याकारे गोहथ्या ब्रह्महथ्या गुरुहथ्या त्रीहथ्या व[५५]ारहथ्या एते पञ्चमहापा-

३. प राक जुरो रोप मयास्यं निस्त्रपं यकारे जोजमानस आयुआरोज्ञ ऐसुर्य्यजनधनलक्ष्मीसंततिसंतान-वृ[५५]द्धि लस्तु थुते भाखाया दृष्टसाक्षि श्रीश्रीश्रीजावत् चन्द्रार्क्कमेदनि थ्वया गुथि ह्नपाया अर्ण्णदान गुथिओ उं जुरो ॥[५८] शुभ ॥

(पछाडि बीचमा)

१. ᥫ भाखा अगरामयि म्वातोरे थ्व बुया छपेकया ब्रसा-
२. न यदु अगरामयिया परस नेपेकं गुथिया ॥

(पछाडि छेउमा)

१. ᥫ दान प-
२. त्र पति ॥

(पछाडि फरक हस्ताक्षरमा, मोटो टाँकामा)

खुसिबाहा

---

५५. यो व चुच्चे छ ।

५६. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा स लेखिएको छ ।

५७. पहिले लेखिएको अक्षरलाई त बनाइएको छ ।

५८. पहिले लेखिएको अक्षरलाई ॥ बनाइएको छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

८ सङ्ख्या

नेे.सं. ८०७ (वि.सं. १७४४) आश्विनअमावास्या विशाखानक्षत्र सौभाग्ययोग बुधवार
सूर्य तुलाराशिमा र चन्द्र वृश्चिकराशिमा हुँदा सूर्यग्रहण लागेको दिन
नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई १९०२/२

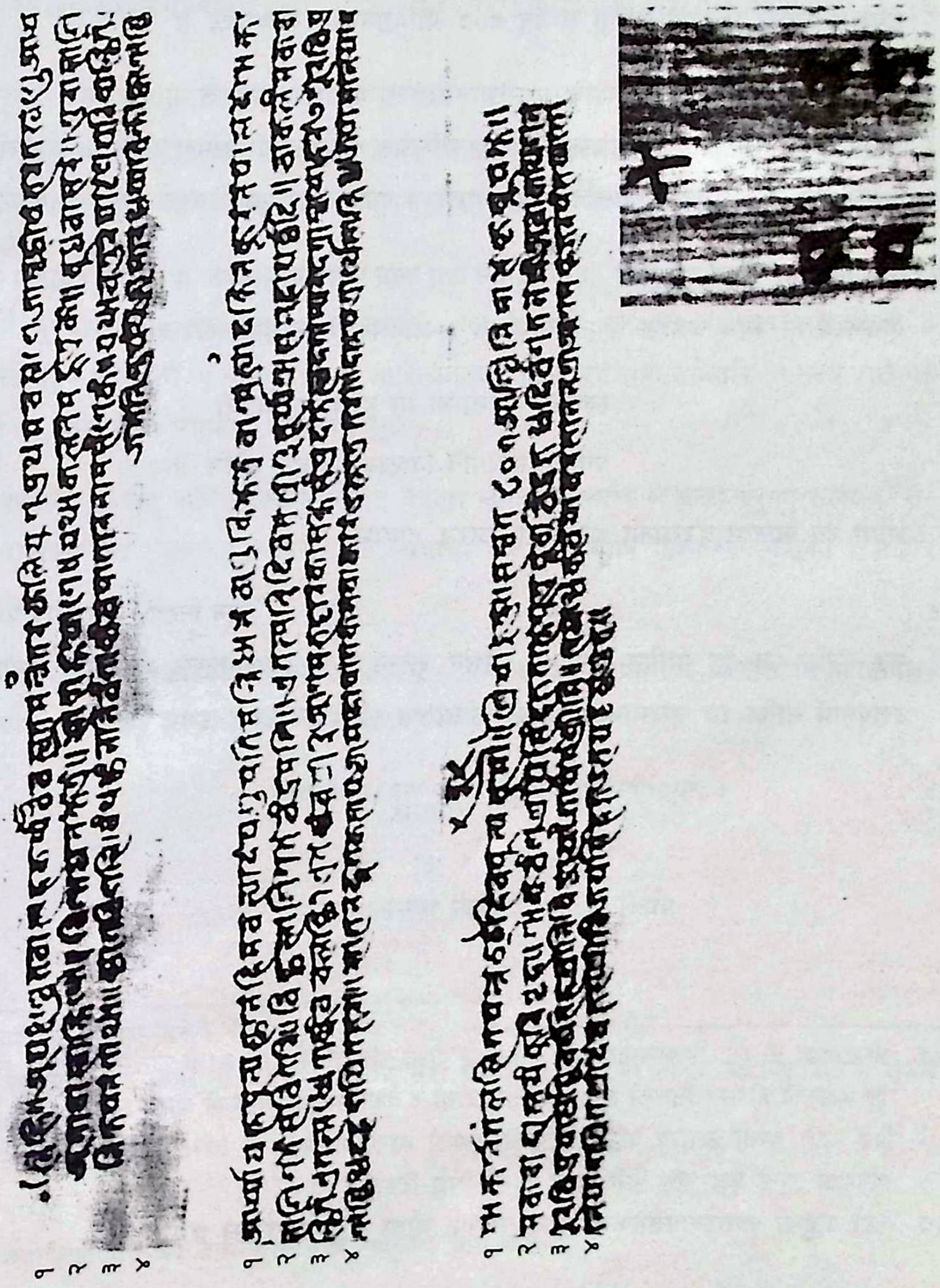

माइक्रोफिल्मबाट तयार गरिएको फोटोको फ्याक्सिमिलि

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

मूलपाठ

१. ᳲ स्वस्ति ॥ अद्यः श्वेतवालाहकर्प्पे वैवस्वतमन्वंतरे कलियुग प्रथमचलणे जाम्बुद्वीपे भरतखण्डे आर्य्यावत्त पुन्यस्थाने हिमवत्पादे पशुपतिसन्निधाने वाशुकिक्षेत्रे वागमत्यां दक्षिननकूरे नेपालदेशान्तर्ग्गतललितपन्ने इहैव पुन्यभूमौ ॥ श्रेयोऽस्तु ॥ सम्बत् ८०७ आश्विनिमासे कृष्णपक्षे ॥

२. अमावास्यान्तिथौ ॥ विशाषनक्षेत्रे ॥ सौभाज्ञयोगे ॥ यथाकलनमहुत्रके ॥ बुधवासरे ॥ तुरालाशिगते सवितरि ॥ विच्छलाशिगते चंद्रमशि ॥ एतत्मन्दिवसे श्री ३ सूर्य्यग्रासमहापर्व्वदि ॥ चाकलं नकबाहाल यंकुरि गृह ॥ शाक्यवंश श्रीरू[५९]पसिंहजु भात्तेपुत्र पूर्ण्णचंद्रजु थ्व दिवंगत नेह्मं अवाकायशन

३. निक्षपनं ताथा ॥ ष्वातविहालि ॥ वंथछें ननि वंता क्यंब पातारनामसंगेकं ॥ यथाचतुरघाटेण परिव्यस्थितं एतत्मध्ये ता क्यंब चलछि १ एते क्यंब श्री ३ आगमभट्टारकासके संप्रदत्तं

स्वदताम्परदताम्बा यो हरेत् शूरविप्रयो
षष्टिवर्षसहस्रानि विष्टायां जायते क्रीमि ॥

भाषा थ्व क्यंबया वरसानन श्रीआगम पूजरपं भष्याभो-

४. [६०] जन निस्त्रपं यञ्जमार थ्वया चिन्ता क्व गोष्ठि थ्व दह दायित जुरो ॥ लोभन दुतकसा पञ्चमाहापातक मयाकारे उत्तोत्र तरो ॥ दत्तपत्रार्थे साक्षि थ्व जजमानया दायित श्रीदेवजुस श्रीविजयसिंहजु उभय दृष्ट शुभ ॥

(पछाडि)

१. दा न

२. प त्र

---

५९. श्री र पको बीचमा डिकाभन्दा माथि पहिलो र दोस्रो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा यस्तो x चिह्न र तिनै दुइ अक्षरको बीचमा तिनको खुट्टाभन्दा तल दोस्रो र तेस्रो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा अर्को त्यस्तै चिह्न दिई माथि खाली ठाउँमा पहिलो पङ्क्तिको पुन्यको न्यको माथि अर्को त्यस्तै चिह्न दिई रू थपिएको छ। थपिएको त्यस अक्षरपछि फेरि अर्को त्यस्तै चिह्न दिइएको छ।

६०. तेस्रो पङ्क्तिको पातारनामसंगेकंको संको तलबाट चौथो पङ्क्ति उठाइएको छ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

८ सङ्ख्या

ने.सं. ८१७ (वि.सं. १७५४) चैत्रअमावास्या अश्विनीनक्षत्र प्रीतियोग नागकरण आदित्यवार सूर्यचन्द्र दुवै मेष राशिमा हुँदा सूर्यग्रहण लागेको दिन

नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई १०६८/१६

मूलपाठ

१. ⁅ स्वस्ति ॥ अद्य श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमत्वन्तरे ॥ कलियुगे प्रथमचरणे ॥ जम्बुद्वीपे भरतखण्डे ॥ आर्य्याव[६१]र्त्तदिशे ॥ हिमवद्दक्षिणपादे वाशुकीक्षेत्रे पशुपतिसन्निधाने वाग्मत्या दक्षिणकूले श्रीमत्नेपारान्तर्गते श्रीअमरा[६२]पुरीस्था-

२. ने इहैव[६१] पुण्यभूमौ ॥ श्रेयोऽस्तु ॥ सम्बत्सरे ८१७ चैत्रमासे कृष्णपक्षे अमाव[६१]स्यान्तिथौ ॥ अश्विनीनक्षत्रे ॥ प्रीतियोगे ॥ नागकरणे ॥ आदित्यवासरे ॥ मेषराशिगते सवितरि ॥ तदेव राशिगते चन्द्रमसि ॥ अस्मिन्दिने राहुग्रस्ते दिवाकरे सूर्य्य-

३. ग्रासमहापर्व्वणि ॥ दातृ श्रीनरेन्द्रदेवसंस्कारित बुंगदेश कोत्वार पाघरि लं वन्ता दुंदुगृह शाक्यवं[६३]श-श्रीधर्म्मजोतिजुनाम्ना स्वहस्तेन स्वविद्यमानेन स्ववाचा प्रतिपंनेन भूतेन द्विशतरजतमुद्रिकां ، मोहोर तंका नेश्ल २०० एतद्रज-

४. तमुद्रिकां ، श्रीमच्छ्रीश्रीआर्य्यावलोकितेश्वरप्रीत्यर्थं ، प्रत्यब्द चैत्रपूर्णिमायां ःअष्टसहस्रिकापाठयज्ञ-पूजाकरणार्थं थवीरव[६४]ज्राचार्य्यभ्यो भोज्यदानकरणार्थं संप्रदत्तं ॥

स्वदत्तः परदत्तम्बा ، योहरे(त्सु)[६५]रविप्रयोः ।

ष-

५. ष्ठीवर्षसहस्राणि विष्ठायां जायते क्रिमिः ॥

---

६१. यस वको पेट चिरेको जस्तो देखिन्छ ।

६२. पहिले लेखिएका दुइ अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा मरा लेखिएको छ । तर दोस्रो अक्षरको दाहिने राम्ररी मेटिएको छैन ।

६३. यो वं चोसे छ ।

६४. यो व लाम्चो छ ।

६५. रभन्दाअगाडिको अक्षरको तर्कुल्लेसमेतको पछिल्लो भाग देखिन्छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

भाषा थ्वतेया वर्षप्रति वरसानम, चैत्रपूर्णिमा कुह्नु देघ[६६] लह्ङ घ[६६]ने यज्ञपूजा याङाव[६७] अष्टसहस्रिका-पाठ, मायक गुरुआहार दकोस्यनं[६८]

६. पाठ याचकेमार ॥ थवीरपा ह्मं पि ४ थ्वते वोस्यं दणिणा बिस्यं भाक्षाभोजन यातकेमार ॥[६९]

(पछाडि)

१. पाठ याकपनिस्तं दक्षिणा बिस्यं भक्षाभोजन यातकेमार ॥ गुथि-

२. भारोपनिस्यनं भक्षाभोजन यायमार ॥ थ्वतेया चिन्ता याक दानप-

३. तिय[७०]ा काय, श्रीधर्म्मर्मुनिजु, चोव[६६]र वज्राचार्य्य श्रीसिद्धिसिंहजु, चो-

४. व[७१] श्रीदिनजु, विहारि श्रीचन्द्रजोतिजु, दानपतिया, भ्रातृ श्रीदुखीश्व-

५. रीजु थ्वतेसेन अविच्छिन्न याङ वर्षप्रति चिन्ता यायमार ॥ दानपत्रा-

(दायाँपट्टि)[७२]

१. र्थं साक्षी पुत्रश्रीधर्म्म-

२. मुनिजु दृष्टः ॥ शुभं ॥

९ सङ्ख्या

नं.सं. ८४० (वि.सं. १७७७) आषाढअमावास्या अश्लेषानक्षत्र व्यतीपातयोग नागकरण आदित्यवार सूर्यचन्द्र दुवै कर्कटराशिमा हुँदा सूर्यग्रहण लागेको दिन

नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई २१२७/३

मूलपाठ

१. ꣼ स्वस्ति ॥ अद्य श्वेतवराहकल्पे, वैव[७१]श्वतमन्वन्तरे, कलियुगे प्रथमचरणे, जंबु[७३]द्वी भरत-

---

६६. यो व खुँडे छ।

६७. यो व लाम्चो छ।

६८. ताडपत्रको दायाँपट्टिको चौडाइ बायाँपट्टिको भन्दा कम भएकोले पाँचौं पङ्क्ति यहीं टुङ्ग्याइएको छ।

६९. छैटौं पङ्क्तिमा ठाउँ हुँदा हुँदै पनि त्यहाँ ठाउँ त्यसै छोडी लेख्नुपर्ने बेहोरा पछाडि लेखिएको छ।

७०. पहिले लेखिएको अक्षरको सामै नचलाईकन मूल अक्षरलाई य बनाइएको छ।

७१. यस वको पेट चिरेको जस्तो देखिन्छ।

७२. ताडपत्रको दायाँपट्टिको पाठ र बायाँपट्टिको पाठ छुट्टयाउन दायाँपट्टिको हरेक पङ्क्ति शुरू गर्नुभन्दा अगाडि यस्ता x चिह्न दिइएका छन्।

७३. यो बु चुच्चे छ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

खंडे 、 आर्य्यावर्त्तदेशे 、 हिमव[७४]द्दक्षिणपादे 、 व्राशुकीक्षेत्रे 、 पशुपतिसन्निधाने 、 व[७५]ाग्मत्या 、 दक्षिणपाले 、 श्रीमन्नेपारान्तर्ग्गते 、 श्रीमल्ललितपत्तने 、 इहैव[७४] पुण्यभूमौ ॥ सम्वत्सरे ८४० आषाढकृष्ण ॥ अमाव[७४]ास्यान्तिथौ ॥ अश्लेषानक्षेत्रे ॥

२. व्यतीपातयोगे ॥ नागकरणे ॥ यथामुहूर्त्ते ॥ आदित्यव[७५]ासरे ॥ कर्क्कटराशिगते सवितरि ॥ तदेव[७४] राशिगते चन्द्रमसि ॥ एतस्मिन्दिने सूर्य्यग्रासचूडामणिमहापर्व्वणि 、 दातृ खपिनीछेत्वरके चैत्यलङ धरसि वं[७४]ता गृह प्रजापतिभागीरामथकुरनाम्ना स्वहस्तेन स्वविद्यमानेन स्वव[७५]ाचा प्रतिपन्नेन भूतेन ॥ छोदोल क्षेत्रनामसं-

३. [७६]ज्ञकं ॥ एकरोव[७४]ापनिकं रोव[७५]छि १ खपिनीछेत्वर श्री ३[७७] चैत्यलङदेव[७४]भट्टारकाय प्रत्यब्दपूजाकरणार्थं 、 तदुत्तरआश्विनशुक्ल ॥ पूर्ण्णिमायां दीपदानपूजार्थ एतत्क्षेत्रं सप्रदत्तं भव[७४]ति ॥

स्वदत्त परदत्तं व[७५]ा 、 योहरेत्सुरवि[७५]प्रयोः ।
षष्ठीवर्षसहस्राणि 、 विष्ठायां जायते क्रिमिः ॥

४. [७८] भाषा थ्वते बुया व[७४]रसानन 、॥ आश्विनया पूण्णिमा कुह्नु पंचामृत दयकाव[७९] पूजा याय ॥ प्रछि १ चेकं रात्रिस मत छोयके 、॥ फं नसि २ संख्वारन पायमार ॥ थ्व गुथिस चिन्ता याक 、 पतको

(पछाडि बीचमा, मोटो टाँकामा)

१. लाछे कुह्मर दुछे 、 प्रजापति गोपीराम थकुर 、 चैत्यलङ प्रजापति
२. देव[७५]राम थकुर थ्वते निह्मसेन व[७५]र्षप्रति अवि[७५]च्छिन्न याङ चिन्ता यायमार ॥
३. अत्र दानपत्रार्थे साक्षी दातुः ज्येष्ठपुत्रवि[७५]ष्णुसिंहथकुर दृष्टः ॥ शुभमस्तु ॥

(पछाडि छेउमा)

दान पत्रं ॥

---

७४. यो व लाम्चो छ ।

७५. यो व चुच्चे छ ।

७६. ताडपत्रको बायाँपट्टिको चौडाइ दायाँपट्टिको भन्दा कम भएकोले तेस्रो पङ्क्ति शुरू गर्न अगाडि ठाउँ अपुग हुँदा दोस्रो पङ्क्तिको आदित्यवासरेको दिको तलबाट तेस्रो पङ्क्ति उठाइएको छ ।

७७. पहिले लेखिएका अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा रोवछिदेखि श्री ३ सम्म लेखिएको छ ।

७८. ताडपत्रको बायाँपट्टिको चौडाइ दायाँपट्टिको भन्दा कम भएकोले चौथो पङ्क्ति शुरू गर्न अगाडि ठाउँ अपुग हुँदा तेस्रो पङ्क्तिको प्रत्यब्द°को ब्दको दको तलबाट चौथो पङ्क्ति उठाइएको छ ।

७९. यो व खुँडे छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

१० सङ्ख्या

ने.सं. ८७७ (वि.सं. १८१४) श्रावणशुक्लचतुर्दशीउप्रान्त पूर्णिमा उत्तराषाढाउप्रान्त श्रवणनक्षत्र प्रीतिउप्रान्त आयुष्मान्योग शनैश्चरवार सूर्य कर्कटराशिमा र चन्द्र मकरराशिमा हुँदा चन्द्रग्रहण लागेको दिन

नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई १९०२/४५

मूलपाठ

१. ᳲ स्वस्ति ॥ अदे सवे[८०]त्यादि ॥ श्रैयोऽस्तु ॥ सम्बत् ८७७ श्राव[८१]णमासे शुक्लपक्ष ॥ चतुदसि ॥ प्र ꞉ पुण्र्णमास्यां तीथौ ॥ उत्राषाढा ॥ प्र ꞉ श्रवणनक्षत्रे ॥ प्रीति ॥ प्र ꞉ आक्षमानजोगे ॥ शनिश्चरवासले ॥ ऋक्तरासिकते सवितरि ॥ मक्लरासिकते चन्द्रमसि ॥ तस्मिं श्रीश्रीचन्द्रग्लाशप्रर्व्वदिने ॥ दानंप्रति ॥ श्रीकिर्त्तिपुरिदेश ˎ भूमिगामत्वाल ꞉ चाफरे यं[८२]ता गृह ॥ व्रजाचार्य्य श्रीतैलोक्लजुसव ꞉ भाज्या मात्राजु ˎ धनलक्ष्मिसव[८०] ॥ दिभाज्या चिकति मात्राजुस ॥[८३] मातुर[८४] सिंह्ङदुव[८५]ार यिता गृह ॥ व्रजाचार्य्य श्रीभागीसिंहजुसव[८०] ॥ भाज्या चिकधिक मात्राजुसव ॥ भ्रातृ साकेवंश ꞉ श्रीजयसिंहजु-सव[८०] ꞉ भाज्या चिकधिक मात्राजुसव ॥ X[८६]

२. थ्वतंस मोहन ॥ चैत्ररङस घंठ ꞉ ग्वदाल दुन्ता जुरो ॥ घंठस ꞉ प्वाथ श्रमन[८७]नि १२ मत ।꞉ ग्वड[८८] [illegible][८९]स ˎ स मतप्वात शछिव षुयनसि १६२ भूय थव थव छेया चैत्रस प्वातछि १ मत ॥ भूय व्याघ्रे-श्वलस्क प्वातछि १ मत ॥ थ्वन सति कुह्नु ग्वड १ करसिव[८०]ा जुरो ॥ थ्वतेस मोहन ꞉ स्वहस्तेन ꞉ स्ववाचा पदिप्रंनेन ꞉ निक्षप्न दुन्ता ॥ व[८०]पिभ्रुर बु[८०] रोव षु ६ भूया सेधु बु रोव नसित्या २X थ्वते बु[८०] संप्लदर्त्ता भवति ॥

---

८०. यो व चुच्चे छ ।

८१. यो व खुंडे छ ।

८२. यंमात्र लेखे पुग्नेमा झुक्किएर या लेखिएकोले त्यसको कान्नानीमा मसी दलिएको छ । तर यको सामैमा मसी नदलेकोले त्यो अक्षर यां जस्तो देखिन्छ ।

८३. स र ॥ को बीचमा लेखिएको एक अक्षरमा मसी दलेर र यस्तो ˎ धर्को दिई त्यसलाई खारेज गरिएको छ ।

८४. तुको डिकाभन्दा माथि खाली ठाउँमा र थपिएको छ ।

८५. यो व लाम्चो छ ।

८६. ॥ भन्दा पछाडिको अक्षरको अघिल्लो भाग देखिन्छ ।

८७. मको डीकोभन्दा माथि पहिलो र दोस्रो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा न थपिएको छ ।

८८. पहिले लेखिएका अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा मतदेखि डसम्म लेखिएको छ ।

८९. डभन्दा पछाडिको अक्षरको बीच भागको केही अंश र सामै देखिन्छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

स्वद्वर्त्त ः प्रद्वर्त्ता वा हरे ः सूलविप्रयो ॥
वृर्त्ति स जायते ॥ विभो व्रषानां मजुताजुतै ॥

भाषा थ्वते बुया वलसानन ॥ आश्विणीशुक्लया ॥ पूर्ण्णमासि कुह्नु ः मत छोकं जुछि १ पुजाभर चित सिंदूलस्वान जज-

३. मका दयकं ः पुजा याङन वर्षप्रति यंजामाल ॥ हान पिंते ः फं ङा ५ सियाबजि ॥ अ ⁀[९०] छि १ खयनदि जुरो ॥ कुड नसि २ रा जुरो ॥ कुड १ म्वात ॥ प्र १ पारु ॥ ता १ सनांघासा ॥ थ्वते याङानरि गुथिभादन ः छेंवयाव भक्षाभोजन य[९१]ाय जुरो ॥ थ्वन सति कुह्नु ः बोसाधन यायमार ॥ बोसाधनयात[९२] वस्ये जोनन ः जुछि १ पुजा भरे ः दिनजज्ञेयातं अस्तबिहिरि मारको ॥ कु[९३]ड २ छ्याबिहिर ः प्र २ सादुदु जुरो ॥ अष्ट १ घेर ॥ जज्ञे ओषधि जोरन मारको । जज्ञ दक्षना दं ५ पुष्टियातं दं २ गुवाहा प्रोहि[९४]त कन[९५] मुनि दं ४ दक्षना ॥ उपाध्या श्रीमहेपतिजु दं ४ दक्षना ॥ वोपन के कुड १ ह्म[९६] तिन वियमार ॥ भुय x[९७]

४. **[९८]द्याव स्के जुछि १ पुजाभर ॥ बोकदिसि माथन पुजां यायमार ॥ गुवाहा उप((ा))ध्या[९९] उपिनं जुरो ॥ पञ्चथौरि नायकजुपिस्यन चौक्षा[१००] हारेमार ॥ कुड २ दुदु आछिरि जुरो ॥ पात २ स्वकं धरि ॥ ग्वड २ क्षज ॥ अष्टा २ ङा ॥ फं १ बजि सर्ह्म चियात ॥ थ्वते धुनकाव ः छेश बिज्या-चकाव पुजन यायमार ॥ श्रीनायकज ह्मं १५ नकि निह्मं ५ पंचथौल्या ॥ गुरुबाहा उपाध्या उपिंनं ॥

---

९०. अभन्दा पछाडिको अक्षरको पछिल्लो भागको अलिकति अंश देखिन्छ।
९१. पहिले लेखिएको अक्षरको सामै नचलाईकन मूल अक्षरलाई य बनाइएको छ।
९२. या र वको बीचमा डिकाभन्दा माथि दोस्रो र तेस्रो पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा त थपिएको छ।
९३. पहिले लेखिएको अक्षरलाई कु बनाइएको छ।
९४. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा हको बाइमात्रा लेखिएको छ।
९५. न र मुको बीचमा लेखिएको एउटा अक्षरमा मसी दली त्यसलाई खारेज गरिएको छ।
९६. पहिले लेखिएको अक्षरलाई ह्म बनाइएको छ।
९७. यभन्दा पछाडिको अक्षरको अघिल्लो भाग देखिन्छ।
९८. द्याभन्दा अगाडिका अक्षरका डिकाका केही अंश देखिन्छन्।
९९. ताडपत्र दोब्र्याउँदा परेको डोबले गर्दा ध्याको अघिल्लो भागको केही अंश देखिँदैन।
१००. चौ र हाको बीचमा डिकाभन्दा माथि यस्तो x चिह्न दिएर तिनै दुइ अक्षरको बीचमा तिनको खुट्टाभन्दा तल चौथो र पाँचौं पङ्क्तिको बीचको खाली ठाउँमा क्षा थपिएको छ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ह्मं १ मात्राजु गुरुबाहाल्या ॥ ह्मं १ देवपाराक ॥ ह्मं १ भिच्छुजु ॥ थ्वतिस्त दं १ दक्षना बिस्यं पुज यांङ भोपयकं यंजमार ॥[१०१] भुय भिच्छु श्रीसुर्य्यमुनिजु सिकमि वर्षपति ग्वडारस्वार विज्यायमारः थ्वते धुमकाव दं १ (द)[१०२]-

५. क्षना बिस्यं पुज यांङन भोपयकेमार ॥ पुन भाषा ग्वडारयात चेकन फं ६ प्ल वर्षप्र((ति))[१०३] थ्वतेन चाछि जुरो ॥ थ्वतेया चिं[१०४]न्ता याक जजमानः श्रीतैलोक्रजु ॥ श्रीभागीसिंजु ॥ गुथिभादः स्वग्वत्रः श्रीब्रजाचार्य्य धर्म्मसरिजु ॥ थ्वति गुथिभादस्य चैत्ररङसः मत छ्यायकं दिन[१०५]जज्ञे यास्यं देवघठः दिगिः नायकजुंः नकिजः गुरुबाहाः उपाध्याः माताजुः शिक्रमिः थ्वते पूजन यांङ भोपे-यकंः दान पितस्यं वर्षप्र निस्तपं यजमार ॥ मनिष्टपं गुथि ज्याङनः[१०६] लोपारोप[१०७] हंकारे[१०८] ॥ ग्वब्रह्मनादिपंचमाहापातकनं लाक जु ॥ निस्तपं हतोरे ‹ जनधनलक्ष्मीसन्ततिसन्तानविधिमस्तु...

६. थ्वतेया साक्षि स्वग्वत्र ‹ श्रीग्यानमुनिजु ॥[१०९] श्रीधर्म्मसरीजु ॥ श्रीनन्दरायजु ॥ श्रीछ[११०]त्रसिंहजु ॥ श्रीपद्मानन्दजु ॥ एते दृष्ट ॥ श्री ३ चन्द्रसूर्य्यत्वं जुरो ॥ शुभ ॥

११ सङ्ख्या

नेे.सं. ८८१ (वि.सं. १८१७) कार्तिकपूर्णिमा कृत्तिकानक्षत्र परिघउप्रान्त शिवयोग शनैश्चरवार सूर्य वृश्चिकराशिमा र चन्द्र वृषराशिमा हुँदा चन्द्रग्रहण लागेको दिन

नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या ई १९७०/१३

---

१०१. ॥ भन्दा पछाडि भुय लेख्नुपर्नेमा झुक्किएर थ्वते लेखिएकोले थ्वतेको शिरोभागमा चारवटा यस्ता ‹ चिह्न दिई ती खारेज गरिएको छ।

१०२. १ भन्दा पछाडिको अक्षरको डिको र घाँटी देखिन्छ।

१०३. प्रभन्दा पछाडिको अक्षरको पछिल्लो भाग देखिन्छ।

१०४. पहिले लेखिएको छिंको तल्लो भागमा मसी दली त्यसलाई चिं बनाइएको छ।

१०५. न र जको बीचमा लेखिएको एक अक्षरमा मसी दली त्यसलाई खारेज गरिएको छ।

१०६. लोभन्दा अगाडि लेखिएको अक्षर बिग्रिएकोले त्यसमा मसी दली त्यसलाई खारेज गरिएको छ।

१०७. ताडपत्र दोब्र्याउँदा परेको डोबले गर्दा पको सामै देखिँदैन।

१०८. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा रे लेखिएको छ।

१०९. पहिले लेखिएको अक्षरलाई ॥ बनाइएको छ।

११०. ताडपत्र दोब्र्याउँदा परेको डोबले गर्दा छको पछिल्लो भाग देखिँदैन।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

मूलपाठ

१. १ स्वस्तिः ॥ अद्य श्वेतवराहकल्प्य वै[१११]वस्वतमन्वन्तरे कलियुगे प्रथमचरणे भरतखण्डे यःम्बूद्वी[११२]पे
आर्य्याव[१११]त्तदेशे , हिमवद्दक्षिणपादे , वासुकीक्षे , पशुपतिसन्निधाने , वाग्मत्या दक्षिणकूले श्रीललितपट्टने
इहैव[११३] पूण्यभूमौ ॥ श्रेयोऽस्तु ॥ सम्बत ८८१ कार्त्तिकशुक्ल ॥ पूर्ण्णिमायां तिथौ ॥ कृर्त्तिकानक्षत्रे

२. पलिघपलशिवयोगे ॥ यथाकरणमुमु[११४]हूर्त्तके ॥ शनैश्चरव[११३]ासरे ॥ वृश्चिकेराशिगते सवितरि ॥
वृषराशिगते चन्द्रमसि ॥ एतत्स्मिन् श्रीचन्द्रग्रासमहापर्व्वदिने ॥ दातृ स्व[११५]हरनिह्म पश्लमण्डल श्रीमाहादेव
ल यंता गृह ॥ अमात्यकृष्णभारोनाम्नः स्वहस्तेन स्वव[११३]ाचा प्रतिपत्नेन भूतेन ॥

३. श्रीधर्म्मराजश्रीश्रीश्रीमीननाथलोकेश्वरभट्टारकाप्रीत्यर्थ नित्यदीपप्रज्वरनार्थं ॥ लुक्वखा धर्म्मतिल क्षेत्र
त्रयरोपनिकं रोव[११३]ांक रोव[११३] स्व ३ भूय थं[११६]घव[१११]विक्षेत्र सार्द्धद्वयोरोपनिकं रोव नसित्या २X
यथाचतुराघातेन परिव्यव[१११]स्थितं ॥ एत क्षेत्र संप्रदत्ता भव[१११]ति ॥

स्वदत्तं परदत्तं व[१११]ा योहरेत्सुरवि-

४. प्रयोः

षष्ठीवर्षसहस्रानि विष्ठाया जायते क्रिमि ॥

भूय भाखा थ्वते बुया वरसान नित्य त्वाकदिवास मत छोयकेमार ॥ भूय गढस व[११३]र्षप्रति चाक्रमत पोलनसि छोयकेमार ॥ भूय मो टं पीय ४० दुंता ॥ अत्र पत्रार्थे साक्षि दानपतिज्येष्ठभ्राता अमात्यधंचाभारो दृष्टः ॥ शुभमस्तुः ॥ ७ ॥

---

१११. यो व चोसे छ ।

११२. पेभन्दा अगाडि लेखिएको अक्षरमा मसी दली त्यसलाई द्वीको दाहिने बनाइएको छ ।

११३. यो व चुच्चे छ ।

११४. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा पछिल्लो मु लेखिएको छ ।

११५. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा स्वको ९ लेखिएको छ ।

११६. पहिले लेखिएको अक्षर मेटी त्यही ठाउँमा थं लेखिएको छ । तर पहिले लेखिएको अक्षर राम्ररी मेटिएको छैन ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

नेवारराज्यमा ब्राह्मण – थप १० वटा लिखतपत्र

– महेशराज पन्त

वाङ्मुख

झण्डै ११ वर्षअगाडिको कुरा हो, *पूर्णिमा* ८४ पूर्णाङ्कमा *नेवारराज्य र ब्राह्मण* भन्ने एउटा लेखको शुरूआत मैले गरें । लेख त के भन्नु, ब्राह्मणको चर्चा परेका, नेवारराज्यका ताडपत्रका लिखतपत्रहरूको सँगालो त्यो थियो । त्यस वेलासम्म प्रकाशमा नआएका त्यस्ता लिखतपत्रको सम्पादन गरी तिनको मूलपाठ दिने र प्रकाशमा आइसकेकाको भने ती कहिले, कहाँबाट, कसले, कहाँ छपाएका हुन् भन्ने खुलासा त्यस सँगालोमा गरियो । बत्तीस महीनाभित्र छापिएका, *पूर्णिमा* ८४ देखि ९० पूर्णाङ्कसम्मका ७ अङ्कमध्ये ८७ पूर्णाङ्क छोडेर अरू सबै अङ्कमा कहीं धेरै कहीं थोरै यो सँगालो क्रमशः छापियो ।[1] त्यसले *पूर्णिमा*का जम्माजम्मी २०९ पृष्ठ ओगटेको छ र त्यसमा २३९[2] वटा पहिले कहिल्यै प्रकाशमा नआएका ताडपत्र छापिएका छन् । ताम्रपत्रमा कुँदिएका वा

---

१. वि.सं. २०५० मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ८४ पूर्णाङ्कका ४९-६२ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्य र ब्राह्मण* भन्ने निबन्ध ।

वि.सं. २०५० मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ८५ पूर्णाङ्कका ९-४० पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्य र ब्राह्मण* भन्ने निबन्ध ।

वि.सं. २०५० मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ८६ पूर्णाङ्कका १-६५ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्य र ब्राह्मण* भन्ने निबन्ध ।

वि.सं. २०५२ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ८८ पूर्णाङ्कका १-३८ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्य र ब्राह्मण* भन्ने निबन्ध ।

वि.सं. २०५२ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ९० पूर्णाङ्कका १-५३. पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्य र ब्राह्मण* भन्ने निबन्ध ।

वि.सं. २०५३ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ८९ पूर्णाङ्कका २३-३१ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्य र ब्राह्मण* भन्ने निबन्ध ।

२. गन्दा बिराएर मैले त्यस्ता ताडपत्रको सङ्ख्या ठ्याक्क २४० भनी अन्यत्र* लेखेको रहेछु ।

---

* ई.सं. १९९६ (वि.सं. २०५३)मा प्यारिसबाट सँत्र नासिओनल दे ला रशेर्शे साँतिफिक, लन्डनबाट स्कुल अफ अर्इएन्-टल स्टड्इज र हाइडलबर्गबाट साउथ एशिया इन्स्टिट्युटद्वारा प्रकाशित, *युरपिअन् बुलइटिन् अफ् हिमालयन् रिसर्च्* (हिमालय[क्षेत्र]सँग सम्बद्ध, यूरोपबाट निकालिएको पत्रिका) ११ अङ्कका २७-३६ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *दि अप्स् यान्ड् डाउन्स् अफ यान् इन्टिलेक्टचुअल् परस्यूट् – टुवर्ड्ज् ए हिस्टरि अफ् द हिस्टरिक्ल् जर्नल् पूर्णिमा* (ज्ञानसम्बन्धी कुनै अनुष्ठानको तलमाथि – इतिहाससम्बन्धी पत्रिका *पूर्णिमा*को इतिहास [लेख्ने काम]तिर) भन्ने निबन्ध, त्यस अङ्कको ३५ पृष्ठ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ताडपत्रमा लेखिएका[३] त्यस्ता थप ४१ वटा[४] पहिले कहिल्यै प्रकाशमा नआएका पत्र २५ महीनाभित्र छापिएका, *पूर्णिमा* ९५ देखि १०१ पूर्णाङ्कसम्मका ७ अङ्कमध्ये ३ अङ्क अर्थात् ९८-१०० पूर्णाङ्क छोडेर बाँकी अङ्कमा छापिएका छन् र त्यस्ता पत्रले *पूर्णिमा*का जम्माजम्मी ३२ पृष्ठ ओगटेका छन् ।[५]

यस्ता पत्र मैले किन प्रकाशमा ल्याएँ भन्ने कुराको खुलासा यस्ता पत्र छाप्न शुरू गर्दा वि.सं. २०५० मै मैले गरिसकेको हुँ –

> स्थिति मल्लभन्दा अघि नेपालमा जातपात थिएन । स्थिति मल्लले नै नेपालमा पहिले जातपातको व्यवस्था बाँधेका हुन् भन्ने व्यापक धारणा भएकोमा नेपालको प्रामाणिक इतिहास पाइएदेखि नै नेपालमा जातपात

---

३. तिनमध्ये एउटा केमा लेखिएको थियो भन्ने मलाई थाहा छैन ।*

४. यी ४१ वटा पत्रमध्ये ६ वटा पहिल्यै छापिइसकेका रहेछन् भन्ने कुरा मैले पछि मात्र थाहा पाएँ ।**

५. वि.सं. २०५५ मा प्रकाशित पूर्णिमा ९५ पूर्णाङ्कका ३३-४४ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *ब्राह्मणसम्बन्धी, नेवारराज्यका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका पन्ध्रवटा ताम्रपत्र* भन्ने निवन्ध ।

पूर्णिमा ९५ पूर्णाङ्कका ४९-५१ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *ब्राह्मणको चर्चा परेका, नेवारराज्यका, ताडपत्रमा लेखिएका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका तीनवटा लिखतपत्र* भन्ने निबन्ध ।

पूर्णिमा ९६ पूर्णाङ्कका ३८-३९ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *ब्राह्मणसम्बन्धी, नेवारराज्यका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका तीनवटा ताम्रपत्र* भन्ने निबन्ध ।

पूर्णिमा ९६ पूर्णाङ्कका ४१-४२ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *ब्राह्मणको उल्लेख परेको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको, एउटा लिखतपत्र* भन्ने निबन्ध ।

वि.सं. २०५६ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ९७ पूर्णाङ्कका ४२-५१ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्यमा ब्राह्मण – ताडपत्रमा लेखिएका १३ वटा थप लिखतपत्र* भन्ने निबन्ध ।

पूर्णिमा ९७ पूर्णाङ्कका ५२-५५ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्यमा ब्राह्मण – चारवटा थप ताम्रपत्र* भन्ने निबन्ध ।

वि.सं. २०५७ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* १०१ पूर्णाङ्कका ६०-६१ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *नेवारराज्यमा ब्राह्मण – दुइवटा थप ताम्रपत्र* भन्ने निबन्ध ।

---

* वि.सं. २०५५ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ९६ पूर्णाङ्कका ४१-४२ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *ब्राह्मणको उल्लेख परेको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको, एउटा लिखतपत्र* भन्ने निबन्ध ।

** *पूर्णिमा* ९६ पूर्णाङ्कका ५१-५२ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *आत्मसंशोधन* भन्ने निबन्ध ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

थियो भन्ने कुरा अनेकन् प्रमाणको आधारमा सिद्ध गरी पिताजी पं. नयराज पन्तले लेख प्रकाश गर्नुभएको पनि २९ वर्ष पुग्न लाग्यो। वर्णव्यवस्था मान्ने के कस्ता जाति नेपालमा पहिले थिए, अहिले एकै वर्णका मानिस पनि वेदका शाखाले, भाषाले र ठाउँ आदिले गर्दा विभिन्न वर्गमा छुट्टिएका देखिएकाले पहिले पनि त्यस्तै अवस्था थियो कि थिएन आदि प्रश्न मेरो मनमा यस अन्तरालमा खेल्न लाग्यो। यसले गर्दा नेपालमा जातिव्यवस्थाको प्रामाणिक इतिहासको जरूरत म देख्न लागेँ र यस विषयमा टिपोट गर्दै गएँ।

नेपालमा अन्तभन्दा नेपालखाल्डोमा इतिहासको लागि काम लाग्ने लिखित सामग्री निकै पाइएकाले मेरो टिपोटमा यतातिरकै सामग्री बढी पर्नु अस्वाभाविक भएन। यसैले नेपालखाल्डोमा बसोबास गरिआएका, नेवारीभाषी चौभाजू वा राजोपाध्याय भनी चिनिने एक थरी ब्राह्मणहरूको विषयमा ती सामग्रीहरूको आधारमा मैले लेख्न थालेँ। जर्मन-अनुसन्धानार्थसभाको सहायता लिई नेवारराज्यको कानूनी र अर्थसम्बन्धी इतिहासको साधनको अनुसन्धान गर्दै जाँदा ताडपत्रमा लेखिएका लिखतपत्रको फोटो र पाठको मसँग निकै राम्रो सङ्ग्रह यसैबीच हुन गयो। ती लिखतपत्रको एक अंश मात्र उपयोग गर्दाखेरि नै मेरो लेखले निकै ठूलो रूप लिएको देखेर ती लिखतपत्रको पूरै उपयोग गरेर लेख लेख्नु मैले उचित सम्झेँ र ब्राह्मणको चर्चा परेका लिखतपत्र जति लिखतपत्रको रासबाट छुट्ट्याउँदै गएँ। ती लिखतपत्रमध्ये धेरैजसो अझै अप्रकाशित अवस्थामा रहेकाले ती लिखतपत्रको मेरो लेखमा ठाउँठाउँमा निर्देश गर्नुपर्दा ती पत्र छाप्नु नै पर्ने भयो र ती पत्र पनि गाभ्दा त्यस लेखले एउटा ठूलै पुस्तकको रूप लिने भयो। त्यसैले ब्राह्मणको चर्चा परेका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका लिखतपत्र **पूर्णिमा**मा क्रमशः प्रकाश गर्दै जाने मैले विचार गरेँ। अनि मैले त्यस्ता लिखतपत्रको कालक्रमानुसार सूची बनाएँ र प्रकाशितको हकमा चाहिँ कहाँ छापिएको हो, ती पुस्तक वा पत्रिकाको पूरा निर्देश गर्ने र अप्रकाशित जतिको पूरा पाठ दिने गरी **पूर्णिमा**मा क्रमशः प्रकाश गर्दै जाने विचार गरेँ।[६]

नेवारराज्यमा बाहुनहरूको अस्तित्व देखाउने तात्कालिक पत्रहरूको प्रकाशन *पूर्णिमा*मा जुन वेला शुरू गरियो; त्यस वेला, वर्णव्यवस्थाभित्र नपर्ने जातिलाई दबाउनमा मुख्य हात बाहुनहरूको थियो भन्ने धारणा राखी परम्परागत लोकयात्राको बनोटलाई बुझाउन **बाहुनवाद** र वर्णव्यवस्थाभित्र नपर्ने जातिलाई बुझाउन **जनजाति** शब्द चलाई बाहुनवादको उग्र विरोध शुरू भइसकेको थियो।

वर्णव्यवस्थाभित्र नपर्ने जातिलाई दबाउनमा बाहुनहरूको हात थियो कि थिएन भन्ने वादविवादमा फस्ने इच्छा मलाई अहिले छैन। तर कुन कुराचाहिँ म नभनीकन बस्न सक्दिनँ भने बाहुन-वादको विरोध गर्नेहरूमा वर्णव्यवस्थाभित्र नपर्ने जातिहरूभन्दा नेवारहरू कम मुखर नभए

---

६. *पूर्णिमा* ८४ पूर्णाङ्कको ४९ पृष्ठ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

तापनि तिनीहरू नेवार भनी जहिले चिनिन थाले, त्यस वेलामा नै तिनीहरू पनि आफूले खय् अर्थात् खस भन्ने गरेकाहरू जस्तै जातभातमा बाँडिइसकेका थिए ।[७]

मैले त्यो सँगालो छाप्न थाल्दाखेरि नै त्यस सँगालोलाई प्रकाशमा ल्याउनुको कारण खुलाउँदा खुलाउँदै पनि

> ... जनजातिहरूको दुखेको मर्म नबुझेरै 'ब्राह्मणवाद' का विरोधीहरूलाई जवाफ दिन 'मल्लकालमा ब्राह्मण' भन्ने शीर्षकमा 'पूर्णिमा' का कतिपय अङ्कमा ऐतिहासिक सामग्रीहरूको खुरुखुरु प्रकाशन गरियो (तिनलाई कतिले बुझे कुन्नि ?)[८]

भनी जगदीशचन्द्र रेग्मी अहिले लेख्न पुगेका रहेछन् । ब्राह्मणवादका विरोधीहरूलाई मेरो त्यस सँगालोबाट कसरी जवाफ मिल्यो, त्यो त जगदीशचन्द्रले नै जान्ने कुरा हो । डुकृञ् करणे *अष्टाध्यायी*को सूत्र हो[९] भनी ठहऱ्याउने र लिच्छविकालका अभिलेख पढ्नु त कता कता, अरूले पढेकोबाट सम्पादनसम्म पनि राम्रोसँग गर्न नसक्ने[१०] ल्याकत हुँदा हुँदै पनि चर्वितचर्वण वा

७. *यूरपिअन् बुल्इटिन् अफ् हिमालयन् रिसर्च्* ११ अङ्कको ३५ पृष्ठका दोस्रो र तेस्रो कण्डिकामा जुन कुरा लेखिएको थियो, माथिका २ वटा कण्डिकामा त्यही कुरा परेको छ ।

८. वि.सं. २०६० मा काठमाडौँबाट ज्ञानगुनप्रकाशनद्वारा प्रकाशित, शेषराज सिवाकोटीद्वारा सम्पादित *ज्ञानगुनका कुरा* ७९ भागका ३०-३३ पृष्ठमा छापिएको जगदीशचन्द्र रेग्मीको *नजन्त: फेरि फर्केर हेर्दा* भन्ने निबन्ध, त्यस भागको ३१ पृष्ठ ।

९. ... अष्टाध्यायीको नित्य पाठ गर्ने गुरुले 'डुकृञ् करणे' सूत्र धेरै उध्रिनुभयो ...

(*ज्ञानगुनका कुरा* ७९ भागको ३१ पृष्ठबाट)

१०. धनवज्र वज्राचार्य परलोक भइसकेपछि वि.सं. २०५३ मा उनको *लिच्छविकालका अभिलेख*को दोस्रो संस्करण छापियो । पहिलो संस्करणमा नपरेका, तर त्यसपछि प्रकाशमा आएका १३ वटा अभिलेख दोस्रो संस्करणमा परिशिष्टको रूपमा राखिएका छन् । परिशिष्टका अभिलेख संकलन गरी प्रकाशनार्थ जुटाइदिने विद्वान् डा. जगदीशचन्द्र रेग्मी धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ भनी प्रकाशकको प्रस्तावनामा लेखिएको छ ।* धनवज्र वज्राचार्यले आफैँले सम्पादन गरेका अभिलेखका पाठको तहसँग उनको पुस्तकमा परिशिष्टमा राखिएका अभिलेखको सम्पादनको तह दाँज्दा त्यसको तह अत्यन्त निकृष्ट देखिन्छ भनी मैले अन्त लेखिसकेको छु ।**

* वि.सं. २०५३ मा काठमाडौँबाट त्रिभुवनविश्वविद्यालयको नेपाल र एशियाली अनुसन्धानकेन्द्रद्वारा प्रकाशित, धनवज्र वज्राचार्यको *लिच्छविकालका अभिलेख*को २ संस्करणमा छापिएको *दोस्रो संस्करणको प्रस्तावना* ।

** वि.सं. २०५८ मा काठमाडौँबाट पन्डिट पब्लिकेशन्जद्वारा प्रकाशित, *आदर्श* २ सङ्ख्यामा छापिएको महेशराज पन्तको *डकुयुमन्ट्स् फ्रम् द रेग्मि रिसर्च् कलेक्शन्ज् १* (रेग्मी-अन्वेषण-सङ्ग्रहमा रहेका कागजात १ सङ्ख्या) भन्ने निबन्ध, त्यस सङ्ख्याको ६९ पृष्ठ, २८ टिप्पणी । परिशिष्टमा छापिएका अभिलेखको सङ्ख्या १३ भनी लेख्नुपर्नेमा भ्रमवश मैले ८ भनी त्यहाँ लेख्न पुगेको रहेछु ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

पिष्टपेषण गरेकै भरमा ओल्टाइपल्टाई पटकपटक लिच्छविकालको इतिहास लेख्ने आँट गर्ने मान्छेले यतिभन्दा पर सोच्न नसक्ने हुनाले त्यो क्षम्य नै छ ।[११]

नेवारराज्यमा ब्राह्मणहरूको स्थितिसम्बन्धी मेरो अन्वेषण अझ चल्दैछ । त्यही अन्वेषणको एउटा अंशको रूपमा यी पत्र छापिन लागेका हुन् । यी सबै पत्र गूठीसंस्थानको काठमाडौं भद्रकालीस्थानमा रहेको गूठीलगत तथा अभिलेखशाखाकार्यालयमा राखिएका नकलको[१२] नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाले गरेको माइक्रोफिल्मबाट तयार गरिएको रीडर प्रिन्टबाट जस्ताकोतस्तो उतारिएका हुन् । ती नकलमा मूलको ह्रस्व दीर्घ शकार षकार इत्यादिको उतार हूबहू नभएकोले नकलबाट दिइएका पाठ ठाउँठाउँमा खट्किने खालका छन् । एकभन्दा बढी नकल भएका पत्रहरूको पाठ दिँदा जुन प्रतिमा जुनचाहिँ पाठ शुद्ध छ, त्योचाहिँ यहाँ दिइएको छ । दुवै प्रतिमा अशुद्ध पाठ भएकोमा त्यस्ता अशुद्धिलाई शुद्ध पारिएको छैन । दुइ थरी पाठ भएकोमा कुन पाठ ठीक हो भनी भन्न नसक्दा अर्को पाठ टिप्पणीमा राखिएको छ । दुइ थरी प्रतिको आधार लिई पाठ दिँदा दुइ थरीको पङ्क्ति एकनास नहुने भएकोले कुनै प्रतिको पनि पङ्क्ति नखुलाई सरासर पाठ दिइएको छ । सरोट च्यातिँदा नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो (   ) कोष्ठभित्र र सरोट दोब्रिँदा नदेखिएको अक्षर यस्तो [   ] कोष्ठभित्र पढिएको छ ।

यहाँ छापिन लागेका पत्रमध्ये कुनैकुनैमा गु.बं. वा क.को.गु. का पोकामा रहेका भनी गूठीको वर्गीकरणअनुसार नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको सूचीका कार्डमा लेखिएको छ । गु.बं. त गूठीबन्दोबस्तको छोटकरी रूप भइहाल्यो, अर्कोचाहिँका अघिल्ला दुइ अक्षर केका छोटकरी हुन्, थाहा भएन ।

---

११. जगदीशचन्द्र रेग्मीको माथि चर्चा गरिएको लेखमा हामीउपरको उनको असूया त छर्लङ्ग भएकै छ, त्यसमाथि उनले हामीहरूलाई **सरकारी इतिहासकार**को पगरी गुथाएका छन् । उनको त्यस लेखको खण्डनमा लामै लेख लेख्न नसकिने होइन तापनि त्यस विषयमा यहाँ अहिले लेख्नु त्यति प्रासङ्गिक नहुने भएकोले अहिले त्यस विषयलाई थाँती राख्नुपरेको छ । थाँती राख्दा राख्दै पनि एउटा कुरा भने यस प्रसङ्गमा नभनी भएको छैन । त्यो के हो भने उनको कामकार्वाईबाट हामी होइन कि उनी नै सरकारी इतिहासकार हुन पुगेको कुरा देखाउन सकिन्छ । पञ्चायती शासन २५ वर्ष पुग्दा **सम्बन्धित विषयमा पोख्त ... विद्वद्वर्गको समेत सहयोगबाट*** तयार गरी सरकारले निकालेको पुस्तकमा **सहयोगी व्यक्तिहरूको नामावलीमा** उनको पनि नाउँ पर्नुलाई यसको उदाहरणको रूपमा देखाउन सकिन्छ ।

१२. यीमध्ये ५ सङ्ख्याको रूपमा छापिन लागेको पत्रको एउटा प्रति अर्थात् गु.बं. १२ सङ्ख्याको पोकामा रहेको (माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के २४६/६०)चाहिँ नकलको पनि नकल हो ।

---

* वि.सं. २०४३ मा काठमाडौंबाट दलविहीन पञ्चायती प्रजातन्त्र रजत जयन्ती महोत्सव केन्द्रीय समन्वय समितिद्वारा प्रकाशित, *पञ्चायत स्मारिका*मा छापिएको *धन्यवाद ज्ञापन* ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

१ सङ्ख्या

ने.सं. ८११ (वि.सं. १७४७) माघअमावास्या सोमवारको पत्र[१३]

पोकाको सङ्ख्या २६ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ११७/२५

मूलपाठ

१. स्वस्ति श्रीमतपसुपतिचरनकमलधुरीभुसीरोरुहश्रीमन्मानेश्वरीईष्टदेवतापरलब्धप्रसाददेवेमानमा-

२. नोतवरलब्धरतीकुलतिलकहुनुमघोजनेपालेश्वरश्रीश्रीश्रीजयभुपालेन्द्रमल्लपरमभट्टारक-

३. देवानाम सदा समरविजयनाम श्रीमतदेवपत्माताामंडीलग्रिहवास्तव्य परदेसि कृष्न भट्टजुयात

४. सको वज्रजोगीनिया चैत्रजात्रा बले स्वालास ईलामपुजा वैशाषवदी १ खुनु धुला गनेसयात वाह-

५. न तया पुजायात चुगाम लाखेला बु रो २ चुनाकी फन ३० दस्तुर तंका १ जुलो माधवनारांयात माघ
व-

६. ले ईलाम पात २ पुजाजोलं २ फाग्वंबडी १ खुनु भिमसेनयात वाहान तया पुजायात चुगाम लाखेला

७. बु रो १॥ चुनाकी फं २२।४ दस्तुर तका १ वज्रजोगानिया चैत्रजात्रा बले व गुला बले नवरात्रीसमेतं जोछि

८. जोछीसमेतं पंचरक्षा पाठ याईह्म जयानंद गुभाजुया संतान डतलें बियगुयात चयगु ठाटु हाकुचा ध्या

९. को बु रो ३ चुनाकी फं ४५ दस्तुर तका १ थ्व बुया आयस्ता वको बीयमाव ईलां सेनसा दयकेयात
जगेडा व-

१०. को कृष्न भट्टयात बीय ता ङात्या खुसि बु रो ४ चुनाकी फं ६० दस्तुर तका १ भट्टजु ह्म २ गुभाजु ह्म
१ गुठीय-

११. र ह्म ४ भक्षभोजन यातकेमाव भट्टजुयात लाफस्वान लाफ फं २ बियमाल थ्वते भट्टजुया दरसंता-

१२. न दतले हेने मदयकं चोसे बिया हांगाओलि बाकी सेष डको भुगतलय दयकं भु याङावो प्रसादलपा-

१३. व वर्षवर्ष पुजापाठ याङा निस्तलपेमाल भट्टजुया दरसंताननं कलंषथया ओसन सारा जिं वि-

१४. चाल याय दु उप्रान्त राजानं विचाल याय मदु धका तालपत्र चोसें बिया जुल थ्वतेया द्रिष्ट-

१५. साछी रघुवंश मल्ल लीखित कृष्नभक्त कायष्ठ जुल सम्वत् ८११ साल माघबडीअमावास्या सो-

१६. मवार शुभम्

---

१३. कहाँबाट यो सारिएको हो, सार्दा त्यो खुलाइएको छैन ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

२ सङ्ख्या

ने.सं. ८११ (वि.सं. १७४८) वैशाखअमावास्या शुक्रवारको ताडपत्र

पोकाको सङ्ख्या ४३ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ९४/२ बी

पोकाको सङ्ख्या गु.बं. १२ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के १५७/१९

मूलपाठ

स्वस्ती श्रीमत्पशुपतिचरणकमलधुरीधुसिरोरुहश्रीमन्मानेश्वरीईष्टदेवतावरलब्धप्रसाददेदेव्यमानमानोत-रवीकुलतिलकहनुमध्वजनेपालेश्वरमहाराजधीराजराजराजेन्द्रसकलराजचक्राधीश्वरश्रीश्री-जयेभुपालीन्द्रमल्लपरमभट्टारकदेवानां ॥ श्रीमत्देवपत् मातामंडीलग्रीहवास्तव्ये परदेसी शिवनारायेण भट्टजुयात चयेगु श्रीछिन्नमस्ता भीमसेन वज्रजोगीनी कुलदेवता गुह्येश्वरीसमेतंयात गुठी पुजापाठ पुजावरी षांगीसमेतंयात वसाह[१४] बु रो ७॥ चुनाकी फं ११२।४ वाहान ला धां ५ दुह्म १ पताली बु रो १० चुनाकी फं १५० हाकु वाहन १ ला धां ५ फेलाको बु रो १० चुनाकी फं १५० हाकु वाहाँ १ ला धां ५ ताको बु रो ४ चुनाकी फं ६० दस्तुर तंका २ पताली बु रो १३ चुनाकी फं १९५ हाकु वाहाँ १ ला धां ५ खयेकुं बु रो ६ चुनाकी फं ९० वाहन १ ह्मं १ ला धां ५ ईकुदहचा बु रो १९ चुनाकी फं २८५ हाकु वाहाँ १ ला धां ५ खोनाक्वा[१५] भ्रो बु रो ३ चुनाकी फं ४५ दस्तुर चीकं मना ६ खयेकुं बु रो २४ चुनाकी फं ३६० वाहान १ ला धां ५ दुदु[१६] षयेकुं बु रो २४ चुनाकी फं ३६० वाहान १ ला धां ५ थ्व दको बुया पिखं छो फं २ या दरनं कायेमाल थ्व दको बुया धन कीकयाव हनेगु चोये चोया तको देवता पुजा पुजावली पाठसमेतंयात बीया हाङावली बाकी सेष दको भुगतलपे दयेकं लुयाङाव प्रसादलपाव थ्वते पुजापाठ गुठि दकोया पुजावरी सीवनारायेण भट्टजुया दरसंतान दतले हेने मदयेकं धका तालपत्र चोया बीया जुल थ्वतेया दृष्टसाछि नरनारायेण मल्ल लीषीत नानदेव कायेष्ट सम्बत् ८११ साल वैसाषअमावास्या शुक्रवार शुभं

३ सङ्ख्या

ने.सं. ८२० (वि.सं. १७५६) चैत्रपूर्णिमाको पत्र[१७]

पोकाको सङ्ख्या २६ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ७८/७

मूलपाठ

१. स्वस्ति श्रीमत्पभुपतिचरणकमलधूलिधुसरितसिरोरुहश्रीमत्मानेश्वरीष्टदेवतावरल-

२. ब्धप्रसाददेदीप्यमानमानोन्नतश्रीरघुवंसावतरणरवीकुलतिलकहनुमध्वजनेपालेश्वरम-

---

१४. गु.बं. १२ पोकाकोमा – **वसाहा** । १५. गु.बं. १२ पोकाकोमा – **खोकनाक्वा** ।

१६. ४३ पोकाकोमा– **बु रे** ।

१७. कहाँबाट यो सारिएको हो, सार्दा त्यो खुलाइएको छैन ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

३. हाराजाधीराजराजराजेन्द्रसकलराजवक्राधीश्वरश्रीश्रीजयेभूपालेश्वरमल्लपरमभ-
४. हारकदेवानां सदा समरविजयीनाम् ————————————
५. प्रभू ठाकुरकुरसत षोलागामस वोङ श्रीवीरभद्रपाध्यानाम संप्रदतं स्थानस्योतरदिसी प्रदेस-
६. स्य सिराम क्षेत्र भुषेलनामसंज्ञकं नदीसीमाया पञ्चिमतो श्रीश्रीराजकुलक्षेत्रेणन धी-
७. पा उत्तरतो श्रीराजकुलक्षेत्रेण पूर्वतो श्रीश्रीराजकुलक्षेत्रेण प्रपातसिमाया दक्षिणतो ऐतेषा
८. मध चत्वारिंसतीरो: रोपणिकं क्षेत्रांकतोपी बु रो ४० भुयेः काहुल्या बु रो ·[१८] बुल २ भुय ख्व-
९. सागाम्या सिलाम्या देहि घडेरी सुद्धा खेल भुसेल कर्ष १० भुये येता सिमल्या क्षेत्र भु वल कर्ष
१०. ३ देही कर्ष २ घडेरी कर्ष २ थ्वते बु देवघाटस संकल्प षात प्रसन्न जुया अत्र पत्रार्थे
११. हष्टसाक्षि श्रीश्रीजयेभास्करदेव मल्ल सम्बत् ·२०[१९] चैत्रशुदीपौर्णमास्याम् शुभम्

४ सङ्ख्या

ने.सं. ८२० (वि.सं. १७५६) चैत्रपूर्णिमाको ताम्रपत्र

पोकाको सङ्ख्या गु.बं. ८ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ५३२/३१[२०]

मूलपाठ

१. स्वस्ति श्रीपसुपतीचरणकमलधुरींधुसरीतसीरीरुहश्रीमन्मानेञ्चष्टदेवतावरलश्वप्रसाददेदीप्य-
२. मानमानोन्नतरघुवसावतारखीकुलतीलकहनुमध्वजनेपालेश्वरमाहाराजधीराजराज-

---

१८. यहाँनिर पत्र नष्ट भएकोले वा अरू कुनै कारणले गर्दा पत्र सार्नेले यहाँको अङ्कको लागि ठाउँ छोडेको देखिन्छ ।

१९. यहाँनिर पत्र नष्ट भएकोले वा अरू कुनै कारणले गर्दा पत्र सार्नेले यहाँको अङ्कको लागि ठाउँ छोडेको देखिन्छ । यस सरोटमा भ्रमवश भूपालेश्वर मल्ल लेखिए तापनि दाताको शुद्ध नाउँ भूपालेन्द्र मल्ल हो । साक्षी बस्ने भास्कर मल्ल उनका छोरा हुन् । भूपालेन्द्रले ने.सं. ८०७ देखि ८२१ सम्म राज्य गरेकाले* यहाँको शतस्थानी अङ्क ८ हो भन्ने कुरामा शङ्का छैन । लगत्तै आउने ४ सङ्ख्याको पत्रबाट पनि यो कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

२०. असन तछेबहालका पण्डित सिद्धिहर्ष वज्राचार्यले गरेको नेपाली उल्था पनि यसमा छ । यो सरोट ज्यादै अशुद्ध भएकोले र सिद्धिहर्ष वज्राचार्यले गरेका अरू अरू उल्थामा जस्तै यहाँ उनको छाप पनि नलगाइएकोले यो उनको हस्ताक्षरको नभई उनले सारेको र उल्था गरेको प्रतिबाट कसैले सारेको देखिन्छ ।

---

* वि.सं. २०१९ मा ललितपुरबाट जगदम्बा-प्रकाशनद्वारा प्रकाशित; धनवज्र वज्राचार्य, रामजी तेवारी, देवीप्रसाद भण्डारी, भोलानाथ पौडेल, शङ्करमान राजवंशी, गौतमवज्र वज्राचार्य, महेशराज पन्त र नयनाथ पौडेलको *इतिहास-संशोधनको प्रमाण-प्रमेय*को मूलभागका २२५-२३० पृष्ठ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

३. राजेद्रसकलराजचक्राधीश्वरश्रीश्रीजयेभुपालेन्द्रमल्लपरमभट्टारकदेवानां सदा समरवीजयी-
४. नाम् ——————————————————————————
५. प्रभु ठाकुरसन श्रीमत्कान्तीपुरमाहानगरे
६. श्रीम्बुभूसौ मषनटोल मषनमुगल र येन्-
७. ता छें गृहवास्तव्ये वीप्रश्रीलक्ष्मीपतीझाना-
८. म्ने संप्रदत्तं स्यानस्ये पूर्वदीसी प्रदेसे फट्कसी-
९. रा जयेलया सहल्या बु छेत्रनाम्संज्ञकं श्री-
१०. जयेन्तऊपाध्याजुकस्ये छत्रेण पश्चीमतो ती-
११. रम्बकेन ऊतरतो चामुपाध्याकस्ये क्षत्रेण पु-
१२. र्वतो नाइयया दक्षीणतो एतेषां मध्ये आषा-
१३. ढसरोपनीकं क्षत्राङ्कतोपी बु री १८ धरपीता
१४. थीजा ब्वाकन नं कर्ष २ डेही कर्ष २ घत्याली
१५. थ्वते बु श्री ३ नीलकंठस देवघातस संकल-
१६. प यां प्रसन्न जुया अत्र पत्रार्थे दृष्टसाछी
१७. श्रीश्रीजयेभास्करमल्लदेव सवत ८२०
१८. चैत्रसुदी १५ सुभम् ——————————————

५ सङ्ख्या

ने.सं. ८२७ (वि.सं. १७६३) फाल्गुनकृष्णएकादशीको ताम्रपत्र

पोकाको सङ्ख्या ? = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ८१/७ एफ्

पोकाको सङ्ख्या गु.बं. १२ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के २४६/६०

मूलपाठ

१ स्वस्ति ॥ श्रीश्रीजयेभुपेद्र मल्लदेव प्रभु थाकुरसण तीलकुस संवल्पं प्रसादालपा श्रीभीमसेनया सर्कारस दुहा ओओ वंसगोपाल गुठि रोव त्री ३ चुकतापीक्षेत्रं पुनः गलछेदेवलया पेबोस छिबो रोव देकार्द्ध १X सिजलवाधं कर्ष त्री ३ तकपा क्षेत्र बुण तुपलाक्षेदेओल् षुलापुजा नेबोस छिबोया रोव चतु ४ नाषवोला रोव देकं १ मुगुठली रोव चतु खुलपी रोव देक १ नकदोल येते क्षेत्र सुधकं वो तुलाछेतोंल श्रीमाहेश्वरी ब्राह्मणियातं देवपुजा स्वाधिकारं क्रियं बीत्रीयं दयेकं प्रसंन जुया जुलो ॥ अत्रार्थे दृष्टसाछी माता श्रीश्रीलालमतीदेवी प्रधानांग हाकु धर्वा चन्द्रराम कायेष्ट मोहणसिं पुर्णराम नरहरि यते प्रमाणिक सुद्धकं जुलो ॥ ॥ सम्बत् ८२७ फाल्गुनकृष्ण ११ शुभ्म् ॥ ॥७॥

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

६ सङ्ख्या

नेसं. ८३४ (वि.सं. १७७०) माघ (?)कृष्णतृतीयाको पत्र[२१]

पोकाको सङ्ख्या ? = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ७५/१ वी

मूलपाठ

१. स्वस्ति श्रीभुपतिन्द्र मल्लदेव प्रभु ठाकुलसन प्रसादालप थातस्य अग्नेप्र-
२. दीसाप्रदेसे नद्यां पसिमत उत्तरत वनभुमेत पुर्वत निर्झरायाम् दषिनत त
३. अ ऐंतत्मध्ये सुलसिमा पाको क्षेत्रसंज्ञकं तत्रांक अष्टादसरोपनीकम्
४. जीमच्य १८ तत क्षेत्र यथादेसकाल भुपरामनस्तथा संचारार्घन सुवनम् पु-
५. ष्पमालर्घ येथौचित्तमादाय ऋयेविक्रयेश्वाधीनेन ऋयेन विक्रयेण
६. भंवती श्रीनेतीपचौगृहादीवासीन श्रीजोगीदासब्रह्मन प्रसदीकृत अत्र
७. पत्रर्थे दृष्टसाछी माता लाल्मुतीदेवी प्रधान्ग हाकुल प्रीती दैवज्ञ बाल-
८. (कृष्ण) सम्बत् ८३४ मागबदि ३ रोज शुभ्म्

७ सङ्ख्या

नेसं. ८४१ (वि.सं. १७७७) माघशुक्लपञ्चमीको पत्र[२१]

पोकाको सङ्ख्या ३२ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के १०८/५४

मूलपाठ

१. स्वस्ति श्री ३ जयेभुपतींन्द्र मलंदेव् प्रभु थाकुरसन षपोभुम्यां हनुमान्घाट् वीराभद्रा-
२. सहीततीर्थसमीपे थापीत –१– प्रीते नील्कलायां दछीन्त राजभुम्यां पुर्वत
३. छी ऊत्तरतश्च येतत्मध्ये थुमाछेत्रभुम्यां सप्तरोपनीकं रोव ७ दत्त कृत चोछे ठ(ा)-
४. नवासीतरामेस्वरलाल्पंचदावल्भत्तनाम्ने प्रसादपा नीतेपुजा देवदछीना भु
५. कीगोल् अंनफल पुजावरीनं काये देव रुद्री घातस दान्प्रधान्वैतर्नीग्रहनादी-
६. दानप्रजेंत्त संत्तान्दरसंत्तान्न चले याङा चोस्यं तको अछीद्रन याये

स्वदतं पर-

७. दतं वा यो हरंती वसंधरा

षस्तीवर्षसहश्रानी वीस्तायां जायेते ऋीमी

संम्बत्

---

२१. कहाँबाट यो सारिएको हो, सार्दा त्यो खुलाइएको छैन ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

८. ८५१[२२] माघसुक्ल ५ सुभम्‌

८ सङ्ख्या

ने.सं. ८७२ (वि.सं. १८०८) मार्गशुक्लप्रतिपदाको पत्र[२३]

पोकाको सङ्ख्या क.को.गु. २ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के २०९/१४

मूलपाठ

१. स्वस्ति श्रीमत्पसुपतीचरणकमलधूलीधूसरीतसीरोरुहश्रीमन्मानेस्वरीष्टदेवतावरलद्धप्रसाददेदीब्या-
२. मानमानोन्तश्रीरघुवंसावताररवीकुलतीलकहनुमध्वजनेपारेश्वरमाहाराजाधीराजराजराजेन्द्रसकरराजच-
३. क्राधीस्वरनीजेष्टदेवदेवेस्वरीकृपाकटाक्षैवलीतवीक्रमोपार्जीतवारणाकरसमङ्गतगजेन्द्रपती-
४. श्रीश्रीजयेप्रकासमल्लदेवपरमभट्टारकदेवनां सदा समरवीजयीनां प्रभू ठाकुरसन श्रीमत्कौन्तीपू-
५. रमहागरे श्रीयङ्लभूमौ मरसुपी च्याकमुग्लतौर प्याफरै ल यीत्ता क्षे विप्र श्रीध्वर्करनारायेनझा-
६. नाम्ने सातुदत्तं चंगुनारायन पुषुल्या वाग्मती लुषा बु क्षेत्रनामसंज्ञकं पुर्व वाग्मती षुसी दक्षीन राज
७. पश्चीम राज ऊत्तर राज थ्वतेया चात्त्राघातन दु एकतीसद्रापनीकं क्षत्राकंतोपी चगुया राग्या पुषुल्या वा-
८. ग्मती लुषा बु रो ३० कर्ष १ प्रतींत बकसीर प्रस्न जुया देही कर्ष २ घ्याःरी कर्ष २ अत्र पत्रार्थ दृष[ट]-
९. साछी जयेजुप्तीप्रकासमल्लदेव ॥ सम्बत ८७२ साल मार्गसीरसुदी १ शुभम्‌

२२. भूपतीन्द्र मल्लको पत्रको यस नकलमा संवत्‌ ८५१ लेखिए तापनि उनका छोरा रणजित्‌ मल्ल ने.सं. ८४२ वैशाखपूर्णिमाको दिनमै राजा भइसकेकाले* र परलोक भइसकेका भूपतीन्द्र मल्लको नाममा ने.सं. ८४३ आश्विनशुक्लअष्टमीको अभिलेखमा गूठी राखिएको कुरा लेखिएकोले** यस नकलको संवत्‌ ८४१ भनी सच्याइएको छ ।

२३. कहाँबाट यो सारिएको हो, सार्दा त्यो खुलाइएको छैन ।

* वि.सं. २०२३ मा प्रकाशित *पूर्णिमा* ९ पूर्णाङ्कमा छापिएको भोलानाथ पौडेलको *भूपतीन्द्र मल्ल* भन्ने निबन्ध, त्यस अङ्कको २९ पृष्ठ ।

** वि.सं. २०१९ मा काठमाडौंबाट संशोधन-मण्डलद्वारा प्रकाशित; रामजी तेवारी, देवीप्रसाद भण्डारी, भोलानाथ पौडेल, शङ्करमान राजवंशी, धनवज्र वज्राचार्य, गौतमवज्र वज्राचार्य, महेशराज पन्त र नयनाथ पौडेलको *अभिलेख-संग्रह* ७ भागको ३२ पृष्ठ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

९· सङ्‌ख्या

ने.सं. ८७५ (वि.सं. १८११) कार्तिकशुक्लनवमी श्रवणनक्षत्र गण्डयोग बृहस्पतिवारको दत्तपत्र[२४]

पोकाको सङ्ख्या २ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ८७/२२

पोकाको सङ्ख्या क.को.गु. २ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के २१४/५२

मूलपाठ

स्वस्ति ॥ ॐ अद्य श्वेतवाराहकल्पेत्यादि ॥ सम्बत् ८७५ कार्तिकमासे सुक्लपक्षे ॥ नवम्यां तिथौ ॥ श्रवण-नक्षत्रे ॥ गण्डजोगे ॥ बृहस्पतीवासरे ॥ यतस्मी युगादिपर्व्वदिने दातृ श्रीमाणिग्लाधीपतिमाहाराजाधीराज-श्रीश्रीजयराज्यप्रकासमल्लदेववर्म्मना स्वहस्तेन जातीगाल क्षत्रसंज्ञकं ॥ यथाचतुराघातेन परीव्यष्टितं ॥ तत्क्षत्र षट्विंशतिरोपनीकं रोपनी नीय २६ एतत्क्षत्र भादगाउं मच्छिश्रीतलेजुभट्टारकाप्रीत्यर्थ संप्रदत्तं ॥

स्वदतां परदत्ताम्बा ये हरंति वसुंधरा ॥

षष्टिवर्षसहश्राणि विष्टायां जायते कृमि ॥

अत पर देसभाषा यति षेतको वर्षप्रतीवर्षमा नित्य घृतदेवा जोर १ बालनु ॥ माहानवमीका दिन बोका २ प्रसादचतुर्दसीका दिन बोका १ बोका तुल्याई वर्षप्रति पूजा गर्नुपर्छ ॥ ॥ पुन भाका अघी नाघ्याका कुरा श्रीश्रीजयरणजीत मल्लदेव श्रीश्रीजयराज्यप्रकास मल्लदेव उभय भै अघीको भै दोहर भयो ॥ ॥ अत्र दंतपत्रार्थे साछी श्रीनीलकंठनदोपाध्या सर्म्मा भागीसिंह आचार्य्य दत्तलाक्षी धनवंतसिंह भालो रत्नसिंह भालो कालीदास भालो भादगाउको श्रीहरीसंकर राजउपाध्या शर्म्मा दैवज्ञ लक्ष्मिदत्त भालो धनसींह आचार्ज्ये श्रीरघुवंश आचार्य रावत अजितसींह बाबु भागीराम भालो यज्ञनारायण भालो एतै दृष्टाः ॥ दैवज्ञ मेरु दैवज्ञ कीर्तिराज द्वाभ्यां लीखीतौ ॥ यतिको सभार गर्न्या पाटंको मधी आचार्ज्ये मतेङ आचार्ज्ये भादगाउंको श्रीहरीसंकर राजउपाध्या शर्म्मा दैवज्ञ लक्ष्मीदत्त भालो धनसींह आचार्ज्ये यती मीली वर्षप्रती अवीछींन गरी संभार गर्नुपर्छ ॥ शुभमस्तु ॥

१० सङ्‌ख्या

ने.सं. ८८६ (वि.सं. १८२३) वैशाखशुक्लतृतीयाको ताम्रपत्र

पोकाको सङ्ख्या १ ख = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के ८८/१३ ए[२५]

---

२४. यसमा पेटबोली मूलभाषामा नदिई त्यसको नेपाली उल्था दिइएको छ । कहाँबाट यो सारिएको हो, सार्दा त्यो खुलाइएको छैन ।

२५. असन तछेबहालका पण्डित सिद्धिहर्ष वज्राचार्यले गरेको नेपाली उल्था पनि यसमा छ । यसको हस्ताक्षर ४ सङ्ख्याको पत्रको सरोटसँग नमिलेकोले, यो ४ सङ्ख्याको पत्रको सरोटभन्दा शुद्ध भएकोले र यहाँ सिद्धिहर्ष वज्राचार्यको छाप लागेकोले यो उनकै हस्ताक्षरको देखिन्छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

मूलपाठ

श्री ३ तलेजु माजुया

१. स्वस्ति ॥ श्रीमत्पशुपतिचरणकमलेत्यादि ॥ अद्य ब्रंह्मणो द्वितीयपरार्द्धे स्वेतवाहकल्पे वैवस्वतमन्वन्त-

२. रे अष्टाविंशतितमे चतुर्युगस्य करे प्रथमपादे जम्बुद्विपे भारतखण्डे भारतवर्षे हिमवतदक्षिणपादे नेपा-

३. लमण्डले श्रीपशुपतिसंनिधाने वासुकिक्षत्रे वागमत्या पश्चिमकूले विष्णुमत्या पूर्वकूले यहिव पुण्यभूमौ

४. श्रीश्रीजयजयप्रकाश मल्लदेव प्रभु थाकुरसन ते-

५. मालस चोङ श्रीप्रद्युमतपंठनाम्ने प्रसादिकृतं

६. वाग्मतिदोल बु नाम्ने प्रसादिकृतं मार्गेण पश्चि-

७. मत: तिलंवकेन पूर्वदक्षिणउत्तरतो एतेषां

८. मध्ये थ्वते चात्राघातन दु षड्द्विंशतिद्रोपनिकं क्ष-

९. त्रांकतोपि वाग्मतिदोल बु रो २६ चु २ देहि घल्यादि

१०. कर्ष ६ प्रत्रेत श्री ३ – – – – – दक्षिणद्वारस

११. कुस प्रसन्न जुया ॥ गोलदेश रगराछितोल ननि यि-

१२. ता छे जाव खा ४ चू २ कु ५ पाताल खा २ चू १ बाजु X

१३. कु ५ केब खा ६ चू २ बाजु X कु २ थ्वते श्रीप्रडचुमन पं-

१४. थनं श्री ३ पशुपतिप्रीति याङाव स्वभार्य्या श्रीज-

१५. यलक्ष्मी ब्राह्मणी म्वातोले थ्वतेश जिबोस छिबो

१६. श्री ३ पशुपतिस शिवरात्रि कुन्हु मत छोयेके मरक-

१७. (ट) बलषुन नकेगुवो श्रीजयलक्ष्मी ब्राह्मणीनं श्री ३

१८. पशुपतिया सेवा याङाव छेस चोङा नये दु वया पर-

१९. स खुसि जु वह्मयात बिये दु थ्वगुलि थसिस सुनानं रो-

२०. भ यातसां पंचमहापातक जुरो थोते भाषाया

२१. दृष्टसाछि यावत् चन्द्रार्क्कमेदिनि सम्बत् ८८६

२२. वैशाषशुदि ३ शुभम्__________शुभ

२२. श्रीगांगुलपटने आर्य्यावर्त्तदे ९ थ्व बुस सुनानं

२३. ङा राये मदु__________

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

दुर्गानाथी देव गिरिले राखेको शिलापत्र

– महेशराज पन्त

यहाँ जुन शिलापत्रको पाठ म छपाउँदैछु, त्यो मूल शिलापत्र मैले नदेखेकोले गुठीसंस्थानको काठमाडौं भद्रकालीस्थानमा रहेको गुठीलगत तथा अभिलेखशाखाकार्यालयमा रहेका त्यस शिलापत्रका ४ थरी पाठबाट मैले काम चलाएको छु । तिनमा एउटा ११ ग सङ्ख्याको पोकामा छ र यसको माइक्रोफिल्म नेपाल-जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको रीलसङ्ख्या के १४९/५७ मा छ । दोस्रोचाहिँ गु.ल. अर्थात् गूठीलगतको १ सङ्ख्याको पोकामा छ र यसको माइक्रोफिल्म त्यही परियोजनाको रीलसङ्ख्या के २७१/१६ मा छ । तेस्रोचाहिँ गु.बं. अर्थात् गूठीबन्दोबस्तको १ सङ्ख्याको पोकामा छ र यसको माइक्रोफिल्म त्यही परियोजनाको के २७१/२७ मा छ । यही शिलापत्रको केही भाग अर्थात् ग्रहण लाग्दा बनारसमा दाता र भोक्ता दुवै गङ्गाजीभित्र पसी दाताले सङ्कल्प गरी जग्गा दान दिएको कुरा मात्र परेको अंश गु.बं.को ६ सङ्ख्याको पोकामा छ र यसको माइक्रोफिल्म त्यही परियोजनाको रीलसङ्ख्या के १७६/६० मा छ ।

पहिला ३ थरी पाठमा सकलबमोजिम नकल दुरुस्त छं[1] भनी लेखिएकोले र चौंथोमा चाहिँ

१. पोकाको सङ्ख्या ११ ग = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के १४९/५७

(तेर्सो पारी लेखेको)

सही

सकलबमोजी नकल दुरुस्त छ भनी स्हीछाप गर्ने हर्षराज गिरी

पोकाको सङ्ख्या गु.ल. १ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के २७१/१६

सकल्बमोजी नकल् दुरुष्ट छ भनि सहिछाप् गर्ने पुजाहारी वासुदेव भट्ट भक्तपुर बोलाछे

पोकाको सङ्ख्या गु.बं. १ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के २७१/२७

१. यो सीलापत्रमा ठा–

२. उमा चोईटा उर्का (ठा)–

३. उ षाली भयाक(ा स)–

४. कल्बमोजीक(ा न)–

५.. कल् दुरुस्त छ

६. दर्दाधवु

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

.नकलबमोजिम नकल दुरुस्त छ[२] भनी लेखिएकोले पहिला ३ थरी पाठ मूलबाटै उतारिएका र चौथोचाहिँ नकलबाट उतारिएको देखिन्छ । प्राचीन लिपि र भाषाको ज्यादै नै अधकल्चो ज्ञान भएका, कुपठित मान्छेहरूले उतारेका यी सरोटमा मूलको हिज्जेको अति नै व्यतिक्रम मात्र भएको छैन कि तिनबाट त्यस शिलापत्रको वास्तव अर्थ बुझ्न पनि निकै नै गाह्रो छ । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने कुपठित मान्छेहरू मूलको हिज्जे कतिसम्म बिगार्न सक्छन् भन्ने कुराको दसी यी सरोट हुन गएका छन् । मूल अभिलेख नभेट्टाइएको अवस्थामा यस्ता सरोटबाट हामीले विवश भई काम चलाउनुपर्ने भएकोले यस्ता भ्रष्ट सरोटको आधार लिई वास्तव पाठको उद्धार गर्ने अभ्यासको सिलसिलामा यस शिलापत्रको वास्तव पाठ भेट्टाउन मैले कोशिश गरेको छु तापनि सबै ठाउँमा सफल भने म हुन सकेको छैन जस्तो मलाई लाग्छ । एक ठाउँमा पद्यमा अक्षर पनि अपुग र पाठ पनि ज्यादै भ्रष्ट हुँदा ती अक्षरको मैले उद्धार गर्न नसकेको जनाउन त्यस ठाउँमा लघुगुरुको चिह्न हाली मैले चित्त बुझाएको छु । मूलपाठमै भएका अशुद्धि शुद्धयाउँदा मूलपाठको निर्णय गर्ने सिद्धान्तको विपरीत हुने हुँदा यस ताकाका अभिलेखमा देखिने खालका अशुद्धिलाई भने शुद्धयाउने कोशिश मैले यहाँ गरेको छैन । मैले उद्धार गरेको पाठ ठीक छ कि छैन भनी जाँच्न सजिलो होस् भनी त्यससँगसँगै चारवटै सरोटको फ्याक्सिमिलि र सरोटमा भएको पाठको जस्ताकोतस्तो उतार पनि दिएको छु । सरोट च्यातिँदा नष्ट भएको अक्षर प्रसङ्गानुरोधले यस्तो (   ) कोष्ठभित्र पढिएको छ ।

यी सरोटमा ठाउँका नाममा कहीँ कहीँ फरक भएकोमा कुन ठीक कुन बेठीक भनी ठम्याउन आफूले नसक्दा र आफूलाई साँच्चिकै पाठान्तर लागेको ठाउँमा अर्कोचाहिँ पाठ मैले उद्धार गरेको पाठको टिप्पणीमा दिएको छु । टिप्पणीमा पाठ दिँदा ११ ग सङ्ख्याको पोकाकोलाई क, गु.ल. १ सङ्ख्याको पोकाकोलाई ख, गु.बं. १ सङ्ख्याको पोकालाई ग र गु.बं. ६ सङ्ख्याको पोकाकोलाई घ भनी सङ्केत गरेको छु ।

---

२. पोकाको सङ्ख्या गु.बं. ६ = माइक्रोफिल्मको रीलसङ्ख्या के १७६/६०

(तेर्सो पारी लेखेको)

१. स्ही पु वासुदेव

२. भट्ट वोलाछे

१. स्हीछाप् केही नभयाको नक्कल्बमो-

२. जीं नक्कल् दुरुस्त छ भनी स्हीछाप्

३. गर्ने पु. वासुदेव भट्ट भादगाऊ वला-

४. छेटोल् बस्ने ———

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

क = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट तयार गरिएको ११ ग सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको फ्याक्सिमिलि

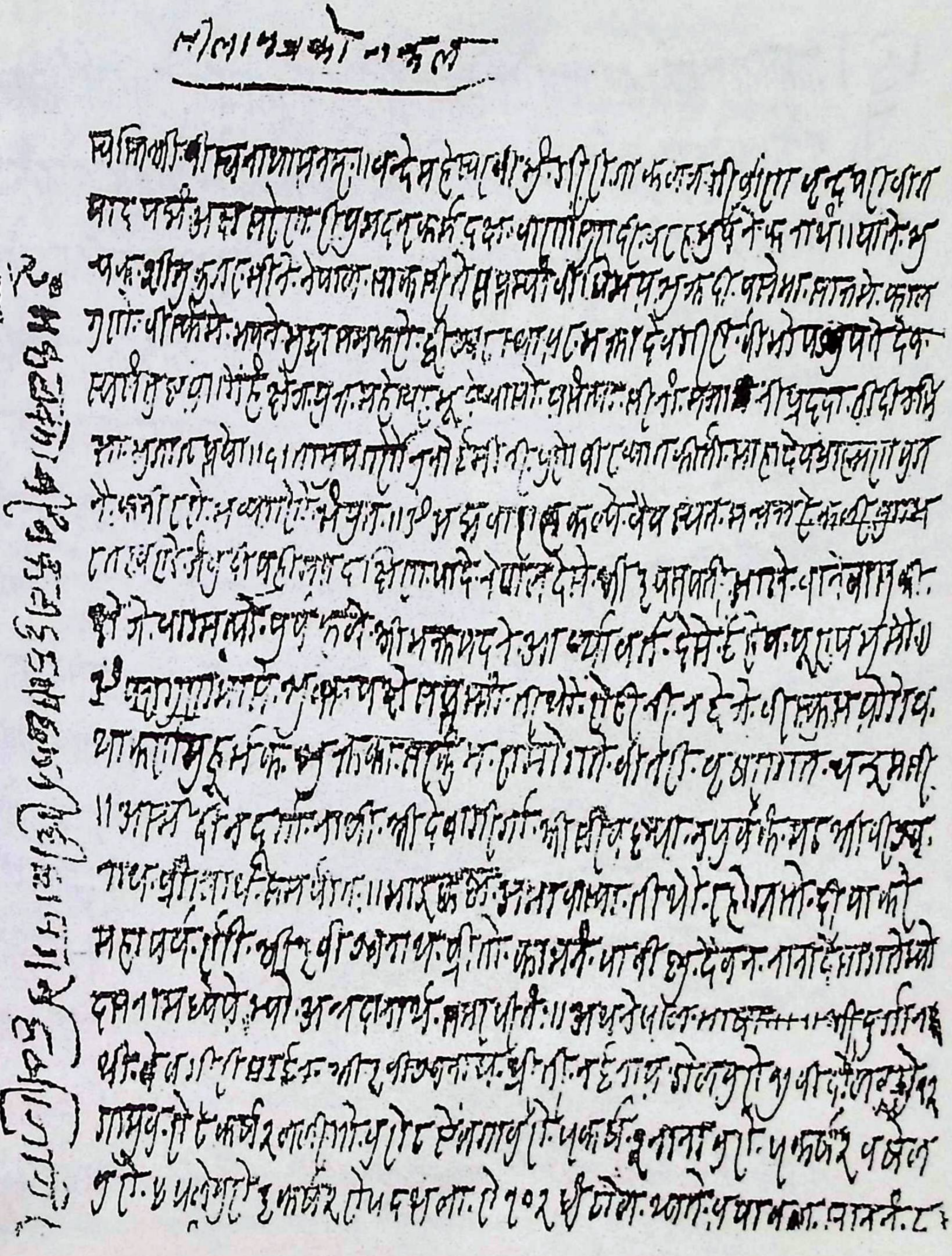

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

क = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट तयार गरिएको ११ ग सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको फ्याक्सिमिलि

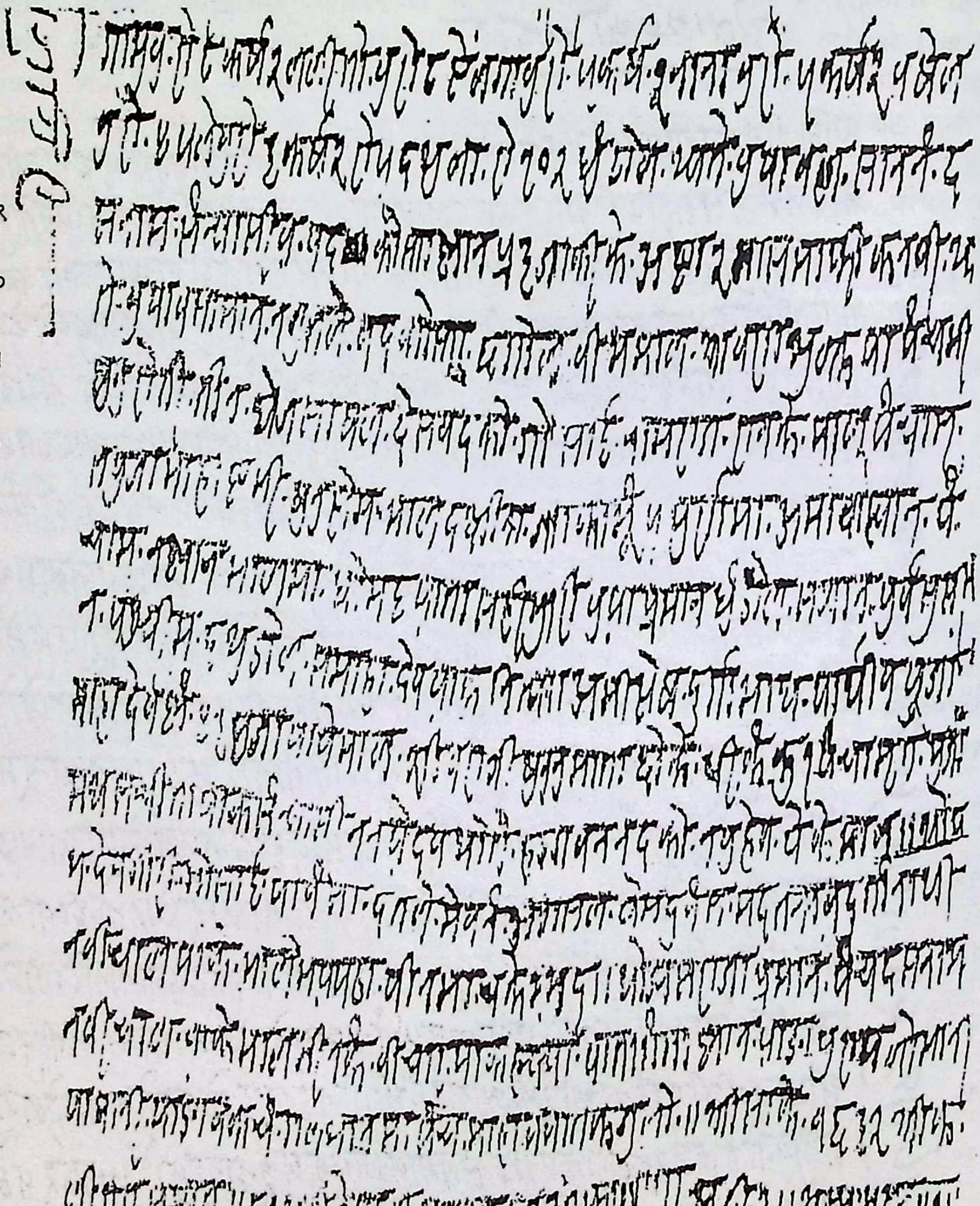

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

क = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट पढिएको ११ ग सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको पाठ

१. स्वस्ति श्रीवीस्वनाथाय नम् ॥ वन्दे महेस्वरवीभुं गीरीजाकलत्र गीर्वाणवृन्दपरीवीत-
२. पादपद्मं अक्षसरेण रीपुमदन्कर्मदक्ष: बाणासुरादीवरह भुवनेकनाथं ॥ याते शु-
३. न्यकशीनुकुजरमीने नेपालसाक सीते सप्तम्यां वीधिभ य शुक्रदीवसे भासात्तमे फाल-
४. गुणे: वीस्कंमे भयने भुद्धा समकरोद्वीश्वरस्थायर भक्ता देवगीरीर्वीभो पशुपते देव-
५. स्य संतुष्टय ॥ गेहं क्षेत्रायुक्त महेश्वरभूदे वासोय संत्यासीनां मत्तानी प्रददाती दीन भि-
६. क्षा भुजा तृप्तयो ॥ दाता मुपगर्णैनुनोईमीनीपुणे वीख्यातकीर्ती माहादेवब्राह्मणपुज-
७. नैकनीररो भव्य गणै शंयुत ॥ ॐ अद्य वाराहकल्पे वैवस्यतमन्वन्तरे कलीयुग भ-
८. रतखण्डे जंबुदीप हीमवदक्षिणपादे नेपालदेसे श्री ३ पसुपतीआसेवाने वासुकी-
९. क्षेत्रे वाग्मत्या पुर्वकुले श्रीभक्तपदने आर्य्यावर्तदेसे ईहिव पूण्यभुमौ ॥
१०. ॐ फागुणभासे शुक्लपक्षे सप्तभ्यां तीथौ रोहीनीनछेत्रे वीस्कुमयोगे य-
११. थाकर्णमुहूर्भके शुक्तकासर कुंभरामो गते वीतरी वृषरागत चन्द्रमसी
१२. ॥ अस्मी दीन दूर्गानाथी श्रीदेवागीर्जा श्रीसीवष्म्यानुपुर्वकं मठ श्रीवीश्व-
१३. नाथप्रीत्यार्थ समर्पीत: ॥ भाद्रकृष्नअभावास्यातीथौ रहो ग्रस्ते दीवाकरे
१४. महापर्वर्णी श्री ३ वीश्वनाथप्रीतोकाभनंया वीष्नुदैवन नानादेसागतेभ्यो
१५. दसनामध्येयेभ्यो अन्नदानार्थ समरपीतं: ॥ अथ नेपालभाषा ॥ ॥ श्रीदुर्गाना-
१६. थी देव गीरी साईन श्री ३ वीश्वनाथप्रीतीन ईनायदोल बु रो १७ वीदोल बु रो १२
१७. गामु बु रो ८ कर्ष २ ललीतो बु रो ८ ऐलगा बु रो ५ कर्ष २ नाना बु रो ५ कर्ष २ वषेल
१८. बु रो ४ पले बु रो ३ कर्ष २ रो ५ दथुला रो १०२ धुंटोल थ्वते बुया वलसाननं द-
१९. सनाम: संन्यासी वय दकोस्ता ष्नान प्र ३ जाकी के अष्टा २ मास माफीकन बी थ्व-
२०. ते बुया वसासाननं तुतले व दकोस्ता छगोल बीभमाल श्रावणशुक्लया पंचमी
२१. षुनु रोती जीन घेज साषल देसय दको गोसाईना मण्डारा नकेमाल पंचामृ-
२२. तपुजा माहाष्टमी षुनु होम भाल दक्षीना जाका भूं ५ पुर्णमाअमावास्यान पं-
२३. चामृनष्नान भाल माधो भट्टयाता सही भुरी बुया प्रमान धुंदोलस शान पुर्व सुसी-
२४. न पश्चीम दथुडोलस माहादेवयाक नित्या अभीसेष दुर्गाभाथ पार्थीवपूजा
२५. माहादेवष्नं ४३ पुजा यायेमाल शीवरात्री षुनु माता छोके चीकं कु १ पंचामृतपुजा
२६. मथस चीता याक संन्यासीन नये दव थोते हङा वनन दकोन बु हेवयेकेमाल ॥ थो म-
२७. थ देव गीरी गोसाईया वंसा दतले मेवनं आसलपे मदु वंस मदतनाव दुर्गानाथी-
२८. न वीचाल याकेभाले भय पठायीन भाचके मदु ॥ थोङास राजा प्रमान पंच दसनाम-
२९. न वीचाल याकेभाल भीनकं वीचार याकह्म्यायाता गंगाष्नान याङा पुण्य लोभानी
३०. पापानी याङाव कचंगल थानसा पंचमाहापातक जुलो ॥ श्रीसाके १६३२ श्रीक-
३१. लीगतसम्बत् ४८११ श्रीनेपालसम्बत् ८३० फाल्गुणसुदी ७ ॥ शुभ्म् शुभ्म् ॥ ७ ॥

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ख = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट तयार गरिएको ग.ल. १ सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको फ्याक्सिमिलि

स्वोलेः विश्वनाथाय नमः ॥ ॥वन्दे महेशं गिरिजाकुलत्रं गणेशशारदिन्द्रप सेवितपाद
पद्मं ॥ [illegible] नकमंदं धारा हारोरुं सर्वनैकनाथं ॥ पातेऽन्य छ
मानकुंजगृहीते नेपालमाकेसितं ॥ सप्तम्यांतिथि पञ्चकुंदिवशे माघमासे फाल्गुणे
॥ विश्कंसे प्रवने पुदामसम्मिकेरोविषयेश्यापद ॥ भुक्तादेवगीरो विभो पशुपतेर्देवापलं
तुष्ठये ॥ मोक्षयपरं मे मुदे वासो पशुपालिनां ॥ पतानि प्रदत्तानी दिनस्मिस आसता
क्रिष्ण पे ॥ दाताम्नृपमसस्म गरणो पुतोति परणो विष्यातकीर्तिमहा ॥ देवब्रा अण पूजने
तिकरोः भव्यंगुणैश्च पूर्त ॥ ॥ॐ अद्य वाराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे कलियुगे भर
तखंडे जम्बुद्विपे हिमवद्दक्षिणपादे नेपालदेशे श्रीपशुपतिसंनिधाने वासुकिक्षेत्रे
वागमत्यापांपुर्व कूले श्रीहनुमतपट्टने आर्यावर्तदेसे देवपुरस्य भूमौ ॥ ॥ॐ फा
ल्गुणमासे शुक्लेपक्षे सप्तम्यांतिथौ रोहिणीनक्षत्रे ॥ विस्कुम्भयोगे वणाकरणे कु
तके शुक्रवासरे ॥ कुम्भराशिगते सावतरौ वृषराशिगते चन्द्रमसि ॥ ॥तस्मीं दि
ने दुर्गानाथिश्रीदेवगिरजों श्रीरिशवभा पन पुस्तकं मठ श्रीविश्वनाथप्रितये समर
र्पितं ॥ ॥आदउछन अमावास्यातिथौ राहोग्रस्तेदिवाकरे माहापर्वणि श्रीश्रीश्रीवि
श्वनाथप्रितिकामनया श्रीविष्णुदैवतं नानादेसगतेभ्यो देवतानामरूपेपोभ्यो अन्नदानार्थं
समर्पितं ॥ ॥अथ नेपालभारवा ॥ ॥श्रीदुर्गानाथयोगीरगोसाईनं श्रीश्रीश्रीविश्वना
थप्रितिनं ईनापेदोलखुरी ११ विडोलखुरी १२ गाखुदुरी ८ कर्प २ नलीतोखुरी ८ पलगाउ

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ख = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट तयार गरिएको गु.ल. १ सङ्ख्याको पोंकामा रहेकोको फ्याक्सिमिलि

धप्रितिन ईनापेदोलबुरो ११विजोदबुरो १२गाछुदरो ८ कर्ष २नलीतोबुरे ८फलगाबु
रे ५कर्ष २ननाबुरो ५कर्ष २नपेनपुरोद्धिलेबुरोन ३ कर्ष रवा९जुदथुलारोबु१०२
पाडोलं ।। थोनेवुपावलसानन्दक्षमसंन्यासिववदक्कजा छानपु ३ जाफीकेअक्ता
नले रसासमाफीकनवीः थोनेवु पावलसाननं मतोल्पेववदक्रजा छगोनविपेमाल ।।
धावराश्रु रूकपापंचपीछुन्हुरोटिक्षिसछुधातिघेनसावलदेशकोगोशाईपातभेडाए
नकेमाल पे रा ह्मत पूजापापेमाल महाजनमीछुन्हुहोमपापेमाल दक्षीणाजाकीपं ५वी
पेमाल पुर्णिमाअमावास्यानपं चामृतनानपानकेमाल ।। श्री दुर्गानाथिदेवगीरिनं वी
छुलीकप्राप्तिकामनानं विप्रश्रीमाघेमह पातश्रीसूर्यग्रहणयामध्येभाग पवेकाल
सदातादेवगीरिअक्काम थोमहनं छंभागीरथि गंगासदुस्नव थेंहेवसलान
पुर्वखुसिनपश्चीमयेतनाछेद थदेसमलछोमरी १०० नापाप्रमाणलंभुमी माओ
महपातदानपाङाओवीपेधुनो ।। अक्षरणपंरानमजु ।। ।।श्रीमाहादेवजाकेनित्य
औश्रीशोज दुर्गा पाठपार्थीव पूजामाहदेव छं ४३ पूजापापेमाल । शिवरात्रिछुन्हु मता
छपेके चेकंकुल १ पंचामृतपुजापापेमाल ।। मठसचितापेपाक छीसंन्यासिनं
पेदक ।। थ्व नेनहाङाओनेनदक्कुरपेकेमाल ।। थोतेमठ देवगीरिगोसाई प्रावनदतो
लेभेवशाआसलपेमदुवेसमदननीवर्णानाथीनं बीभालपाकेमाल मेवगोसाईनबीचा
नापापेमदु थोदृष्टरानप्रमारण पं बटस ~~पेकेमाल~~ ब्राह्मविचानपाके
माल भीनकेविचालपा कस पात गंगाछानयाङ पुन्यजुल ।। लोभानिजापा
रीपाङाओकर्नगिर थातसा पंच माहापातक लाईजुल ।। ।।थोनेपादिव्यक
नसाछी ।। आदित्यचन्द्रजुलो ।। आदित्यचन्द्रावानिलोनलश्च ओर्भुमिरापो ह
दय ग्र मश्च ।। अहोश्चरात्रिश्च उभेच सन्ध्याधर्मोपिजानातिनरस्यवृत्तिं ।। ।।
स्वदत्तं परदत्तं वायोहरेत्वं वसुन्धरा ।। षष्ठि वर्षसहस्राणि विष्ठायां जायते कृ
मि ।। ।।श्रीशाके १६४२ श्रीकलियुगसम्वत् ४८२१ श्रीनेपालसम्वत् ८४० फाल्गु
ण शु-क्ल सप्तमी नदिने शुभम्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ख = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट पढिएको गु.ल. १ सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको पाठ

१. स्वस्ति ॥ विश्वनाथाय नमः ॥ वन्दे महेश्वरविभू गिरिजाकलत्रं गिर्वाणविंन्दपरिसेवितपाद-
२. पद्म ॥ अक्षसुरेण रिपुमर्दनकर्मदक्षं बालासंरारीवरदं भुवनैकनाथं ॥ पाते सुन्यकृ-
३. सानकुजरमिते नेपालसाके सिते ॥ सप्तम्या तिथिरूपशुक्रदिवशे मासोत्तमे फाल्गुणे
४. ॥ विश्केसे प्रवने मुदा समकरो विश्वेश्वरस्थापद ॥ भुक्ता देवगिरि विभो पशुपते देवस्य सं-
५. तुष्ठयं ॥ येहं क्षयपरं महेश्वरमुदे वासोप संन्यासिनां ॥ यतानि प्रदतानी दिनभी भिक्षासजा
६. त्रिप्तये ॥ दाता सूयगणो युतोनिनिपणो विष्यातकिर्मि महा ॥ देवब्राह्मणपूजनैक-
७. तिकरोः भव्यं गुणे संयूतः ॥ ॥ ॐ अद्य वाराहकल्पे वैवश्वतमन्वन्तरे कलियुगे भर-
८. तखंडे जम्वुद्विपे हिमवत्दक्षिणपादे नेपालदेशे श्रीपसुपतिसंनिधाने वासुकिक्षत्रे
९. वागमत्यायां पुर्वकुले श्रीभगतपट्टने आर्यावर्तदेसे ईहैव पुण्यभूमौ ॥ ॥ ॐ फा-
१०. ल्गुणमासे सुक्ले पक्षे सप्तम्यां तिथौ रोहिणिनक्षत्रे ॥ विस्कुम्भयोगे यथाकर्णमुहु-
११. र्तके शुक्रवारसरे ॥ कुम्भरासिगते सवितरी वृषरासिगते चन्द्रमसि ॥ ॥ तस्मीं दि-
१२. ने दुर्गानाथिश्रीदेवगिर्जो श्रीशिवम्वापनपुर्वकं मठ श्रीविश्वनाथप्रितेर्थं सम-
१३. पिंतं ॥ ॥ भाद्रकृष्जअमावास्यातिथौ राहौ ग्रस्ते दिवाकरे माहापर्वणि श्रीश्रीश्रीवि-
१४. श्वनाथप्रितिकामनया श्रीविष्णुदैवतं नानादेसगतेभो देसनामध्येयोभ्यो अन्नदानार्थ
१५. समर्पितं ॥ ॥ अथ नेपालभाखा ॥ ॥ श्रीदुर्गानाथि देव गिरि गोशाईनं श्रीश्रीश्रीविश्वना-
१६. थप्रितिन ईनायेदोल बु रो ११ विदोल बु रो १२ गाषु बु रो ८ कर्ष २ नलीतो बु रो ८ यलगा बु
१७. रो ५ कर्ष २ नना बु रो ५ कर्ष २ नयेव पु रो ६ पले बु रोव ३ कर्ख खा वजु दथुला रोव १०२
१८. पादोल । ॥ थोते बुया वलसानन दसनामसंन्यासि वव दक्वस्ता ह्मान पु ३ जाकी के अस्ता
१९. नसे २ मास माफीकन ची थोते बुया वलसाननं मतोल्ये वव दक्वस्ता छ्गोल बियेमाल ॥
२०. श्रावणशुक्लया पंचपी षुन्हु रोटि ह्मिषु धानि घेल साषल देशको गोशाईयात भंडारा
२१. नकेमाल पंचामृतपूजा यायेमाल महास्तमी षुन्हु होम यायेमाल दक्षीणा जाकी फं ५ बी-
२२. येमाल पुर्णिमाअमावास्यान पंचामृतस्नान याचकेमाल ॥ श्रीदुर्गानाथि देव गीरिनं वी-
२३. ष्णुलोकप्राप्तिकामनानं विप्र श्रीमाधो भट्टयात श्रीसूर्य्येग्रहणया मध्येभाग पर्वकाल-
२४. स दाता देवगिरि भुक्ता माधो भट्ट नेह्मं भागीरथि गंगास दुङाव धुंदोलस लान

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

२५. पुर्व खुसिन पश्चीम येतनाष्ये दथुदोलस सछी मुरी १०० चाया प्रमाणा थोते भुमी माधो
२६. भट्टयात दान याङाओ बीये धुनो ॥ श्रीकृष्णार्पणनमस्तु ॥ ॥ श्रीमाहादेवयाके नित्य
२७. अभिशेष दुर्गापाठ पार्थीवपूजा माहादेव ह्मं ४३ पूजा यायेमाल शिवरात्रि षुन्हु मता
२८. छोयेके चेकं कुल १ पंचामृतपुजा यायेमाल ॥ मठस च्तिताये याकह्मं संन्यासिनं न-
२९. ये दव ॥ थ्वतेन हाङा ओलेन दक्व बु षयेकेमाल ॥ थोते मठ देव गिरि गोसाईया वंस दतो-
३०. ले मेवया आसलपे मदु वंस मदतनीव दुर्गानाथीनं वीचाल याकेमाल मेव गोसाईन वीचा-
३१. ल याये मदु थो दृष्ट राज प्रमाण पंच दस ब्राह्म विचाल याके-
३२. माल भीनकं विचाल याकह्मयात गंगाष्नान याङा पुन्य जुल ॥ लोभानि पापा-
३३. नी याङाओ कचींगर थातसा पंचमाहापातक लाई जुल ॥ ॥ थोतेया दिव्यमा-
३४. त साछी ॥ आदित्यचन्द्र जुलो ॥ आदित्यचन्द्रावन्हिलोनचलश्चः द्यौर्भुमिरापो हृ-
३५. दय यमश्च ॥ अहोश्च रात्रिश्च ऊभे च सन्ध्या धर्मानि जानानि नरस्य वृत्तिं ॥ ॥
३६. स्वदत्तं परदत्तं वा पो हरे च वसुन्धरा ॥ षष्टिवर्षसहश्राणि विष्टाया जायते कृ-
३७. मि ॥ ॥ श्रीशाके १६३२ श्रीकलिगतसम्बत् ४८१७ श्रीनेपालसम्बत् ८३० फाल्-
३८. (गु)णसुक्लसप्तमी तदिने शुभम्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ग = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट तयार गरिएको गु.बं. १ सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको फ्याक्सिमिलि

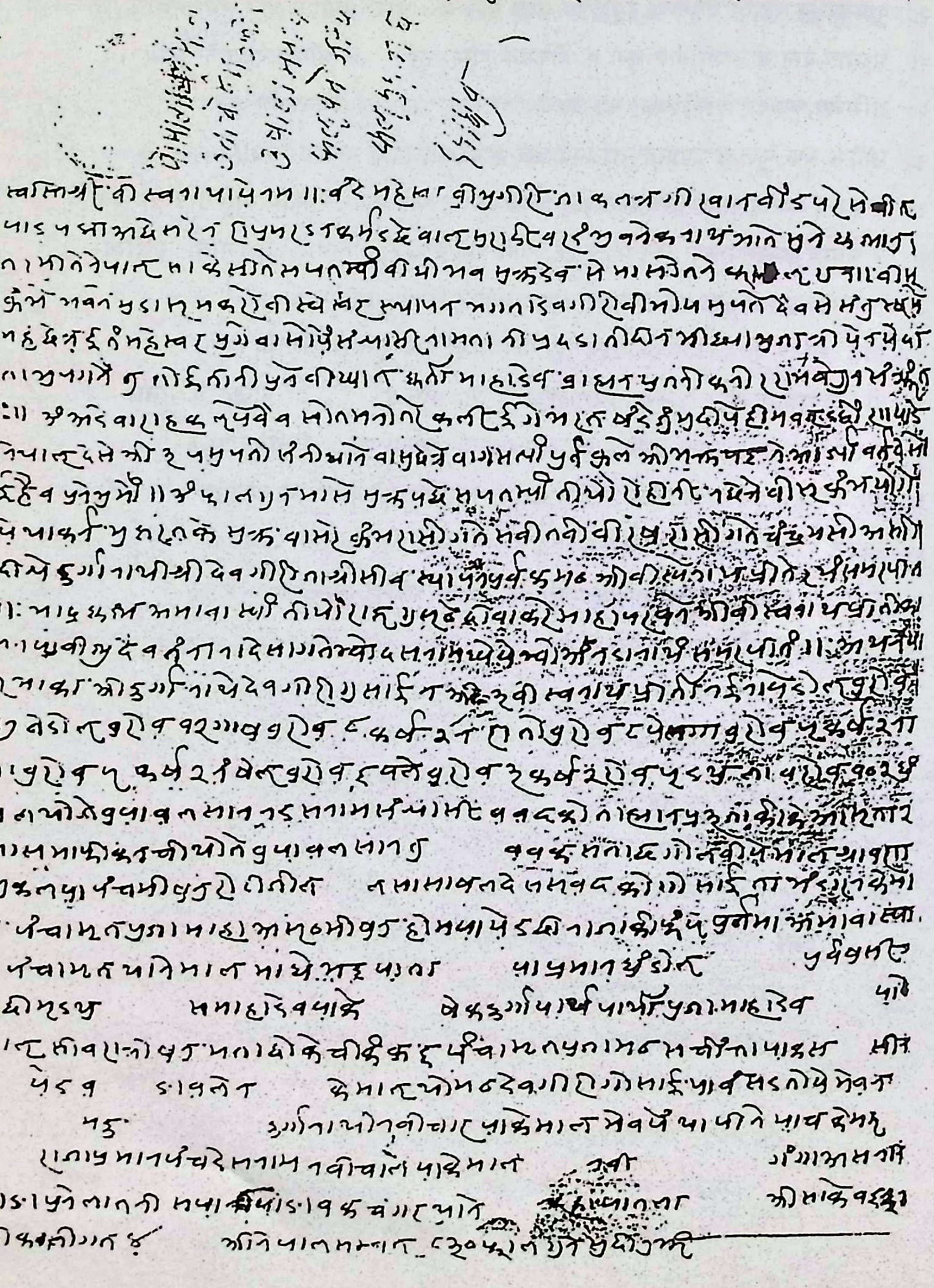

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

ग = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट पढिएको गु.बं. १ सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको पाठ

१. स्वस्ति श्रीवीस्वनाथाये नम ॥: वंदे महेस्वरवीभु गीरीजाकलत्र गीरवानवींदपरेसेवीत्-
२. पादपद्मा अछेसरेन रीपुमरदनकर्मदछे बाल्सुरादीवरदं भुवनेकनाथं भाते सुनेकसानु(कु)-
३. जरमीते नेपाल्साके सीते सपतम्यां वीधीभ व सुक्रदेवसे मासोतने फाल्गुणः वीस्-
४. कुंभे भवने मुदा स्मकरो वीस्वेस्वरस्थापन भगता देवगीरी वीभो पसुपते दैवसे संतुष्टये
५. मह छेत्रईतं महेस्वरमुगे वासोयें संन्यासीना मतानी प्रददाती दीन भीछ्याभुजा त्रीयेनये दा-
६. ता भुपगतै तुतोईतानीपुने वीष्यातक्वर्ती माहादेवब्राह्मनपुजनीकनीररा भवे गुन संव्यूंत
७. :॥ ॐ अदे वाराहकल्पे वैवसोतमनोतरे कलीईगे भरतषंदे जुंमुदीपे हीमवत्दछींणपादे
८. नेपाल्देसे श्री ३ पंसुपतीसंनीधाने वासुछेत्रे वागमत्यां पुर्वकुले श्रीभक्तपट्टने आर्ज्यावर्तदेसे
९. ईहैव पुनेभुमौ ॥ ॐ फालगुनमासे सुक्रपछे सपतम्यां तीथौ रोहीनीनछेत्रे वीस्कुंभयोगे
१०. येथाकर्नमुहरतके सुक्रवासरे कुंभरासीगते सवीतवी वीरषरासीगते चन्द्रमसी अस्मी
११. दीन्ये दुर्गानाथीश्रीदेवगीरीजा श्रीसीवस्थापनपुर्वक मठ श्रीवीस्येनाथप्रीतेरथं समरपीतं
१२. ॥: भाद्रकृष्नअमावास्यां तीथौ राहूगुस्ठे दीवाकरे माहापरवने श्रीवीस्वनाथप्रीतीका-
१३. मनया वीष्नुदैवतं नानादेसागतेभ्यो दसनामध्येयेभ्यो अंनदानाथं समरपीतं ॥ अथ नेपा-
१४. ल्भाका श्रीदुर्गानाथे देवगीरी गुसाईन श्री ३ वीस्वनाथप्रीर्तीन ईनायेदोल् बु रोव
१५. १७ वेदोल् बु रोव १२ गाषु बु रोव ८ कर्ष २ नरीतो बु रोव ८ येलगा बु रोव ५ कर्ष २ ना-
१६. ना बु रोव ५ कर्ष २ नंषेल् बु रोव ६ पले बु रोव ३ कर्ष २ रोव ५ दथुला व रोव १०२ धुं-
१७. वल थोते बुया वलसानन दसनामसंन्यासी वव दकोता ह्मान प्र ३ जाकी के आस्ता २
१८. मास माफीकन ची थोते बुया वलसान तु वव कसता छगोल बीयेमाल श्रावण-
१९. सुकलया पंचमी षुनु रोटी जील ल सा साषल देसस् व दको गोसाईता भंदार नकेमा-
२०. ल पंचामृतपुजा माहाअस्ठमी षुनु होम याये दछीना जाकी फं ५ पुर्नमाअमावास्या-
२१. न पंचामृत थानेमाल माधे भट्टयाता या प्रमान धुंदोल् पुर्व षुसी
२२. पछीम् दथु स माहादेवयाके षेक दुर्गापार्थ पार्थीपुजा माहादेव या(ये)[३]-
२३. माल् सीवरात्री षनु मता छोके चीकं कु ६ पंचामृतपुजा मठस चींत्ता याकस सीन
२४. ये दव ङा वलेन केमाल् थोते मठ देव गीरी गोसाईया वंस दतोये मेवन
२५. मदु दुर्गानाथीन वीचार याकेमाल मेव पेंथापीने याचके मरु
२६. राजा प्रमान पंच देसनामन वीचाल याकेमाल न वी गंगाअसनान
२७. याङा पुने लात नी सयानी याङाव कचंगर थाने हापात ला श्रीसाके १६३(२)
२८. श्रीकलीगत ४ श्रीनेपालसम्बत् ८३० फालगुनसुदी ७ भमं

३. याभन्दा पछाडिको अक्षरको एकलख मात्र देखिन्छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

घ = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट तयार गरिएको गु.बं. ६ सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको फ्याक्सिमिलि

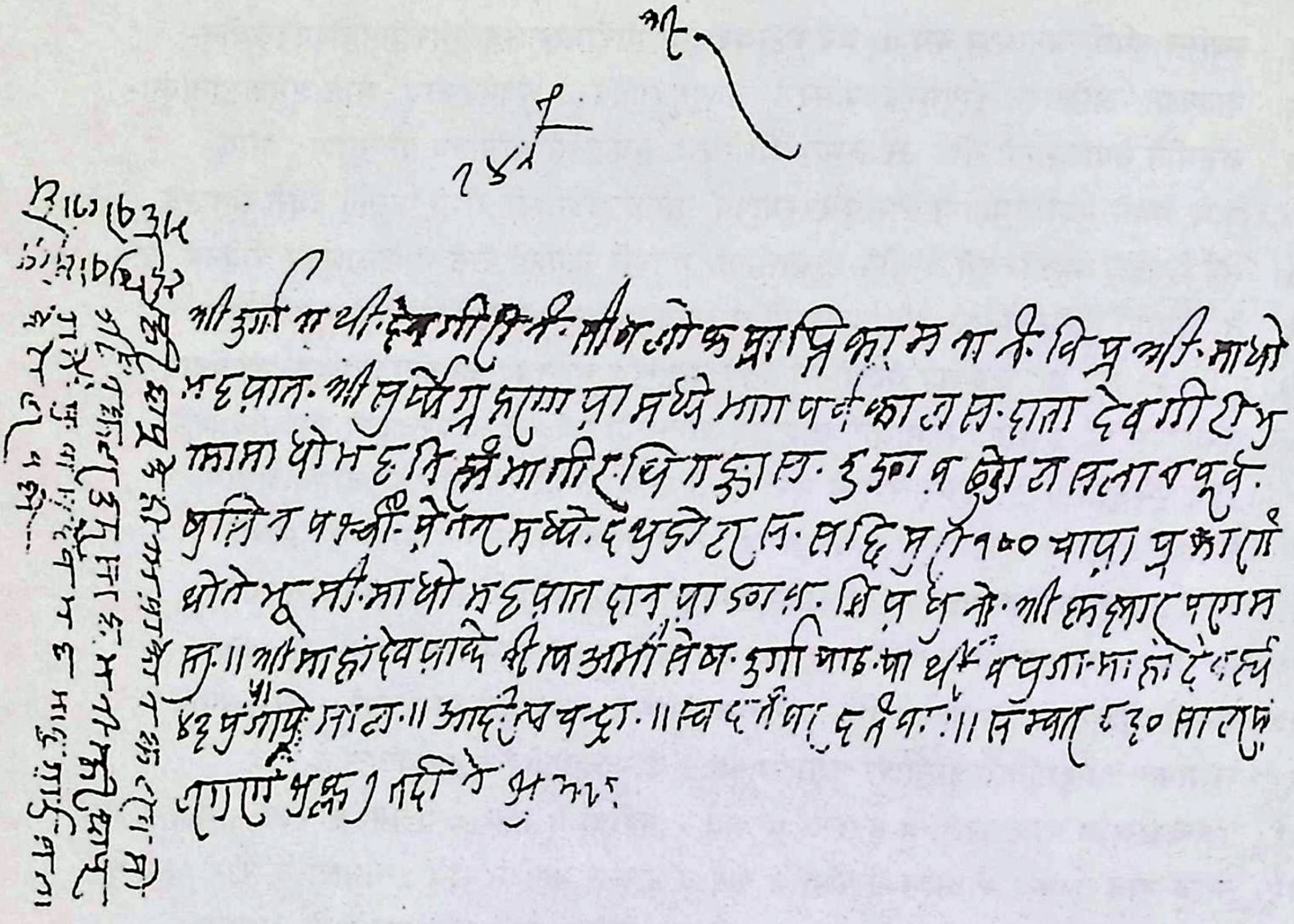

घ = माइक्रोफिल्मको रीडर प्रिन्टबाट पढिएको गु.बं. ६ सङ्ख्याको पोकामा रहेकोको पाठ

१. श्रीदुर्गानाथी देव गीरीनं सीवलोकप्राप्तिकामनानं विप्र श्रीमाधो

२. भट्टयात श्रीसुर्य्येग्रहणाया मध्येभाग पर्वकालस दाता देवगीरी भु-

३. क्ता माधो भट्ट निह्मं भागीरथि गङ्गास दुङाव ढुडोलस लान पूर्व.

४. षुसिन पश्चीं येतन्मध्ये दथुडोल्स सछि मुरी १०० चाया प्रमाणं

५. थोते भूमी माधो भट्टयात दान याङाव बिय धुनो श्रीकृष्णारपणम-

६. स्तु ॥ श्रीमाहादेवयाके नीत्य अभीसेष दुर्गापाठ पार्थीवपुजा माहादेवस्यं

७. ४३ पुजा यायेमाल ॥ आदीत्यचन्द्रा ॥ स्वदत्तं परदतं वाः ॥ सम्बत् ८३० साल् फा-

८. लगुणशुक्ल ७ तदीने शुभ्म्

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

मैले उद्धार गरेको पाठ

स्वस्ति ॥ विश्वनाथाय नमः ॥

वन्दे महेश्वरविभुं गिरिजाकलत्रं गीर्वाणवृन्दपरिसेवितपादपद्मं ॥
अक्षासुरेण रिपुमर्दनकर्मदक्षं बालासुरादि[४]वरदं भुवनैकनाथं ॥
याते शून्यकृशानुकुंजरमिते नेपालशाके सिते ॥
सप्तम्यां विधिभे च शुक्रदिवसे मासोत्तमे फाल्गुणे ॥
विष्कम्भे भवने मुदा समकरोद्विश्वेश्वरस्थापनं ॥
भक्त्या देवगिरिर्विभोः पशुपतेर्देवस्य संतुष्टये ॥
गेहं क्षेत्रयुतं महेश्वरमुदे वासाय संन्यासिनां ॥
एतानि प्रददाति दीन ॥ऽ भिक्षाभुजां तृप्तये ॥
दाता भूयगुणैर्युतोतिनिपुणो विख्यातकीर्तिर्महा-
देवब्राह्मणपूजनैकनिरतो भव्यैर्गुणैः संयुतः ॥ ॥

ॐ अद्य वाराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे कलियुगे भरतखण्डे जम्बूद्वीपे हिमवतद्क्षिणपादे नेपालदेशे श्रीपशुपतिसंनिधाने वासुकिक्षेत्रे वाग्मत्याः पूर्वकूले श्रीभक्तपट्टने आर्यावर्तदेशे इहैव पुण्यभूमौ ॥ ॥ ॐ फाल्गुणमासे शुक्ले पक्षे सप्तम्यां तिथौ रोहिणीनक्षत्रे ॥ विष्कम्भयोगे यथाकरणमुहूर्तके शुक्रवासरे ॥ कुम्भराशिगते सवितरि वृषराशिगते चन्द्रमसि ॥ ॥ अस्मिन् दिने दुर्गानाथिश्रीदेवगिर्या श्रीशिवस्थापनपूर्वकं मठं श्रीविश्वनाथप्रीत्यर्थ समर्पितं ॥ ॥ भाद्रकृष्णअमावास्यातिथौ राहौ ग्रस्ते दिवाकरे महापर्वणि श्रीश्रीश्री-विश्वनाथप्रीतिकामनया श्रीविष्णुदैवतं नानादेशागतेभ्यो दसनामध्येयेभ्यो अन्नदानार्थं समर्पितं ॥ ॥

अथ नेपालभाषा ॥ ॥ श्रीदुर्गानाथी देव गिरि गोसाईनं श्रीश्रीश्रीविश्वनाथप्रीतिन इनायदोल बु रो १७[५] विदोल बु रो १२ गाखु[६] बु रो ८ कर्ष २ नलीतों[७] बु रो ८ यलगा[८] बु रो ५ कर्ष २ नना[९] बु रो ५ कर्ष २ नंखेल[१०] वु रो ६[११] पले बु.रो ३ कर्ष २[१२] रो ५ दथुला बु रो १०२ धुंदोल[१३] । ॥ थ्वते बुया वलसाननं दशनामसंन्यासी वव दक्वस्ता ह्मान प्र ३ जाकी के अस्ता नसे २ मास माफीकन ची थ्वते बुया वलसाननं तुतले वव दक्वस्ता छगोल बियेमाल ॥ श्रावणशुक्लया पंचमी खुह्नु रोती झिषु धानि घेल साषल देशया दको गोसाईयात भंडारा नकेमाल पंचामृतपूजा यायेमाल महाष्टमी खुह्नु होम यायेमाल दक्षिणा जाकी फं ५ बियेमाल पूर्णिमाअमावास्यान् पंचामृतस्नान याचकेमाल ॥

---

४. क– बाणासुरा° । ५. ख– ११ । ६. क– गामु । ७. क– ललीतो, ग– नरीतो । ८. क– ऐलगा, ग– येलगा । ९. क, ग– नाना । १०. क– वषेल, ख– नयेव । ११. क– ४ । १२. क– पले बु रो ३ कर्ख २ रो ५, ख– पले बु रोव ३ कर्ख खा वजु, ग– पले बु रोव ३ कर्ष २ रोव ५ । १३. क– धुंटोल, ख– पादोल, ग– धुंवल ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

श्रीदुर्गानाथी देव गिरिनं शिवलोक[१४]प्राप्तिकामनानं विप्र श्रीमाधो भट्टयात श्रीसूर्य्यग्रहणया मध्यभाग पर्वकालस दाता देव गिरि भुक्ता माधो भट्ट नेह्मं भागीरथी गङ्गास दुङाव धुंदोलस लान पुर्व खुसिन पश्चिम एतन्मध्ये दथुदोलस सछि मुरी १०० चाया प्रमाणं थ्वते भूमी माधो भट्टयात दान याङाओ बिय धुनो ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥

श्रीमहादेवयाके नित्य अभिषेक दुर्गापाठ पार्थिवपूजा माहादेवस्यं ४३ पूजा यायेमाल शिवरात्रि खुह्नु मता छोयेके चेकं कुल ६[१५] पंचामृतपुजा यायेमाल ॥ मठस चिताये याकह्मं संन्यासीनं नये दव ॥ थ्वतेन हाङा ओलेन दक्व बु खयेकेमाल ॥

थ्वते मठ देव गिरि गोसाईया वंश दतोले मेवनं आसलपे मदु वंश मदतनीव दुर्गानाथीनं विचाल याकेमाल मेव पंथायीन[१६] विचाल याये मदु ॥ थो ङास राज प्रमान पंच दशनामन विचाल याकेमाल भीनकं विचाल याकह्मयाता गङ्गास्नान याङा पुण्य जुल ॥ लोभानी पापानी याङाव कचींगर थातसा पंचमहापातक लाई जुलो ॥ ॥

थ्वतेया दिव्यमात्र साछी ॥ आदित्यचन्द्र जुलो ॥

आदित्यचन्द्रावनिलोनलश्च द्यौर्भूमिरापो हृदयं यमश्च ॥
अहश्च रात्रिश्च उभे च सन्ध्ये धर्मोऽपि जानाति नरस्य वृत्तं ॥ ॥
स्वदत्तां परदत्तां वा यो हरेच्च वसुन्धराम् ॥
षष्टिवर्षसहस्राणि विष्टायां जायते कृमिः ॥ ॥

श्रीशाके १६३२ श्रीकलिगतसम्बत् ४८११ श्रीनेपालसम्बत् ८३० फाल्गुणशुक्लसप्तमी तद्दिने शुभम्

श्रीशाके १६३२ श्रीकलिगतसम्बत् ४८११ श्रीनेपालसम्बत् ८३० फाल्गुणशुक्लसप्तमी भनी यस शिलापत्रको मिति दिइएकोले यसको संवत्को विषयमा केही कुरा लेखिहाल्नुपरेको छ । कुरा के भने ने.सं.को वत्सरारम्भ कार्तिकशुक्लप्रतिपदादेखि र कलिगत वर्ष, वि.सं. र शाकेको चाहिँ चान्द्रमानअनुसार चैत्रशुक्लप्रतिपदादेखि हुन्छ । यस कारण कार्तिकशुक्लप्रतिपदादेखि फाल्गुनको अमावास्या (पूर्णान्तमानले चैत्रको अमावास्या)सम्म ने.सं.मा ३९८० जोडे कलिगत वर्ष, ९३६ जोडे वि.सं. र ८०१ जोडे शाके; चैत्रशुक्लप्रतिपदादेखि आश्विनको अमावास्या (पूर्णान्तमानले कार्तिकको अमावास्या)सम्म ने.सं.मा ३९८१ जोडे कलिगत वर्ष, ९३७ जोडे वि.सं. र ८०२ जोडे शाके हुन्छ । अहिले चलेको पद्धतिअनुसार ने.सं. ८३० फाल्गुनमा (८३०+३९८० =) ४८१० कलिगत वर्ष र (८३०+८०१ =) १६३१ शाके हुनुपर्नेमा यस शिलापत्रमा भने ने.सं. ८३० फाल्गुनशुक्लसप्तमीको दिन कलिगतवर्ष ४८११ र शाके १६३२ दिइएकोले कलिगत वर्ष र ने.सं. को अन्तर ३९८१ र शाके र ने.सं. को अन्तर ८०२ देखियो । यहाँ दिइएका कलिगत वर्ष र शाके चैत्रादि होइन रहेनछन् भन्ने यताबाट स्पष्ट भएको छ । अहिले पनि गुजरात र महाराष्ट्रतिर

---

१४. ख– वीज्नुलोक° । १५. क, ख– १ । १६. क– पठायीन, ख– गोसाईन, ग– पेंथापीन ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

कार्तिकादि वि.सं. चलिरहेकोले,[१७] प्राचीनकालमा शाके कार्तिकादि पनि भएको देखिएकोले[१८] र भक्तपुरमा यस ताका कलिगत वर्ष, वि.सं. र शाके ने.सं. जस्तै कार्तिकादि पनि भएको अरू प्रमाण पाइएकाले र ती संवत्लाई कार्तिकादि मानी तिनका तिथिमितिका गणना मिलेको[१९] कुराको सम्झना यस प्रसङ्गमा हामीलाई हुन्छ ।[२०]

सन्न्यासीहरूको बसोवासको लागि ने.सं. ८३० फाल्गुनशुक्लसप्तमीको दिन दुर्गानाथी देव गिरिले भक्तपुरमा शिवजीको स्थापनासहित विश्वनाथको प्रीतिको लागि मठ चढाएको र सूर्यग्रहण लाग्दा विश्वनाथकै प्रीतिको लागि १७० रोपनी जति क्षेत्रफल भएका, ठाउँठाउँका १० कित्ता[२१] खेतको आयस्ताबाट पूजा चलाउन र सन्न्यासीहरूलाई अन्नदान गर्न भनी भाद्रको अमावास्यामा खेत गूठी राखेको कुरा यस शिलापत्रमा लेखिएको छ ।

---

१७. शाके १८५३, ई.सं. १९३१ (वि.सं. १९८८)मा पूनाबाट अनन्त विनायक पटवर्धनद्वारा प्रकाशित, शंकर बालकृष्ण दीक्षितको *भारतीय ज्योतिःशास्त्र*को २ संस्करणको ३८३ पृष्ठ । यस मराठी पुस्तकको शिवनाथ झारखण्डीले गरेको हिन्दी उल्था ई.सं. १९५७ (वि.सं. २०१३/१४)मा उत्तर प्रदेशबाट सूचनाविभागको प्रकाशन ब्यूरोद्वारा *भारतीय ज्योतिष*को नाउँले प्रकाशित छ । वि.सं.को वत्सरारम्भसम्बन्धी माथि लेखिएको कुरा यसको ५०२ पृष्ठमा छ ।

पूनाबाट एस्.के. कौशिकद्वारा प्रकाशित, धुंडिराज लक्ष्मणको शाके १९०० को पात्रो मसँग छ । त्यसमा शाके १९०० को कार्तिकशुक्लप्रतिपदादेखि मात्र वि.सं. २०३५ लागेको देखाइएको छ ।

१८. वि.सं. २०४३ मा काठमाडौंबाट नेपाल राजकीय प्रज्ञा-प्रतिष्ठानद्वारा प्रकाशित, नयराज पन्तको *लिच्छविसंवत्को निर्णय*का ९२-९४ पृष्ठ ।

१९. वि.सं. २०१७ मा काठमाडौंबाट भोलानाथ पौडेल र धनवज्र वज्राचार्यद्वारा प्रकाशित, उनीहरूको *इतिहास-संशोधन* ५१ क्रमागत संख्याका ३-४, ८-११ पृष्ठ ।

*लिच्छविसंवत्को निर्णय*मा फेरि छापिएको दिनेशराज पन्तको *टिप्पणी,* त्यस्त पुस्तकका ४११-४१७ पृष्ठ ।

२०. हामीले वि.सं.को वत्सरारम्भ जहिलेदेखि मान्ने गरेका छौं, त्यसको ७ महीना जतिपछि मात्र महाराष्ट्रमा वि.सं.को नयाँ साल फिरेको माथि चर्चा गरिएको, त्यहाँको पात्रोबाट र हामीले वि.सं. को नयाँ साल शुरू भएको मान्नुभन्दा ५ महीना जतिअघि नै वि.सं.को नयाँ साल फिरेको माथि चर्चा गरिएका, भक्तपुरका अभिलेखबाट देखिएको छ ।

२१. कको पाठमा सातौं खेत भएको ठाउँको नाउँ र त्यसको क्षेत्रफल दिइसकेपछि **पले बु रो ३ कर्ष २ रो ५ दयुला रो १०२ धुंटोल,** खको पाठमा पनि त्यही ठाउँमा **पले बु रोव ३ कर्ख खा* वजु दयुला रोव १०२ पाडोल** र गको पाठमा त्यही ठाउँमा **पले बु रोव ३ कर्ष २ रोव ५ दयुलाव १०२ धुंवल** भएकोले क र गको पाठ धेरैजसो मिल्ने, तर खको पाठचाहिँ पले बुपछि दयुलाभन्दा अगाडि ज्यादै भ्रष्ट देखिन्छ । आठौं खेतसम्म खेतको नाउँपछि खेतको क्षेत्रफल दिँदै गइएकोमा नवौं खेतदेखि त्यस क्रममा व्यतिक्रम परी खेतको क्षेत्रफल अगाडि र नाउँ पछाडि दिइएको हो कि जस्तो लाग्छ । ती

---

* यहाँ कर्ख र खाको बीचमा अलिकति ठाउँ खाली छोडिएको छ ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

गूठी राखिएका ती खेतको आयस्ताबाट चलाउनुपर्ने कामकुराको फेहरिस्त यस्तो छ–

१. महादेवलाई नित्य अभिषेक गर्ने र दुर्गापाठ पार्थिवपूजा आदि गर्ने ।

२. मठको चिताइदार सन्न्यासीको भोजनको खर्च चलाउने ।

३. मठमा आउने जति दशनामी सन्न्यासीलाई पुगेसम्म तीन पाउ (प्र) चामल आधा पाउ (२ अस्ता) मास र यथोचित नून एकपटक दिने ।

४. हरेक पूर्णिमा र अमावास्याको दिन पञ्चामृतस्नान गर्ने ।

५. शिवरात्रिको दिन १ कुरुवा तेलले बत्ती बाल्ने र पञ्चामृतपूजा गर्ने ।

६. श्रावणशुक्लपञ्चमीको दिन घिउ र सख्खर हालेको १६ धार्नी रोटी पकाई यहाँका सबै (देशया दको) गोसाईंलाई भण्डारा खुवाउने ।

७. महाष्टमीको दिन होम हाल्न लाउने, त्यसको दक्षिणाको रूपमा ५ पाथी (फं) चामल दिने ।

देव गिरिले गरेको अर्को दानको विषयमा पनि यस शिलापत्रमा लेखिएको छ । भाद्रको अमावास्यामा सूर्यग्रहण लागी त्यस ग्रहणको मध्यभाग पर्वकाल हुँदा दाता देव गिरि र दानीय ब्राह्मण माधो भट्ट दुवै जना बनारसमा गङ्गाजीभित्र पसी माधो भट्टलाई दथुदोल भन्ने ठाउँको १०० मुरी माटो दान दिएको कुरा पनि यस शिलापत्रमा परेको छ ।

भाद्रको अमावास्याको दिन सूर्यग्रहण लाग्दा देव गिरिले भक्तपुर र बनारस दुवै ठाउँमा खेत दान गरेको यस शिलापत्रमा लेखिए तापनि त्यो ग्रहण कुन सालमा लागेको थियो भन्नेचाहिँ यताबाट खुल्दैन । यो शिलापत्र ने.सं. ८३० फाल्गुनको भएकोले यहाँ चर्चा गरिएको सूर्यग्रहण कमसेकम योभन्दा अघिल्लो साल अर्थात् ने.सं. ८२९ भाद्रमा लागेको हुनुपर्छ ।[२२]

खेतको जम्माजम्मी क्षेत्रफल जोडेर हेर्दा कको पाठअनुसार १६९ रोपनी ८ कर्ष र गको पाठ-अनुसार १७१ रोपनी ८ कर्ष हुन आउँछ । खको पाठबाट भने ९ वटा खेत गूठी राखेको जस्तो देखिन्छ र तिनको जम्माजम्मी क्षेत्रफल जोडेर हेर्दा १६० रोपनी ६ कर्ष देखिन्छ ।

२२. ई.सं. १८८७ (वि.सं. १९४३/४४)मा भियनाबाट कैजरलिख्-क्योनिग्लिखेन होफ-उन्ड स्टाट्-द्रुकेराइद्वारा प्रकाशित, थिओडोर रिटर फन अपोल्जरको *कानोन् डेर् फिन्स्टर्निसे* (ग्रहणमाला) पल्टाई हेर्दा ई.सं. १७०९ सेप्टेम्बर ४ तारीखको दिन सूर्यग्रहण लागेको देखिएकोले ई.सं. १७०९ सेप्टेम्बरमा ने.सं. ८२९ भाद्र पर्ने भएकोले यस शिलापत्रमा चर्चा गरिएको ग्रहण यही नै हो कि ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

जगज्जय मल्लले अपुताली भित्र्याएको कुरा पनि भएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको एउटा अर्को पत्र

– महेशराज पन्त

ने.सं. ८४५ (वि.सं. १७८२) श्रावणपूर्णिमा उत्तराषाढाउप्रान्त श्रवणनक्षत्र आयुष्मान्योग शुक्रवार सूर्य कर्कटराशिमा र चन्द्र मकरराशिमा हुँदा लेखिएको पत्र

यस पत्रको नकल मसँग छ । केमा यो लेखिएको थियो भन्ने मलाई थाहा छैन ।

आफ्ना कुनै प्रजाको अपुतालीमा आएको एक रोपनी जग्गा राजा जगज्जय मल्लले बेचेको कुरा परेको एउटा पत्र *पूर्णिमा*मा २ अङ्कअगाडि[1] मैले छपाएको थिएँ । जगज्जय मल्ललाई अपुताली आएको एउटा घर उनलाई तुलसीपत्र चढाई लिएको (**जयजगज्जय मल्लस्के तुरसिपत्र दुंताओ थ्व छे पिहाङाओ**) कुरा परेको एउटा लिखतपत्र *पूर्णिमा*को यस अङ्कमा छपाउन लागेको छु । जमलबहाल (जनबहाल = मछिन्द्रबहाल)मा बस्ने, अन्नपूर्णा भन्ने कुनै ब्राह्मणीले आफ्नो आगममा महालक्ष्मीप्रीति गरी चढाइराखेको घर ती ब्राह्मणी परलोक भएपछि राजालाई अपुताली आएको र त्यही बहालमा घर हुने भुवनेश्वर भन्ने भारोले राजासँग लिई आफ्नी छोरीको नाउँमा महालक्ष्मीमूर्तिको स्थापना गरी त्यही घरमा राखेको कुरा यसमा परेको छ । आगमको खर्च चलाउनको लागि १२ रोपनी खेत पनि ती भुवनेश्वरले चढाएको कुरा पनि यहाँ लेखिएको छ । निस्सन्तान दाताले चढाएको देवस्व पनि अपुतालीको रूपमा सरकार लाग्ने कुरा यस पत्रबाट देखिएको छ ।

मूलपाठ

ॐ स्वस्ति । अद्य ब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्वेतवराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमे चतुयुगस्य करे प्रथमपादे जम्बुद्वीप भरथखण्डे भारतवर्षे आर्यावर्त्तदेशे हेमवत्दक्षिणपादे श्रीमत्नेपारमन्दरे वासुकीक्षेत्रे श्री ३ पशुपतिसन्निधाने ˎ वाग्मत्या पश्चिमरे ˎ विष्णुमत्या पूर्वकुरे ˎ श्रीमत्कान्तिपुरमहानगरे श्रीयम्बुब्रुमाया गाङ्गुरज्ञे श्रीजमलेश्वरभट्टारकस्थाने इहैव पुण्यभूमौ ॥ दक्षिणायने ॥ अद्यः श्रावणमसे शुक्लपक्षे पूर्णमास्यां तिथौ उत्राषाढे प्रश्रवणनक्षत्रे आयुष्मानयोग्य जथाकरणमुहूर्त्ते शुक्रवासरे कर्कटराशिगते सवितरि मक्रराशिगते चन्द्रमसि तस्मिन् महापर्वदिने श्री ३ महालक्ष्मीप्रीत्यर्थे केलतोल र यन्ता छे भुवनेश्वर भारोन सोहस्तेन सविद्यमानेन स्ववाचा प्रतिपन्नभूतेन स्वयंनिमित्यार्थेन क्षत्र संप्रदत्तं ॥ अत पर देशभाषा जथाचात्राघातन दु ˎ खु बु रोव १ छागुय पदुइ नासजुस दान बु रो १२ जमरबाहार यन्ता छेस चोङ श्रीअन्नपूर्णा ब्राह्मणिन थओ

---

१. वि.सं. २०६० मा प्रकाशित *पूर्णिमा* १०९ पूर्णाङ्कका ५९-६१ पृष्ठमा छापिएको महेशराज पन्तको *जगज्जय मल्लले अपुताली भित्र्याएको कुरा भएको, ताडपत्रमा लेखिएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको एउटा पत्र* भन्ने निबन्ध ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

आगमजुस्क दुंताओ तया छेखा १ चुर १ थ्व ब्राह्मणी परलोक जुसेनारे श्री ३ राजस अवतारि ओङाओ भुवनेश्वरन श्री ३ जयजगज्जय मल्लस्के तुरसिपत्र दुंताओ थ्व छे पिहाङाओ थव पुत्री धनलक्ष्मीमयिया नामन महालक्ष्मीमूर्त्ति बहिरि दयकाओ थ्व छेस तया जुरो ॥ पूर्णमासि षुह्नु श्री ३ जमरेश्वरस्त ॥ श्री ३ आगमजुस पुजाजु १ मत बियमार ॥ गुथिभारोपनि मत दानपत्रस धायाओ तको परिपाति थ्व निस्त्रपेमार मनिस्त्रप महंकारे पञ्चमहापातक राक जुरो । थ्व प्रति भाषार्थें अच्छिद्रन हंकारे जनधनलक्ष्मीसन्तति सन्तान उत्तरोत्तर फल लाक जुरो ॥ थ्वते भाषाया दृष्टसाक्षि यावत् चन्द्रार्कमेदिनी ॥

सोदत वा परदत वा यो हरन्ति वसुंधरा ॥
षष्ठवर्षसहस्राणि विष्टायां जायते कृमि ॥

सम्बत् ८४५ श्रावणपूर्णमासि ॥ शुभ ॥

रणजित् मल्लले घर बिक्री गरी ताडपत्रमा लेखिदिएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको एउटा फार्छेपत्र*

- महेशराज पन्त

ने.सं. ८६५ (वि.सं. १८०२) आश्विनशुक्लद्वितीया

यो पत्र मसँग छ ।

सकलको फ्याक्सिमिलि

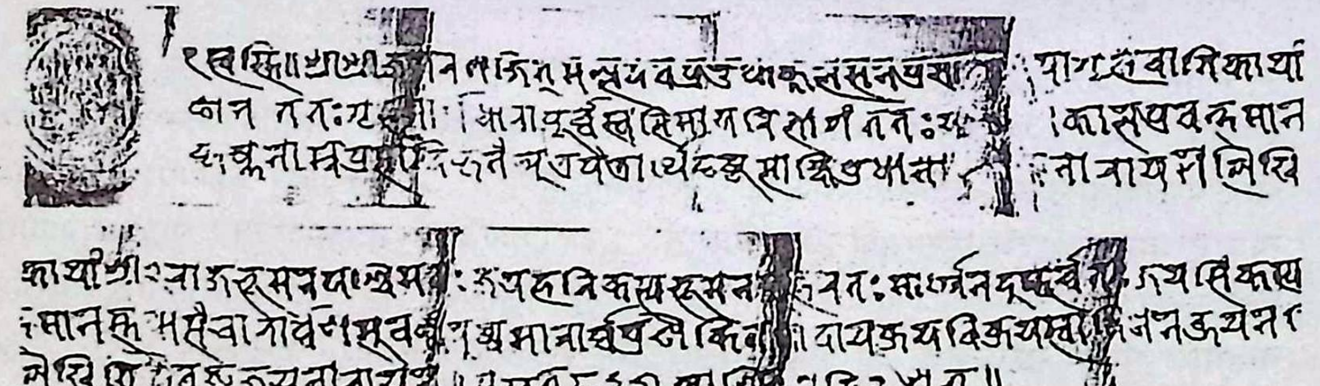

* ताडपत्रको मूलपाठमा हामीले प्रयोग गरेका चिह्न *पूर्णिमा*को यसै अङ्कका ८-९ पृष्ठअनुसारका छन् ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

यस पत्रमा बायाँपट्टि फट्केमा माटाको, गोलो छाप छ । त्यस छापको छेउमा वरिपरि थोप्ला छन् । त्यसपछि वृत्ताकार घेरा छ । त्यस घेराभित्र बीचमा त्रिशूल छ । त्रिशूलभन्दा माथि दायाँबायाँ दुवैतिर चन्द्र छन् । चन्द्रभन्दा तल दायाँबायाँ दुवैतिर **श्री** लेखिएको छ । बायाँ **श्री**भन्दा तल **जय**, दायाँ **श्री**भन्दा तल **रण**, **जय**भन्दा तल **जित्**, **रण**भन्दा तल **मल्ल** लेखिएको छ । त्रिशूलको ठीक तल आसन छ ।

मूलपाठ

१. ᳲ स्वस्ति ॥ श्रीश्रीजयरणजित् मल्लदेव[१] प्रभु थाकुलसन प्रसा[२][[[दार]]]पा गृहव[१]तिकायां श्री २ राजभूमेन पश्चिमतः जयहरिकस्य भूमेन दुत्तरतः मार्ग्गेन दु पू[३]र्व्वतः जयसिंकस्य भूमेन दक्षिणतश्च ॥ एतन्मध्य कुत्मा केबा वं सुयकु ३० यं निकुत्या २०X था-

२. ङान ततः गृह मार्गधारापूर्व्वस्वसिमापरिभोगं ततः य[४][[[थादेस[५]]]]कालप्रव[१]त्तमानस्तथा संचारार्घेण सुवर्ण्णपुष्पमारार्घ प्रढोकितमादाय क्रयविक्रयस्वाधिनेन क्रयन वि[१]क्रीयतं भव[६]ति ॥ श्रीखप्वभुम्यां श्रीव[१]ण्णिर्गल-स्थाने जेलातोलगृहाधिवासिः

३. कृष्णनाम्ने प्रसादिकृतं अत्र पत्रार्थे दृष्टसाक्षि प्रधाना[[[ज्ञ्ज]]]ज्ञ[७]नारायन लिखिति दैव[१]ज्ञजयनारायन ॥ सम्वत् ८६५ आश्विनशुदि २ शुभ ॥

(क्रमागत)

लक्ष्मीपतिसङ्ग्रहमा रहेका लेखोट पात्राहरूको सूची

–महेशराज पन्त

१२. वि.सं. १८२४

२ हात १ बित्ता ३.१ अङ्गुल लम्बा, ६ अङ्गुल चौडा नेपाली पाको कागजमा दुवैतिर कालो र रातो मसीले लेखेको । मूठो पारी बेरेर राखेको । चैत्रशुक्ल र वैशाखकृष्ण भएको भागको बायाँपट्टि ठाउँठाउँमा मूसाले काटेको । ठाउँठाउँमा कीराले खाएको ।

---

१. यो व चुच्चे छ ।
२. ताडपत्रको रेशा उप्किएर गएकोले जिदेखि सासम्मका अक्षरका डिकालाई केही असर गरेको छ ।
३. पहिले लेखिएको अक्षरलाई पू बनाइएको छ ।
४. ताडपत्रको पाप्रो उप्किएर गएकोले यको सामैको धेरैजसो भाग देखिँदैन ।
५. काभन्दा अगाडिको अक्षरको सामै देखिन्छ ।
६. यो व चोसे छ ।
७. ताडपत्रको पाप्रो उप्किएर गएकोले ज्ञको अघिल्लो भाग देखिँदैन ।

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

उठानको १ पङ्क्तिको र वैशाखशुक्ल र ज्येष्ठकृष्णसम्मको भागको फ्याक्सिमिलि

स्वस्ति श्रीशालिवाहनीयशाके १६८९ श्रीसंवत्सरः १८२४

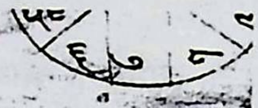

	वैशाखसितात	
१	१७ भ ० रो ३५ व	
२	१५ नो ५८ रो ३१ ह	
३	१४ स्व ६० आ २७ शु	म ४३।४९ उ अक्षय:३ दिन३२।३८ रात्रि२२
४	१४ स्व १ भा २५ रा	म १३।४८ या प्रागुदयेज्ञ:२२
५	१५ आ ४ ह २४ न	म्रो४ पा भोम:२७ पुनःदक्ष१ पा ज्ञ:४९
६	१७ प ८ सू २४ च	मार्गीगुरु:५० म्रो३ पा
७	२१ ति २३ गं २४ [illegible]	म २२।१४ उ मार्गीज्ञ:५९ हस्त१ म्रोग शुक्र:३९
८	२६ आ २९ ह २५ व	मृतपक्ष
९	३१ म २५ [illegible]	[illegible] रवि:४२
१०	३६ पू ३२ व्या २८ शु	रोडे भौम:२० [illegible] २१।०
११	४२ उ ३८ ह २९ रा	म ८।२१ उ ४०।४८ या मिथुने शनि:३५ म्रो३
१२	४५ ह ४४ व ३० न	
१३	४८ चि ४८ सि ३० च	सत्वपक्षे र्के:१०।२३ मिथुने शुक्र:४ म्रो३ पा
१४	५० स्व ५२ व्य ३० म	म ५०।२२ उ [illegible]
१५	५१ वि ५४ व २९ व	म २०।३ प्रायो वैशाखी १५
१	५० अ ५५ प २६ ह	
२	४९ ज्य ५५ शि २२ शु	दिनमानं ३३।२२ रात्रिमानं २६।३८
३	४६ मू ५४ सि १८ श	म १७।२२ उ ४५।४५ या रोडे शुक्र:३८
४	४२ पू ५१ सा १२ न	
५	३७ उ ४९ शु ७ च	
६	३१ श्र ४६ ब्र ५२ म	म ३३।५१ उ ५८।५५ या येमज्ञ:१५ कर्तरी
७	२६ ध ४२ ऐं ४५ व	जीवपक्ष
८	२० स ३८ व ३८ ह	रोहिण्यां रवि:३७
९	१४ पू ३४ वि ३० शु	म ४०।४५ उ दिनमान [illegible] २४
१०	८ उ ३० प्री २२ रा	म ३।४४ या
११	२ रे २६ आ १५ न	रोडे ४ पा भौम:२१
१३	५५ अ २३ सौ ८ च	म ५२।२४ उ
१४	४९ भ २१ शो ३ मं	म २०।३५ या
३०	४६ क २२ स्फू ५२ व	वटसावित्र ३० प्रतिनो शुक्र:४८

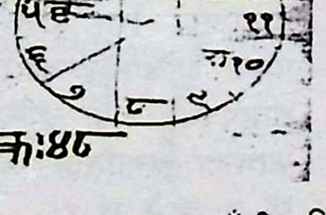

(बाँकी पछि)

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

CC-0. Nepal Sanskrit Academy, Kathmandu

पूर्णिमा (इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका) *का.मे.अ.द.नं. १५५/२४९*

कार्यालय

संशोधन-मण्डल

एकान्तकुना, जावलाखेल

ललितपुर

नेपाल

फोन नं. ५-५२४८१९, ५-५३२७४९

पो.ब.नं. ४१६६, काठमाडौँ

वि.सं. २०६० फाल्गुन

यस अङ्कको मूल्य रु. ७५।-

मुद्रक

निभाः अफसेट प्रेस

डल्लु आवासक्षेत्र, वडा नं. १५

काठमाडौँ

नेपाल

फोन नं. ४-२८६०६०